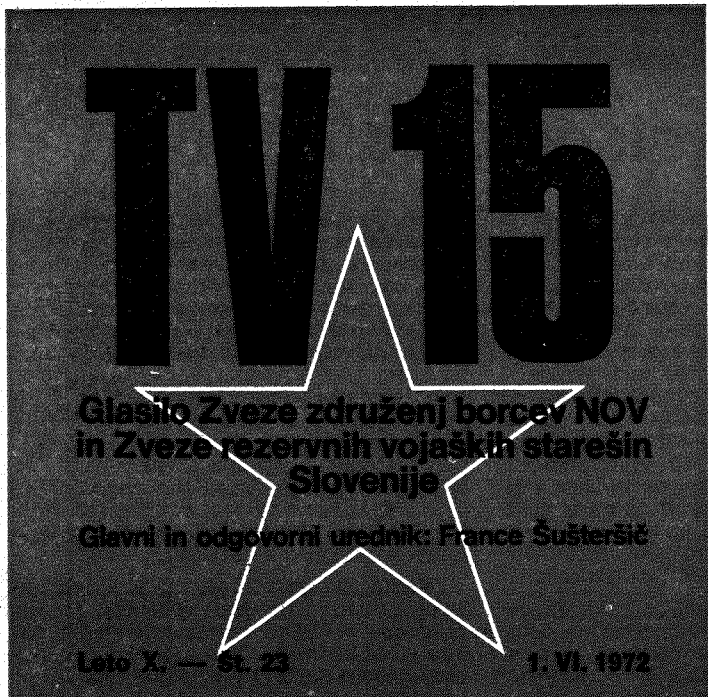

Prizor z nedeljske proslave II. grupe odredov na Jančah, o kateri poročamo obširneje na 3. strani.

Zvesti Titu in Zvezi komunistov

Predsednik zveznega odbora ZZZ NOVJ Marijan Cvetkovič je poslal tovarišu Titu za njegov rojstni dan v imenu borcev narodnoosvobodilne vojne Jugoslavije naslednje voščilo:

Dragi tovariš Tito!

V imenu borcev narodnoosvobodilne vojne in v svojem imenu ti izražam za rojstni dan toplo voščilo, da bi nas vodil še mnogo let v novih bitkah naše revolucije do popolne zmage samoupravnega socializma in oblasti delavskega razreda! Hkrati ti čestitamo, da si bil vnovič odlikovan z redom narodnega heroja, kar je izraz splošnega priznanja in hvaležnosti vseh naših narodov in narodnosti za tvoje veliko delo.

Ta voščila ti kot svojemu vrhovnemu komandantu in do konca življenja častnemu predsedniku zveze borcev, mislecu, voditelju in strategu naše revolucije, pošiljamo tvoji borci, ki so še zmeraj pri tvornem delu za uresničenje idealov naše revolucije in se ravna po tvojih revolucionarnih mislih in dejanjih.

Zvesti tebi in Zvezi komunistov Jugoslavije bomo vložili vse sile v boj za ohranitev in utrjevanje bratstva naših narodov, za obrambo naše svobode ter neodvisnosti in za stalno zagotavljanje zvestobe revoluciji ter njenim pridobitvam. To nas zavezuje skupni boj vseh naših narodov, ki na dan tvojega rojstnega dne praznujejo trajni datum svoje zgodovine. To nas zavezuje tudi tvoje življenjsko delo velikega državnika, bojavnika za mir in socializem, enakopravnost in svobodo vseh narodov sveta.

Želimo, dragi Tito, da bi ostal še dolga leta zdrav in da ti življenje izpolni osebna sreča!

Živahne priprave na največjo letošnjo proslavo v SRS

Le še mesec dni nas loči od letošnje največje slovenske proslave, ki bo 4. julija v Zajčji dobri pri Zadobrovi blizu Ljubljane. Zaradi tega potekajo že zdaj temeljite priprave nanjo, saj pripraviti tako proslavo ni preprosta in majhna naloga. Med drugim so se na sedežu ZZZ NOV Slovenije dne 18. maja zbrali predstavniki odborov vseh enot in služb.

Seznani so jih, da bo na proslavi govoril član sveta federacije Edvard Kardelj. Pokazali so jim tudi osnutek lepaka za proslavo in osnutek besedila na njem. Nedavno so sklenili, da se naslov proslave nekoliko spremeni, namreč da se doda besedam »trideseta obletnica slovenske partizanske vojske« še dostavek »ob obletnici ustanovitve prvih slovenskih brigad«. To pa zaradi tega, ker lahko štejemo za slovensko partizansko vojsko tudi vse čete in bataljone, ki so nastali leta 1941, ter odrede in grupe odredov iz prve polovice leta 1942. Prav tako so jim pokazali osnutek načrta za slavnostno tribuno. Po njem naj bi bilo ozadje tribune iz 30 trikotnih stebrov, visokih po 6 metrov. Vsaka stran bi bila drugačne barve, tako da bodo navzoči glede na to, s katere strani bodo pogledali tribuno, lahko videli slovensko, jugoslovansko in partijsko zastavo.

Prostor pred tribuno pa je premajhen, da bi se na njem lahko zbrale delegacije vseh enot in služb. Zato so sklenili, da se bodo tam zbrale delegacije prvih petih slovenskih brigad, sestavljene iz borcev, ki so bili v njih ob ustanovitvi. Med te brigade štejemo II. grupo odredov (Štajerska brigada), Tomšičevo, Cankarjevo, Gubčovo in Šerčerjevo brigado. Delegacije drugih enot in služb se bodo zbrale drugje, razvrščene po korpusih, oziroma conah v skladu z ustrojem naše vojske leta 1945. Vabljeno so tudi zastopniki prekmorskih enot, slovenskih enot iz drugih jugoslovanskih republik in iz tujine ter italijanskih enot, ki so se bojevale v okviru NOV Slovenije.

Precej so tudi razpravljali o organizaciji pohodov iz domicilnih občin proti Ljubljani, oziroma o sodelovanju med mladimi in domicilnimi enotami. Kot je znano, je nosilec te akcije mladina. Mladinci, ki bodo razvrščeni po klasičnem načelu: brigada-bataljon-četa, bodo dobili posebne vojaške srajce, tako da bodo precej enotno oblečeni. Vsi funkcionarji bodo dobili tudi ustrezne po-

ložajne oznake, enake tistim iz let 1942-1944, oziroma današnjim v partizanskih enotah. Drugače pa bodo prigade sestavljene iz mladincev, pripadnikov partizanskih enot in enot JLA. Spotoma bodo brigade ali odredi izvedli nekatere taktične vaje, tako da bo udeležencem pohod služil tudi kot sestavni del obrambne vzgoje. MP

Pravice udeležencev NOV morajo ostati neokrnjene

S SEJE PREDSEDSTVA ZVEZNEGA ODBORA Z ZB NOVJ

Med sedmimi točkami dnevnega reda seje predsedstva zveznega odbora ZZZ NOV Jugoslavije, ki je bila v Beogradu 23. maja in jo je vodil predsednik Marjan Cvetkovič, so najprej razpravljali o borčevskih in invalidskih pravicah udeležencev prejšnjih vojn in revolucij, protifašističnih borb in borcev v zveznih armadah.

To zelo občutljivo točko je predsedstvo uvrstilo na dnevni red svoje seje, ker udeleženci prejšnjih vojn nenehno zahtevajo, naj bi jih z zakonskimi določili v posameznih pravicah izenačili z udeleženci iz NOB. Zaradi pomembnosti in medsebojne povezanosti teh zahtev so na seji vsi to problematiko temeljito obravnavali in prišli do tega sklepa:

V novem načrtu zveznega zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju morajo ostati vse dosedanje pravice udeležencev NOV neokrnjene. Te pravice pa naj se po enakih merilih priznajo tudi udeležencem ELAS (narodno osvobodilno gibanje Grčije — po nepopolnih ocenah gre v Makedoniji za okoli 2500 teh borcev).

Nobene druge kategorije udeležencev prejšnjih vojn in osvobodilnih gibanj ni treba v pravicah iz pokojninskega in

invalidskega zavarovanja izenačevati z borci NOV.

To so najvažnejši sklepi seje predsedstva ZZZ NOV Jugoslavije. Ob tem so naglasili, da te zadeve ne smejo biti razlog za odlaganje sprejema dolga pričakovane zakona o pokojninskem zavarovanju. Ugotovili pa so tudi, da je od sprejetja tega zakona odvisna dograditev celotnega pokojninskega sistema po republikah in pokrajinah.

Na seji so med drugim poudarili, da je treba pravice udeležencev v osvobodilnih gibanjih, revolucijah in prejš-

njih vojnah čimprej politično oceniti. Po teh ocenitvah naj bi pravice teh borcev uredili z republiškimi zakoni in medrepubliškimi dogovori. Sklenili so tudi, da je treba pravice posebno pomembnih predvojnih revolucionarjev izjemno urediti z republiškimi in pokrajinskimi zakoni o pokojninskem zavarovanju.

V nadaljevanju seje so obravnavali še poročilo odbora za postavitev spomenika borcem, padlim na sremski fronti. Sklenili so, da odbor izdela utemeljen predlog, ki ga bo nato predsedstvo zveznega odbora ZZZ NOV dostavilo zveznemu izvršnemu svetu. Sprejeli so predlog za spremembo določil statuta sklada zveznega odbora ZZZ NOVJ v zvezi z razširitvijo meril za nagrajevanje. Odobrili so razdelitev sredstev Jugoslovanske loterije, namenjene ZZZ NOV Jugoslavije.

V. M.

PRIPRAVE NA REPUBLIŠKO SREČANJE INTERNIRANCEV

Začele so se priprave za letošnje republiško srečanje bivših internirancev, ki bo 10. septembra na Ljubelju na spomeniško urejenem prostoru, kjer je bilo med vojno koncentracijsko taborišče, podružnica Mauthausna. O načrtu za spomeniško ureditev, ki je del arhitekta V. Kopača, smo že poročali. To bo spomenik vseh slovenskih internirancev, političnih zapornikov in deportirancev, memento, ki bo spominjal in opominjal sedanje in bodoče rodove, naj ne dopuste, da bi se še kdaj ponovilo ne-

človeško gorje svetovne vojne. V posebnem prostoru bodo imela obeležja vsa pomembnejša taborišča, kjer so trpeli in umirali naši ljudje.

Proslavo na Ljubelju pripravlja komisija za bivše politične zapornike, internirance in deportirance pri RO ZZZ NOV v sodelovanju z občinskim odborom ZZZ NOV Trzin. Ob proslavi bo izšla tudi priložnostna brošura, ki jo bo izdala omenjena komisija.

besede in dejanja

NIHČE SE VEČ NE ZMENI ZANJE

Pri nas nekako postaja praksa — in o tem bi rad tu naj posebej spregovoril — da se za zaslužne tovariše revolucije, kakor hitro zapuste svoje položaje, nihče več ne zmeni. Za res, da dobe pokojnine, nekateri pa tudi kako drugo denar. Vendar ne upoštevajo, da so ti ljudje tukaj in da lahko še veliko dajo. Pri nas zavzema rotacija tak obseg, da nekateri veliko bolj sposobni kadri gredo, pridejo pa drugi, ki niso toliko sposobni. Taka rotacija je slaba praksa; o tem sem nedavno govoril v Užicu. To ni v redu.

Is Titovega odgovora na zdravico Krste Crvenkovskega

SPODBUDEN PRIMER

Od 1500 delavcev, kolikor jih je brez končane osemletne ljudske šole bilo zaposlenih v Tovarni avtomobilov v Priboju na Limu, jih konec letošnjega šolskega leta ostane samo še 50, ki se bodo morali potruditi, da v enem letu dobijo spričevalo o osmem razredu. Kolektiv FAP je v zadnjih nekaj letih investiral veliko vsoto, da bi svojim napojnim in neplnim delavcem omogočil pridobiti popolno osnovno izobrazbo, da bi lahko, če to želijo in se za to odločijo, nadaljevali šolanje ali pa se izučijo obrti.

Večernje novice — 23. V. 1972

KDO ZMAGUJE?

Nikakršne objektivne okoliščine ne morejo same po sebi spremeniti družbe, ako

človeška misel in spoznanje ne postaneta zaveden ustvarjalec in uresničevalec sprememb in nareb, zmaga je samo tisto gibanje, ki je zmoglo dojeti nujnost in v njej najti izhodišče za revolucionarne spremembe.

E. Kardelj
Naši razgledi — 28. V. 1972

OBČANI KUPIJO ČETRTINO STANOVANJ

Lani je bilo v Jugoslaviji prodanih 28.517 novih stanovanj. Od tega so jih gospodarske organizacije odkupile 15.433, upravni organi — 1950, ostale negospodarske organizacije — 4920 in občani — 6194.

Gledano po republikah je bilo lani odkupljenih največ stanovanj v SR Srbiji, in sicer 11.822. Na drugem mestu je Hr-

vatska (7597), slede pa BiH (4060), Slovenija (3453), Crna gora (1103) in Makedonija (482).

Gospodarski vestnik — 23. V. 1972

ZELO DONOSEN POSEL

SDK za Srbijo je objavila podatke o poslovanju stanovanjskih zadrug v tej republiki. Rezultati so porazni, kajti odkrili so številne malverzacije, v katerih so bili oškodovani posamezniki in družba. Podatki SDK potrjujejo mnogo tistega, kar smo slutili o poslovanju stanovanjskih zadrug. V organizacijah, ki naj bi zbirale sredstva in pod ugodnimi pogoji zagotavljale stanovanja svojim članom, se posamezniki spretno izigravali zakonske predpise in si zagotovili zelo donosen posel.

Delavska enotnost — 27. V. 1972

KOČEVJE

POSKUSNA MOBILIZACIJA V KOLPSKI DOLINI

Da bi preizkusili pripravljenost ljudstva na območju naših dolin, je bila v noči med 13. in 14. majem izpeljana tajna mobilizacija odborov za splošni ljudski odpor Banja loka, Vas-Fara in Osilnica. Prav tako je bila mobilizirana partizanska enota in civilna zaščita.

Ze ob pol dveh ponoči so predsedniki odborov za splošno ljudski odpor prejeli brzojavko z ukazom o delni mobilizaciji. Nato so kurirji brž raznesli pozive članom in pripadnikom. Vsi vpoklicani so se zbrali prej kot v eni uri in pol, čeprav mnogi stanujejo zelo daleč. Sprejeli so naloge in jih začeli opravljati.

Medtem so se začeli zbirati tudi pripadniki partizanske enote, ki so sprejemali obleko, obutev in drugo. Do šestih zjutraj je bila enota zbrana in opremljena ter sposobna za boj.

Vaja se je končala ob pol enajstih dopoldne, nato pa je bilo zborovanje vseh, ki so sodelovali. Zbrali so se v domu v Fari in razčlenili vajo. Ugotovili so, da je bila uspešna. Tako je ljudstvo kolpske in kostelske doline ponovno dokazalo, kako je z vsem srcem privrženo naši domovini Jugoslaviji in da jo je pripravljeno braniti vedno, povsod in proti vsakomur.

MARIJA VOLF

RADOVLJICA

PRIPADNIKI CIVILNE ZAŠČITE DOBRO USPOSOBLJENI

Svet za narodno obrambo pri občinski skupščini Radovljica je sprejel za letos program za obrambno vzgojo. Po tem programu sta štab za civilno zaščito in občinski odbor Rdečega križa začetek maja priredila tekmovanje vseh ekip za prvo pomoč. Izmed 79 ekip, kolikor jih je v delovnih organizacijah in krajevnih skupnostih, se jih tekmovanja ni udeležilo le 9, toda izostale so iz upravičenih razlogov.

Ekip je bilo toliko, da je bilo treba tekmovanje deliti na tri kraje. Najprej so se pomerile ekipe v Bohinjski Bistrici (5. maja), naslednji dan so tekmoval ekipe na Bledu, teden dni pozneje pa še vse druge v Radovljici. Nad štiri petine ekip so sestavljale tekmovalke.

Med 70 ekipami je dosegla prvo mesto ekipa kemične tovarne v Podnartu; naslov najboljšje ekipe za prvo pomoč in civilno zaščito si je osvojila prav tako že lani. Drugo mesto je dosegla ekipa tovarne verig, Lesce, tretje mesto pa Iskra iz Lipnice pri Kropi. — Med 31 ekipami krajevnih skupnosti je bila najboljša ekipa begunjske krajeve skupnosti.

— Prve tri ekipe bodo zastopale radovljiško občino na republiškem tekmovanju, ki bo 3. in 4. julija v Ilirski Bistrici. Jošt Rolc

MOBILIZACIJSKO — TAKTIČNA VOJSKA

Ponoči med 12. in 13. majem je štab jeseniško-bohinjskega odreda pod vodstvom rezervnega podpolkovnika Slavka Staroverskega priredil mobilizacijsko taktično vajo v okviru letošnjega programa priprav na vseljudsko obrambo.

Vaja je ponazorila nenadni napad sovražnih padalcev na letališče v Lescah. V

SPOMINSKA SVEČANOST

Ob 30-letnici smrti JOŽETA NOVAKA — GROGE iz Šoštanjia bo v nedeljo, 4. junija 1972, ob 11. uri na Zalah v Ljubljani spominska svečanost. Zatem bodo tudi v Gramozni jami počastili njegov spomin — Jože Novak — Groga je bil med prvimi aktivisti v Kamniku. Bil je tudi borec Rašiške čete in Krimskega bataljona.

Vabljeni svojci in vsi, ki ste ga poznali.

ta namen so nemudoma mobilizirali del pripadnikov jeseniško-bohinjskega odreda. Hkrati so v sodelovanju nastopile tudi redne enote garnizije iz Bohinjske Bele in obmejne enote iz Radovljice. »Sovražnik« padalci, ki so se utrdili na letališču, so bili kmalu obkoljeni in po dobrih petdesetih minutah kljub ogorčenemu odporu uničeni.

V partizanske enote mobilizirani rezervisti so tako kot vojaki rednih enot popolnoma izpolnili svojo nalogo, čeprav je bilo vreme zelo neugodno. Pri vaji so sodelovala tudi letala alpskega letalskega središča iz Lesc, v stalni pripravljenosti pa so bile ekipe civilne zaščite tovarne Elan v Begunjah in tovarne Sukno v Zapužah. J. R.

MARIBOR

ZA 30-LETNICO PARTIZANSKE VOJSKE

V počastitev 30-letnice ustanovitve slovenske partizanske vojske se bosta udeležila iz Maribora osrednje proslave na Zajčji dobri pri Ljubljani XI. SNOUB Miloša Zidanška in Lackov odred. Njima se bodo pridružili še številni drugi prebivalci, tako da bo udeležencev okrog 3000.

Borci partizanske brigade Miloša Zidanška in Lackovega odreda se bodo že 2. julija zbrali v Mariboru. Razdelili jim bodo hrano in sestavili se bodo bataljoni. Potem bo okrog desetih na Trgu svobode osrednji zbor. Tam bodo prebrali povelja in podelili vojne zastave, nakar bodo partizanske enote nastopile pohod. Spotoma bodo obiskale več spomenikov v Mariboru, na Pohorju in Kozjaku. Prirejale bodo partizanske mitinge in tovariška srečanja.

D. M.

VELENJE

SLOVESNO V PROSLAVO TITOVEGA ROJSTNEGA DNE

Zveza rezervnih vojaških starešin, občinski odbor Velenje, je v proslavo 80. letnice našega vrhovnega komandanta maršala Tita in za 20-letnico ZRVS Jugoslavije priredila slovesnost. Na nji je Drago Tratnik, predsednik občinske skupščine Velenje, v imenu predsednika republike podelil odlikovanja naslednjim tovarišem:

Nestlu Zganku red republike s srebrnim vencem; Milanu Stimcu red za zasluge za narod s srebrno zvezdo; Vladu Baškoviču in Jožetu Vebur red dela s srebrnim vencem; red za vojaške zasluge s srebrnimi meči so prejeli: Franc Fricelj, Ciril Grebenšek, Ivo Gorogranc, Ivo Jamnikar Franc Korun, Martin Primožič, Martin Slatinšek, Jože Škraber in Zvone Vodice; medaljo za vojaške zasluge pa so prejeli: Ivan Prelog, Alojz Podvrtnik in Aleksander Samohor. V imenu odlikovancev se je za odlikovanja zahvalil vrhovnemu komandantu Jože Škraber in mu izrekel topla voščila.

J. Š.

KAMNIK

ORGANIZACIJSKA DEJAVNOST INVALIDOV

Druge letošnje seje predsednikov krajevnih komisij vojaških vojnih invalidov in občinske komisije VVI pri občinskem odboru ZVB NOV Kamnik so se družbeni delavci udeležili v lepem številu.

Vsi so se strinjali z ugotovitvijo, da je po združitvi organizacije VVI z ZVB NOV nastopilo nekakšno mrtvilo med članstvom. Vzrok je, da člani VVI pri združitvi borcev ne pridejo toliko do izraza, n. pr. na občnih zborih itd., uživajo pa varstvo po zakonu o vojaških vojnih invalidih in njihove zadeve so drugačne kakor pa članov združenj borcev. Zato pa se tudi invalidi niso dovolj udeleževali skupnih zborov. Na seji so sklenili, da bodo pri vseh bivših krajevnih odborih ZVVI sklicali sestanke članov, ki uživajo varstvo po zakonu o VVI, tako da bodo obravnavali vse svoje zadeve, kakor so to delali poprej v invalidskih združenjih.

Nadalje so ugotovili, da mnogo premalo skrbimo za ostarele člane — kmete prežitkarje. Nujno je, da se seznanimo, kako živi vsak izmed njih in jih zato večkrat obiskujemo tako, da jim bomo pomagali, če bo za to kaj gmočnih sredstev pri občinskem odboru ZVB NOV. Obdaritev ostarelih in bolnih članic je imela lep uspeh: članice so bile zelo vesele pozornosti in hvaležne, da so se jih spomnili ob 8. marcu. Na seji pa so menili, da bi morali vsako leto posvetiti pozornost tudi bolnim članom borcem.

Tudi stanovanjske zadeve v Kamniku niso še popolnoma urejene. Kaže, da je za to premalo razumevanja pri tistih, ki imajo pač lepa stanovanja, tako da se ne menijo mnogo za druge v vlažnih stanovanjih (ali celo v barakah). Invalidska komisija je odločno za to, da je treba stanovanjske zadeve nemudoma urediti.

Opozorili so tudi, da bi invalidi potrebovali kopanje ne pozimi v zimskih bazenih z morskjo vodo, marveč tudi spomladi in jeseni, saj je zdravljenje ob morju mnogih članov nujno potrebno. F. T.

TOLMIN

VOŠČILA BORCEV IN AKTIVISTOV TOVARIŠU TITU

Dne 18. maja je bila v Tolminu razširjena seja občinskega odbora ZVB NOV.

Predsednik Silvo Ghanirate — Srečko je razčlenil delo borčevskih organizacij ter opozoril na uspehe, kakor tudi na pomanjkljivosti. Po dolgem razpravljanju so končno sprejeli delovni program za prihodnje obdobje. Nato so obravnavali priprave na krajevne konference in volitve odbora združenj borcev in občinskega odbora. Računajo, da bodo volitve ob koncu leta. Vsi člani so se strinjali, da bo treba vsak predlog za kandidate zelo skrbno pretestiti, tako da bodo volili zares najboljše ljudi, borce za samoupravni socializem, ki se bodo znali upreti vsem škodljivim pojavom.

Precej so razpravljali tudi o nadaljnjih ukrepih, vlogah in zahtevkih za obnovo postopka za priznanje posebne delovne dobe, o zahtevah za priznanje statusa borca, o obravnavah upravnih sporov na vrhovnem sodišču, čeprav so posameznim neupravičenim prisilcem že večkrat zavrnili zahtevek. Žal pa so celo nekateri primeri, da se kdo brezvestno zateče h krivemu pričevanju. Posamezniki pa bi si radi pridobili zaslobo pri borcih spomeničarjih in drugih uglednih posameznikih. Dogaja se tudi, da posamezniki vlagajo prošnje za obnovo postopka zdaj, ko so pomrli stari pošteni borci, ki so dobro vedeli, kaj so počenjali ti prošnji med vojno. — Na seji pa so obravnavali tudi upravičene zahteve posameznih borcev in aktivistov; postopek je v teh primerih res treba obnoviti.

Številne zadeve so obravnavali med »raznimi«. Tako so se pritoževali, da Tolmina ne obišče potujoča partizanska knjižnica, govorili so o spomenikih, o prireditvah itd.

Končno so navdušeno pozdravili sklep, da pošljejo pozdravno pismo v imenu 3500 članov tolminskih borčevskih organizacij z voščili tovarišu Titu za njegovo 80-letnico in s čestitkami, da je bil ponovno odlikovan z redom narodnega heroja. I. K.

RAVNE NA KOROŠKEM

TEČAJ RDEČEGA KRIŽA

V naši občini so se končali dopolnilni tečaji za sanitetno službo, namenjeni članom civilne zaščite. Predavanja so bila v vseh krajevnih skupnostih. Tridnevne tečaje je obiskovalo 1025 občanov in pripadnikov ekip za prvo pomoč. Učnih ur je bilo skupaj 244, predavanj pa 26. Predavali so zdravniki in medicinske sestre. Predavanja in praktični pouk so izpopolnili še filmi.

Za uspešni konec pouka so 14. maja tekmoval ekipe za prvo pomoč. Tekmovala je 21 ekip. Zmagala je tudi tokrat ekipa občinskega odbora RK in prejela v trajno last prehodni pokal.

Kmalu se bodo končali še drugi tečaji, npr: tečaj za reševalne in RBK enote. S tem bodo v občini izpolnili program za vzgojo pripadnikov civilne zaščite. — Požrtvovalni zdravstveni delavci, zlasti zdravniki dr. Štefan Mihev in dr. Milan Špegel, zaslužijo vse priznanje.

F. SREBOTNIK

MARIBOR

USPEŠNO DELO ZDRUŽENJA RVS »PREŽIHOV VORANC«

Krajevno združenje ZRVS »Prežihov Voranc« v Mariboru, ki ga že delj časa vodi predsednik Drago Kranjec, spada med prizadene organizacije. Pred kratkim so v okolici Kamnice pri Mariboru organizirali orientacijsko taktični patrolni pohod v dolžini okoli 8 km. Udeležba sicer ni bila najboljša, pač pa je bila naloga kar zahtevna. Udeleženci so morali po posameznih skupinah na posameznih kontrolnih mestih opisati, kaj pomeni ta in ta taktični in topografski znak, na koncu pa pripraviti načrt, kako bi bilo treba napasti »plave«. Posamezni udeleženci so se trudili, da bi vse to čimbolje rešili in jim je to tudi uspelo. Treba je priznati, da so bili pri delu resni in prizadevni.

Odbor s predsednikom na čelu si prizadeva, kako bi še bolj poživili delo same organizacije. Tako se večkrat sestanejo in

razpravljajo ter rešujejo posamezne probleme, nemalokrat pa tudi vsi člani odbora po seji napišejo vabila in jih tudi raznesejo. Tako prihranijo marsikak dinar, kar se organizaciji tudi pozna.

D. M.

KOPER

TEKMOVANJE V STRELJANJU IN KEGLJANJU

Obalni odbor ZRVS Koper je 24. maja priredil v proslavo občinskega praznika Koper in 80-letnice tovariša Tita tekmovanje v streljanju in kegljanju. Tekmovanje se je udeležilo 15 ekip.

Keglaške so sestavili ZRVS Koper, Se-medela, Izola, Piran, rezervne vojaške strelšine Luke Koper, ZVVI Koper, Izola in Piran. Prvo mesto je dosegla ekipa ZRVS Izola, drugo ZRVS Koper in tretje ZVVI Koper.

Strelske ekipe so sestavili: ZRVS Koper, ZRVS Izola, ZRVS Piran, ZVVI Izola, ZVVI Piran, pomorska srednja šola v Piranu, šolski center kovinarske strukve v Kopru in koprski gimnazija. Prvo mesto je dosegla ekipa ZRVS Koper, drugo ekipa šolskega centra in tretje ZRVS Piran.

Slovesno so podelili prehodna pokala in diplome. I. P.

JESENICE

POHOD PIONIRSKIH ODREDOV NA PRISTAVO

Dne 18. maja je bilo slabo vreme, zato so prireditelji preložili pohod pionirskih odredov na Pristavo na rojstni dan tovariša Tita. Pionirski odredi jeseniške občine so se ob enajstih zbrali na Pristavi. Med pohodom so se ustavljali na spominskih krajih, da so počastili spomin padlih partizanov. Člani združenj borcev, ki so spremljali pionirje, so jim pripovedovali o junaških bojih naših borcev.

Na zbirališču je komandant pohoda, Jaka Svetina, raportiral prvoborcem in sedanjemu predsedniku občinskega odbora ZVB NOV Jesenice Francu Konobju-Slovenku. Nato je na zboru, posvečenem praznovanju rojstnega dne tovariša Tita, govoril komisar odreda France Treven. Sledila je kulturna prireditev, ki so jo pripravili učenci osnovne šole na Jesenicah. Pel je tudi mladinski pevski zbor jeseniške gimnazije. Z zbora so poslali tovarišu Titu brzojavko z voščili za njegovo osemdesetletnico.

Pohoda in zborovanja se je razen pionirjev — ki so jih 140 sprejeli v mladinsko organizacijo — udeležilo 120 borcev NOV in kakšnih tristo drugih občanov.

BRANKO BLENKUS

ŽALEC

POHOD BORCEV, PIONIRJEV, TABORNIKOV

Na pobudo planinskega društva v Zabukovici so priredili v proslavo osemdesetletnice tovariša Tita pohod po partizanskih poteh: pobudo je uredila občinska konferenca mladine iz Žalca. Načrt za pohod je bil široko zasnovan, tako da je bila zajeta vsa mladina: mladinska planinska sekcija, taborniki, pionirji in šolska mladina v vsej žalski občini. Pohoda so se udeležili tudi planinci s področja Sentjurja in Laškega.

Pohoda se je udeležilo okrog 350 pionirjev in mladincev. Pohod se je začel 21. maja zjutraj od spomenika v Grižah. Na Gozdniški pri lovskega domu se je srečalo več skupin. Največja je bila iz Prebolda — 110 udeležencev. Tam je predsednik ZB NOV Griže Ludvik Zupanc-Ivo pozdravil udeležence in kratko opisal dogodke iz narodnoosvobodilne vojne na tem področju. Nato se je pohod nadaljeval na vrh Gozdnika (1092 m). Tam je bilo prisrčno srečanje z laškimi mladinci in pionirji. Planinsko društvo Zabukovica je v počastitev 80-letnice tovariša Tita pripravilo spominsko štampiljko. Pohod so nadaljevali k spomenikom v Zagrebenu pod Gozdnikom in dalje h grobu talcev v Zabukovici. Povsod na spominskih krajih so položili vence.

Pohod se je končal na Sprajcemem hribu v Mirogojnicah. Tam je bila tudi osrednja proslava »srečanje borcev NOV in mladine« žalske občine. Najprej je govoril Živko Pregl, predsednik republiške konference ZMS. Nato je spregovoril še spomeničar in zvezni poslanec Peter Sprajc. Nastopili so učenci griške šole, pevski zbor Svobode iz Griž, godba na pihala iz Zabukovice in mladinci iz aktivov. Prireditve se je udeležilo precej borcev z območja žalske občine in zastopniki družbenopolitičnih organizacij. R. C.

POPRAVEK

V predzadnji številki našega lista (TV-15 št. 21, z dne 18. maja 1972) smo v rubriki »Podobe in simboli« objavili zapis Silva Terška z naslovom »Volkova dekleta se niso bala umreti«. V sestavku ni jasno, kaj je ime in kaj je priimek, oziroma kako se pri hiši reče po domače. Družina se je namreč pisala Rustja, po domače pa se je reklo pri VLKOVIH. Torej bi pravilno moralo biti »Vlkova dekleta...«, pod fotografijo pa bi moralo pisati Leopolda Rustja, Vlkova. Avtor sestavka se prizadevam najviljudneje opravičuj.

Ob 30-letnici bitke na Jančah

V nedeljo, 28. maja, so se na Jančah, v trikotniku med Ljubljano, Grosupljem in Litijo, zbrali pripadniki II. grupe odredov, da bi skupaj s svojci, mladino in številnimi gosti proslavili na tridesetletnico spopada v okolici tega kraja.

Središče proslavljanja je bil »dom II. grupe odredov«, ki stoji na višinski točki, od koder je zelo lep razgled daleč po Sloveniji, vse od Triglava in Kamniških Alp do Gorjancev. Proti pričakovanju črnogledih vremenarjev se je naredil lep dan, še več, nočno deževje je umilo hribe in zelenje ter malce shladilo zrak, tako da se je bilo počutje ljudi še boljše in razgled še lepši.

Pogled od »doma II. grupe odredov« na vse strani pa tudi bolj kot vse drugo pokaže današnjemu opazovalcu, zakaj se je štab II. grupe odločil po prvem neuspelem poskusu 2. štajerskega bataljona decembra 1941 priti tod mimo na štajersko za nov poskus v maju 1942.

Tedaj je II. grupa odredov, v tistih časih največja slovenska partizanska enota, pod vodstvom izkušenih borcev, kot sta bila Franc Rozman-Stane in Dušan Kveder-Tomaž, prebijala čez nemško-italijansko razmejitveno črto, da bi nekje pri Litiji prekoračila Savo in se razlila po štajerskih gozdovih. Grupa odredov je bila samo uradno ime, ki ni ustrezalo dejanskim izkušnjam in organizaciji grupe. Ta je namreč nastopala že kot brigada, čeprav ji niso dovolili uporabljati tega imena.

Nemški načrt nam tudi postane očiten ob pogledu na ta območja in ob spominu na vojaški položaj teh krajev meja 1942. Potem ko so zvedeli za pohod in izsledili partizane, so jih skušali obkoliti, obroč pa nasloniti na razmejitveno črto in Savo kot dve resni oviri. Toda načrt ni uspel zaradi partizanske trdoživosti, odločnosti in poguma, pa tudi uspešnega poveljevanja. Spopad na Jančah je podobno kot vrsta bitk in spopadov pred tem časom in pa njem pokazal, da tudi številna, dobro oborožena in izurjena vojska ne more ukrotiti razmeroma maloštevilnih, skromno oboroženih in opremljenih upornikov, če se ti zavedajo, zakaj se boju-

jejo. Prav tako pa tudi, če uporabljajo uporniki pravilno taktiko, naprednejšo od okostenelih vojaških pravil.

Nekako v tem duhu je govoril udeležencem proslave general Franc Poglajen-Kranjc, nekdanji komandant bataljona II. grupe odredov.

Po govoru so bivši borci in mladinci z zastavami odšli k spomeniku bitki na Jančah ter položili vence.

Nato se je začelo tovariško srečanje, kakršna so v navadi med nekdanjimi vojnimi tovariši, zlasti med tistimi, ki so se skupaj bojevali v začetku naše osvobodilne vojne in revolucije, ko so bile razmere še zelo težavne in je bila zaradi tega povezanost med partizani veliko večja kot v kasnejših letih. Kajpak ni manjkalo skromnega prigrizka. Zanj so poskrbeli na številnih stojnicah, s pravim partizanskim golažem pa so gostom in drugim udeležencem proslave postregli vojaki.

Leta nezdržno tečejo, trideset let, kolikor je minulo od spopada na Jančah maja 1942, je že skoraj tretjina stoletja. Otroci, ki so se takrat rodili, so zdaj že zreli možje in žene. Časovna razdalja pa pogosto pomaga še bolje oceniti pomen in veličino tistih časov, saj po toliko letih počasi odpada vse osebnostno. Napake so bolj opravičljive zaradi kasnejših spoznanj, ostane pa veličina preprostih ljudi, pripravljenih na največje žrtve.

Na takšnih srečanjih pa se ljudje tudi veliko bolj odkrito kot drugače pogovorijo o vsem, kar jih teži in kar jim ni všeč. Pogovarjajo se kot tovariši, takšni, kot so bili nekoč, takrat ko so si delili kosček kruha in cigaretni ogorek. Nihče ne more pripisovati kritičnim pripombam takih ljudi zlih namenov, čeprav se lahko zgodi, da včasih kdo vidi kaj vse preveč črno. Saj so med najhujšimi preizkušnjam z dejanji dokazali, na kateri strani so. Že zaradi tega je pomen srečanj med starimi tovariši veliko večji, kot si nekateri predstavljajo.

Skromna, toda prisrčna proslava, kakršna je bila v nedeljo na Jančah, bo vsem udeležencem ostala v prijetnem spominu.

MILE PAVLIN

7. junij – dan izgnancev

Lansko leto na dan borca, 4. julija 1971, je bil na zboru v Brestanici razglašen 7. junij za dan slovenskih izgnancev. V svečani listini o razglasitvi je med drugim rečeno:

»S to listino želimo pustiti znanecm zgodovinsko izročilo, ki bo večno govorilo o divjem nasilju nečloveškega sovražnika, ki je hotel iztrebiti mali slovenski narod v osrčju Evrope. Prvo skupino Slovencev so Nemci izgnali 7. junija 1941, ko je okupator začel uresničevati svoj satanski načrt za uničenje našega in drugih narodov. Tako smo se Slovenci med prvimi srečali z največjim sovražnikom človeštva...«

Ze iz teh besed vidimo, kako zelo je utemeljeno, da so naši izgnanci dobili svoj dan, ki ga bodo praznovali vsako leto.

Slovesno praznovanje tega dne bo letos povezano s »Karavano 72«, tj. z vlakom bratstva in prijateljstva, ki pride k nam iz bratske republike Srbije 6. t.m. (o njem smo poročali že v prejšnji številki). V ta namen bo 7. junija ob 17. uri na dvorišču meljske vojašnice v Mariboru srečana množična komemoracija, ki se je bodo udeležili gostje iz Srbije in njihovi gostitelji, predstavniki družbenopolitičnih organizacij in prebivalstvo. Iz meljske vojašnice je namreč leta 1941 odšel prvi transport slovenskih pregnancev v Srbijo.

Na komemoraciji se bodo spomnili vseh, ki so trpeli in umirali v izgnanstvu ali pa padli za svobodo v vrstah narodnoosvobodilne vojske. Komemoracija bo tembolj svečana, ker se je bodo bivši slovenski izgnanci udeležili skupaj s svojimi nekdanjimi gostitelji iz bratske republike Srbije, s katerimi jih veže večno bratstvo in prijateljstvo.

LISTINA BORCEV EVROPE IZROČENA DŽEMALU BIJEDIČU

Predsednik zveznega odbora Zveze združenj borcev NOV Jugoslavije Marijan Cvetković je 26. maja izročil predsedniku Zveznega izvršnega sveta Džemalu Bijediću listino organizacijskega komiteja vseevroskega srečanja borcev, ki je bilo novembra 1971 v Rimu.

Udeleženci tega srečanja, med katerimi je bila tudi Zveza združenj borcev NOV Jugoslavije, so sklenili predati šefom držav in predsednikom vlad sodelovanje in prijateljstvo. In listina s tem apelom je bila sedaj izročena Džemalu Bijediću.

HVALA LEPA!

Vsa Slovenija je praznovala prav v maju tridesetletnico Zveze pionirjev Jugoslavije. Najbolj množično in najbolj prisrčno so ta praznik praznovali pionirji.

Zbor slovenskih pionirjev je bil v herojski Ljubljani 19. in 20. maja. Na ta zbor je prišlo iz vse Slovenije več kakor deset tisoč pionirjev. Slovesnost v veliki tivolski dvorani je bila nepozabna. Nepozabna so bila tudi srečanja pionirjev na raznih krajih Ljubljane.

Za ljubezen, za skrb, za tovarištvo in za dobro organizacijo, ki jo je ob tej priložnosti izpričala vsa Ljubljana, se posebej še toplo zahvaljujemo:

- mentorjem, ki ste stali pionirjem ob strani,
 - ljubljanskim pionirjem in staršem, ki ste pionirje iz Slovenije, iz republik, iz Porabja in Primorske tako lepo sprejeli,
 - šolam in učiteljem, ki ste nudili pionirjem gostoljubje,
 - skupščini mesta Ljubljane in vsem petim občinskim skupščinam,
 - umetnikom, ki ste sodelovali v programih,
 - občinskim zvezam prijateljev mladine in mestni zvezi prijateljev mladine Ljubljane,
 - borcem in vojaškom, milici in Rdečemu križu!
- Naj zaželimo vsem, ki jim je pri srcu mladi rod:

NAJ ŽIVI IN SE RAZVIJA PIONIRSKA ORGANIZACIJA!

Zveza prijateljev mladine Slovenije

Koroški mladinci Herman Grm, Marta Polanšek in Janko Kumer med recitiranjem pesmi Valentina Polanška, ki je posvečena padlim borcem Domnove čete na Komlju. Na desni je organizacijski sekretar zveze koroških partizanov Peter Kuhar.

Spomenik padlim koroškim partizanom na Komlju

Pri Apovniku na Komlju se je 12. oktobra 1944 pripetila velika tragedija. Zaradi izdaje so esesovci iznenadili 17 koroških partizanov kurirske postaje TV-32, ki se je zadrževala na Šentdanijelu in je imela nalogo vzdrževati zvezo od Pece prek Drave na Svinjsko planino, imenovali pa so jo tudi Domnova četa. Partizane so esesovci obkolili, v hišo pa začeli streljati z mitraljezi in minometi. Kmetinja je bila kmalu v plamenih. Pri preboju se je rešilo le 5 partizanov, padlih in ranjenih pa je bilo 12, med njimi Ciril Šorli-Domen z Lobnika pri Železni kapli, komandir TV-32, in sedemnajstletni Mirko Zdovec, po domače Boštejev iz Lobnice pri Prevaljah. Ranjenim partizanom so esesovci z bajoneti parali trebuhe in jih še žive zmetali v ogenj. V spomin na ta zločin Hitlerjeve soldateske in v spomin junškim borcem Domnove čete je Zveza koroških partizanov postavila na Komlju pri Cimpercu spomenik iz granitne skale, ki so ga odkrili preteklo nedeljo. Na slovesnosti se je zbrala velika množica Korošcev s te in z one strani meje, blizu 2000.

Spominski dogodek in tudi prireditelji zaslužijo vso pozornost, saj gre za negovanje narodnostne, revolucionarne in svobodoljubne miselnosti v razmerah, ki so vse drugačne od naših. Vsiljuje se mi primerjava zlasti s spominsko slovesnostjo ob odkritju spomenika pri Peterneleu v goriških Brdih, ki je postavljen v spomin na podoben zločin nemške soldateske in prav tako blizu meje, samo na naši strani. Pri Peterneleu so italijanski partizani garibaldinci lahko prinesli svoje bojne zastave, v znak sožitja dveh narodov in v znak skupnih žrtv v boju proti fašizmu je visela tudi italijanska zastava brez savojskega grba. Italijanski partizani garibaldinci so imeli pripeta italijanska odlikovanja, nobile pa so tudi druge znake svoje narodnostne pripadnosti. Na Komlju, na Koroškem z one strani državne meje, ni smelo biti nobenih praporov, nobenih odlikovanj, nobenih zunanjih znakov slovenstva, kakor da bi bila s tem ogrožena avstrijska suverenost. Tudi ni bilo nobnih smerokazov, ki bi obiskovalce usmerjali na kraj prireditve v slovenskem ali nemškem jeziku. Če bi smeli, bi jih bili prireditelji gotovo postavili. Vseeno pa je bila slovesnost na Komlju znamenje narodnostne zavesti koroških Slovencev in svobodoljubnega duha.

Slovesnosti ob odkritju spomenika pri Cimpercu je začel Peter Kuhar, organizacijski sekretar Zveze koroških partizanov. Najprej je povabil gospoda Alojza Kelmeža, župnika iz Pliberka, da je spominsko obeležje padlim partizanom iz Domnove čete blagoslovil. Župnik Kelmež, ki mašuje in pridiga v slovenščini, je v nagovoru množici poudaril, da so se partizani bojevali za sožitje med narodi in proti nasilju in da so padli za mir, ki naj vlada med narodi in državami. Potem je zbrani množici spregovoril Karel Prušnik-Gašper, ki je ob koncu svojega govora prebral tudi izvlečke iz avstrijske državne pogodbe, po katerih se je Avstrija obvezala, da bo skrbela za spomenike padlih zavezniških vojakov, med katere spadajo tudi padli partizani. Nadalje je prebral izvlečke iz avstrijskih zakonov, s katerimi so te obveznosti natančneje določene, predvidene pa so tudi kazni za kršilce zakonov oziroma skrunilce partizanskih spomenikov. Vsekakor je bilo spričo dosedanjih skrunitev partizanskih spomenikov na Koroškem treba spomniti na obveznosti Avstrije in na avstrijske zakone, zakaj proti kriminalu, tako je poudaril Karel Prušnik-Gašper, ni zrasla še nobena zdravilna roža. Sledila je

recitacija pesnika Valentina Polanška, upravnika osnovne šole v Obirskem, posvečena komandirju Domnu in padlim borcem čete na Komlju, ki so jo izvedli pesnikova hčerka Marta Polanšek ter dijaka slovenske gimnazije v Celovcu Herman Grm in Janko Kumar. Presenečeni smo bili ob čisti izgovorjavi, lepem jeziku in ob pristnem čustvenem niansiranju mladih recitatorjev, katerih besede so izzvenele v trdni narodnostni zavesti in veri v prihodnost.

Djordje Bojanović-Jurij, eden od treh preživelih tragedije na Komnju, ki je pobegnil s prisilnega dela v Dravogradu in se priključil koroškim partizanom, je ob spomeniku padlim tovarišem pretresljivo pripovedoval o zločinskem početju esesovcev, o trpljenju in požrtvovalnosti ranjenih partizanov. Na koncu je izrazil željo, naj bo ta spomenik mostu miru in prijateljskega sožitja med narodi Avstrije in Jugoslavije. Končno sta govorila še Mirko Kumer, pliberški podžupan, in predsednik slovenskih organizacij na Koroškem dr. Franci Zwitter. Mirko Kumer je poudaril, da so bili partizani mučeniki, ki jih je treba občudovati, ker so se upali

Karel Prušnik-Gašper, predsednik zveze koroških partizanov, med svojim govorom pri Cimpercu. V ozadju spomenik padlim borcem Domnove čete.

upreti tolikšni sili, kot je bila Hitlerjeva armada. Ime partizan je častno, še častnejše pa je, če je izgovorjeno v nemškem prevodu, ko dobesedno pomeni borec za svobodo. Še eno resnico je povedal Mirko Kumar. Ob obisku v Dachau je videl velik zemljevid Hitlerjeve Nemčije, na katerem so bila vrisana vsa nacistična uničevalna taborišča. »Če bi bil Hitlerjev novi red obstal, bi bila vsa Nemčija in vsa Evropa eno samo uničevalno taborišče, prvi, ki bi bili uničeni v teh taboriščih, pa bi bili mi, koroški Slovenci,« je povedal podžupan Mirko in poudaril, da mora biti to spoznanje stalno navzoče med Korošci.

Ravenska železarska godba je zaigrala žalostinko, potem pa še venček partizanskih pesmi. Skupaj z godbo pa je nastopil moški pevski zbor slovenskega prosvetnega društva iz Pliberka ter zapel nekaj partizanskih pesmi. Slovesnost ob spomeniku pri Cimpercu je bila končana, začelo pa se je tovariško srečanje nekdanjih partizanov s te in one strani meje, saj tovarištva iz težkih in slavnih dni ne more preprediti nobena meja.

FRANCI STRLE

KOČEVJE

POSKUSNA MOBILIZACIJA V KOLPSKI DOLINI

Da bi preizkusili pripravljenost ljudstva na območju naših dolin, je bila v noči med 13. in 14. majem izpeljana tajna mobilizacija odborov za splošni ljudski odpor Banja loka, Vas-Fara in Osilnica. Prav tako je bila mobilizirana partizanska enota in civilna zaščita.

Ze ob pol dveh ponoči so predsedniki odborov za splošni ljudski odpor prejeli brzojavko z ukazom o delni mobilizaciji. Nato so kurirji brž raznesli pozive članom in pripadnikom. Vsi vpoklicani so se zbrali prej kot v eni uri in pol, čeprav mnogi stanujejo zelo daleč. Sprejeli so naloge in jih začeli opravljati.

Medtem so se začeli zbirati tudi pripadniki partizanske enote, ki so sprejemali obleko, obutev in drugo. Do šestih zjutraj je bila enota zbrana in opremljena ter sposobna za boj.

Vaja se je končala ob pol enajstih dopoldne, nato pa je bilo zborovanje vseh, ki so sodelovali. Zbrali so se v domu v Fari in razčlenili vajo. Ugotovili so, da je bila uspešna. Tako je ljudstvo kolpske in kostelske doline ponovno dokazalo, kako je z vsem srcem privrženo naši domovini Jugoslaviji in da jo je pripravljeno braniti vedno, povsod in proti vsakomur.

MARIJA VOLF

RADOVLJICA

PRIPADNIKI CIVILNE ZAŠČITE DOBRO USPOSOBLJENI

Svet za narodno obrambo pri občinski skupščini Radovljica je sprejel za letos programu sta štab za civilno zaščito in občinski odbor Rdečega križa začetek maja prireditelja tekmovanje vseh ekip za prvo pomoč. Izmed 79 ekip, kolikor jih je v delovnih organizacijah in krajevnih skupnostih, se jih tekmovanja ni udeležilo le 9, toda izostale so iz upravičenih razlogov.

Ekip je bilo toliko, da je bilo treba tekmovanje deliti na tri kraje. Najprej so se pomerile ekipe v Bohinjski Bistrici (5. maja), naslednji dan so tekmovale ekipe na Bledu, teden dni pozneje pa še vse druge v Radovljici. Nad štiri petine ekip so sestavljale tekmovke.

Med 70 ekipami je dosegla prvo mesto ekipa kemične tovarne v Podnartu; naslov najboljšje ekipe za prvo pomoč in civilno zaščito si je osvojila prav tako že lani. Drugo mesto je dosegla ekipa tovarne verig, Lesce, tretje mesto pa Iskra iz Lipnice pri Kropi. — Med 31 ekipami krajevnih skupnosti je bila najboljša ekipa begunjske krajevne skupnosti.

— Prve tri ekipe bodo zastopale radovljiško občino na republiškem tekmovanju, ki bo 3. in 4. julija v Ilirski Bistrici. Jošt Rolc

MOBILIZACIJSKO — TAKTIČNA VOJSKA

Ponoči med 12. in 13. majem je štab jeseniško-bohinjskega odreda pod vodstvom rezervnega podpolkovnika Slavka Staroverškega priredil mobilizacijsko taktično vajo v okviru letošnjega programa priprav na vseljudsko obrambo.

Vaja je ponazorila nenadni napad sovražnih padalcev na letališče v Lescah. V

SPOMINSKA SVEČANOST

Ob 30-letnici smrti JOŽETA NOVAKA — GROGE iz Šoštanja bo v nedeljo, 4. junija 1972, ob 11. uri na Zalah v Ljubljani spominska svečanost. Zatem bodo tudi v Gramozni jami počastili njegov spomin — Jože Novak — Groga je bil med prvimi aktivisti v Kamniku. Bil je tudi borec Rašiške čete in Krimskega bataljona.

Vabljeni svojci in vsi, ki ste ga poznali.

ta namen so nemudoma mobilizirali del pripadnikov jeseniško-bohinjskega odreda. Hkrati so v sodelovanju nastopile tudi redne enote garnizije iz Bohinjske Bele in obmejne enote iz Radovljice. »Sovražnik« padalci, ki so se utrčili na letališče, so bili kmalu obkoljeni in po dobrih petdesetih minutah kljub ogorčenemu odporu »uničeni«.

V partizanske enote mobilizirani rezervisti so tako kot vojaki rednih enot popolnoma izpolnili svojo nalogo, čeprav je bilo vreme zelo neugodno. Pri vaji so sodelovala tudi letala alpskega letalskega središča iz Lesca, v stalni pripravljenosti pa so bile ekipe civilne zaščite tovarne Elan v Begunjah in tovarne Sukno v Zapužah. J. R.

MARIBOR

ZA 30-LETNICO PARTIZANSKE VOJSKE

V počastitev 30-letnice ustanovitve slovenske partizanske vojske se bosta udeležila iz Maribora osrednje proslave na Zajčji dobri pri Ljubljani XI. SNOUB Miloša Zidanška in Lackov odred. Njima se bodo pridružili še številni drugi prebivalci, tako da bo udeležencev okrog 3000.

Borci partizanske brigade Miloša Zidanška in Lackovega odreda se bodo že 2. julija zbrali v Mariboru. Razdelili jim bodo hrano in sestavili se bodo bataljoni. Potem bo okrog desetih na Trgu svobode osrednji zbor. Tam bodo prebrali povelja in podelili vojne zastave, nakar bodo partizanske enote nastopile pohod. Spotoma bodo obiskale več spomenikov v Mariboru, na Pohorju in Kozjaku. Prirejale bodo partizanske mitinge in tovariška srečanja.

D. M.

VELENJE

SLOVESNO V PROSLAVO TITOVEGA ROJSTNEGA DNE

Zveza rezervnih vojaških starešin, občinski odbor Velenje, je v proslavo 80. letnice našega vrhovnega komandanta maršala Tita in za 20-letnico ZRVS Jugoslavije priredila slovesnost. Na nji je Drago Tratnik, predsednik občinske skupščine Velenje, v imenu predsednika republike podelil odlikovanja naslednjim tovarišem:

Nestlu Žganku red republike s srebrnim vencem; Milanu Štimcu red za zasluge za narod s srebrno zvezdo; Vladu Baškoviču in Jožetu Vebrr red dela s srebrnim vencem; red za vojaške zasluge s srebrnimi meči so prejeli: Franc Fricelj, Ciril Grebenšek, Ivo Gorogranc, Ivo Jamnikar Franc Korun, Martin Primožič, Martin Slatinšek, Jože Škraber in Zvone Vodic; medaljo za vojaške zasluge pa so prejeli: Ivan Prelog, Alojz Podvratnik in Aleksander Samohor. V imenu odlikovancev se je za odlikovanja zahvalil vrhovnemu komandantu Jože Škraber in mu izrekel topla voščila.

J. Š.

KAMNIK

ORGANIZACIJSKA DEJAVNOST INVALIDOV

Druge letošnje seje predsednikov krajevnih komisij vojaških vojnih invalidov in občinske komisije VVI pri občinskem odboru ZRB NOV Kamnik so se družbeni delavci udeležili v lepem številu.

Vsi so se strinjali z ugotovitvijo, da je po združitvi organizacije VVI z ZRB NOV nastopilo nekakšno mrtvilo med članstvom. Vzrok je, da člani VVI pri združenjih borcev ne pridejo toliko do izraza, n. pr. na občnih zborih itd., uživajo pa varstvo po zakonu o vojaških vojnih invalidih in njihove zadeve so drugačne kakor pa članov združenj borcev. Zato pa se tudi invalidi niso dovolj udeleževali skupnih zborov. Na seji so sklenili, da bodo pri vseh bivših krajevnih odborih ZVVI sklicali sestance članov, ki uživajo varstvo po zakonu o VVI, tako da bodo obravnavali vse svoje zadeve, kakor so to delali poprej v invalidskih združenjih.

Nadalje so ugotovili, da mnogo premalo skrbimo za ostarele člane — kmete preužitkarje. Nujno je, da se seznanimo, kako živi vsak izmed njih in jih zato večkrat obiskujemo tako, da jim bomo pomagali, če bo za to kaj gmotnih sredstev pri občinskem odboru ZRB NOV. Obdaritev ostarelih in bolnih članic je imela lep uspeh: članice so bile zelo vesele pozornosti in hvaležne, da so se jih spomnili ob 8. marcu. Na seji pa so menili, da bi morali vsako leto posvetiti pozornost tudi bolnim članom borcem.

Tudi stanovanjske zadeve v Kamniku niso še popolnoma urejene. Kaže, da je za to premalo razumevanja pri tistih, ki imajo pač lepa stanovanja, tako da se ne menijo mnogo za druge v vlažnih stanovanjih (ali celo v barakah). Invalidska komisija je odločno za to, da je treba stanovanjske zadeve nemudoma urediti.

Opozorili so tudi, da bi invalidi potrebovali kopanje ne pozimi v zimskih bazenih z morsko vodo, marveč tudi spomladi in jeseni, saj je zdravljenje ob morju mnogih članov nujno potrebno.

F. T.

TOLMIN

VOŠČILA BORCEV IN AKTIVISTOV TOVARIŠU TITU

Dne 18. maja je bila v Tolminu razširjena seja občinskega odbora ZRB NOV.

Predsednik Silvo Gianrate — Srečko je razčlenil delo borčevskih organizacij ter opozoril na uspehe, kakor tudi na pomanjkljivosti. Po dolgem razpravljanju so končno sprejeli delovni program za prihodnje obdobje. Nato so obravnavali priprave na krajevne konference in volitve odbora združenj borcev in občinskega odbora. Računajo, da bodo volitve ob koncu leta. Vsi člani so se strinjali, da bo treba vsak predlog za kandidate zelo skrbno pretestiti, tako da bodo volili zares najboljše ljudi, borce za samoupravni socializem, ki se bodo znali upreti vsem škodljivim pojavom.

Precej so razpravljali tudi o nadaljnjih ukrepih, vlogah in zahtevkih za obnovo postopka za priznanje posebne delovne dobe, o zahtevah za priznanje statusa borca, o obravnavah upravnih sporov na vrhovnem sodišču, čeprav so posameznim neupravičenim prosilcem že večkrat zavrnili zahtevek. Žal pa so celo nekateri primeri, da se kdo brezvestno zateče h krivemu pričevanju. Posamezniki pa bi si radi pridobili zaslonbo pri borcih spomeničarjih in drugih uglednih posameznikih. Dogaja se tudi, da posamezniki vlagajo prošnje za obnovo postopka zdaj, ko so pomrli stari pošteti borci, ki so dobro vedeli, kaj so počenjali ti prosilci med vojno. — Na seji pa so obravnavali tudi upravičene zahtevke posameznih borcev in aktivistov; postopek je v teh primerih res treba obnoviti.

Številne zadeve so obravnavali med »raznimi«. Tako so se pritoževali, da Tolmina ne obišče potujoča partizanska knjižnica, govorili so o spomenikih, o prireditvah itd.

Končno so navdušeno pozdravili sklep, da pošljejo pozdravno pismo v imenu 3500 članov tolminskih borčevskih organizacij z voščili tovarišu Titu za njegovo 80-letnico in s čestitkami, da je bil ponovno odlikovan z redom narodnega heroja.

I. K.

RAVNE NA KOROŠKEM

TEČAJ RDEČEGA KRIŽA

V naši občini so se končali dopolnilni tečaj za sanitetno službo, namenjeni članom civilne zaščite. Predavanja so bila v vseh krajevnih skupnostih. Tridnevne tečaje je obiskovalo 1025 občanov in pripadnikov ekip za prvo pomoč. Učnih ur je bilo skupaj 244, predavanj pa 26. Predavali so zdravniki in medicinske sestre. Predavanja in praktični pouk so izpopolnili še filmi.

Za uspešni konec pouka so 14. maja tekmovale ekipe za prvo pomoč. Tekmovalo je 21 ekip. Zmagala je tudi ekipa občinskega odbora RK in prejela v trajno last prehodni pokal.

Kmalu se bodo končali še drugi tečaji, npr.: tečaj za reševalne in RBK enote. S tem bodo v občini izpolnili program za vzgojo pripadnikov civilne zaščite. — Požrtvovalni zdravstveni delavci, zlasti zdravniki dr. Stefan Mihev in dr. Milan Špegel, zaslužijo vse priznanje.

F. SREBOTNIK

MARIBOR

USPEŠNO DELO ZDRUŽENJA RVS »PREŽIHOV VORANC«

Krajevno združenje ZRVS »Prežihov Voranc« v Mariboru, ki ga že delj časa vodi predsednik Drago Kranjec, spada med prizadevne organizacije. Pred kratkim so v okolici Kamnice pri Mariboru organizirali orientacijsko taktični patrolni pohod v dolžini okoli 8 km. Udeležba sicer ni bila najboljša, pač pa je bila naloga kar zahtevna. Udeleženci so morali po posameznih skupinah na posameznih kontrolnih mestih opisati, kaj pomeni ta in ta taktični in topografski znak, na koncu pa pripraviti načrt, kako bi bilo treba napasti »plave«. Posamezni udeleženci so se trudili, da bi vse to čimbolje rešili in jim je to tudi uspelo. Treba je priznati, da so bili pri delu resni in prizadrevni.

Odbor s predsednikom na čelu si prizadeva, kako bi še bolj poživili delo same organizacije. Tako se večkrat sestanejo in

razpravljajo ter rešujejo posamezne probleme, nemalokrat pa tudi vsi člani odbora po seji napišejo vabila in jih tudi raznesejo. Tako prihranijo marsikak dinar, kar se organizaciji tudi pozna.

D. M.

KOPER

TEKMOVANJE V STRELJANJU IN KEGLJANJU

Obalni odbor ZRVS Koper je 24. maja priredil v proslavo občinskega praznika Koper in 80-letnice tovariša Tita tekmovanje v streljanju in kegljanju. Tekmovanj se je udeležilo 15 ekip.

Kegljaške so sestavili ZRVS Koper, Se-medela, Izola, Piran, rezervne vojaške strelšine Luke Koper, ZVVI Koper, Izola in Piran. Prvo mesto je dosegla ekipa ZRVS Izola, drugo ZRVS Koper in tretje ZVVI Koper.

Strelske ekipe so sestavili: ZRVS Koper, ZRVS Izola, ZRVS Piran, ZVVI Izola, ZVVI Piran, pomorska srednja šola v Piranu, šolski center kovinarske struke v Kopru in koprška gimnazija. Prvo mesto je dosegla ekipa ZRVS Koper, drugo ekipa šolskega centra in tretje ZRVS Piran.

Slovesno so podelili prehodna pokala in diplome.

I. P.

JESENICE

POHOD PIONIRSKIH ODREDOV NA PRISTAVO

Dne 18. maja je bilo slabo vreme, zato so prireditelji preložili pohod pionirskih odredov na Pristavo na rojstni dan tovariša Tita. Pionirski odredi jeseniške občine so se ob enajstih zbrali na Pristavi. Med pohodom so se ustavljali na spominskih krajih, da so počastili spomin padlih partizanov. Člani združenj borcev, ki so spremljali pionirje, so jim pripovedovali o junaških bojih naših borcev.

Na zbirališču je komandant pohoda, Jaka Svetina, raportiral prvoborcu in sedanjemu predsedniku občinskega odbora ZRB NOV Jesenice Francu Konobljcu-Slovenku. Nato je na zboru, posvečenem praznovanju rojstnega dne tovariša Tita, govoril komisar odreda France Treven. Sledila je kulturna prireditev, ki so jo pripravili učenci osnovne šole na Jesenicah. Pel je tudi mladinski pevski zbor jeseniške gimnazije. Z zbora so poslali tovarišu Titu brzojavko z voščili za njegovo osemdesetletnico.

Pohoda in zborovanja se je razen pionirjev — ki so jih 140 sprejeli v mladinsko organizacijo — udeležilo 120 borcev NOV in kakšnih tristo drugih občanov.

BRANKO BLENKUS

ŽALEC

POHOD BORCEV, PIONIRJEV, TABORNIKOV

Na pobudo planinskega društva v Zabukovici so priredili v proslavo osemdesetletnice tovariša Tita pohod po partizanskih poteh: pobudo je uresničila občinska konferenca mladine iz Zaleca. Načrt za pohod je bil široko zasnovan, tako da je bila zaje-ta vsa mladina: mladinska planinska sekcija, taborniki, pionirji in šolska mladina v vsej žalski občini. Pohoda so se udeležili tudi planinci s področja Sentjurja in Laškega.

Pohoda se je udeležilo okrog 350 pionirjev in mladincev. Pohod se je začel 21. maja zjutraj od spomenika v Grižah. Na Gozdniku pri lovskem domu se je srečalo več skupin. Največja je bila iz Prebolda — 110 udeležencev. Tam je predsednik ZB NOV Griže Ludvik Zupanc-Ivo pozdravil udeležence in kratko opisal dogodke iz narodnoosvobodilne vojne na tem področju. Nato se je pohod nadaljeval na vrh Gozdnika (1092 m). Tam je bilo pristrčno srečanje z laškimi mladinci in pionirji. Planinsko društvo Zabukovica je v počastitev 80-letnice tovariša Tita pripravilo spominsko štampiljko. Pohod so nadaljevali k spomenikom v Zagrebeni pod Gozdnikom in dalje h grobu talcev v Zabukovici. Povsod na spominskih krajih so položili vence.

Pohod se je končal na Šprajcem hribu v Mirogojnicah. Tam je bila tudi osrednja proslava »srečanje borcev NOV in mladine« žalske občine. Najprej je govoril živko Pregl, predsednik republiške konference ZMS. Nato je spregovoril še spomeničar in zvezni poslanec Peter Šprajc. Nastopili so učenci griške šole, pevski zbor Svobode iz Griž, godba na piňala iz Zabukovice in mladinci iz aktivov. Prireditve se je udeležilo precej borcev z območja žalske občine in zastopniki družbenopolitičnih organizacij.

R. C.

POPRAVEK

V predzadnji številki našega lista (TV-15 št. 21, z dne 18. maja 1972) smo v rubriki »Podobe in simboli« objavili zapis Silva Terška z naslovom »Volkova dekleta se niso bala umreti«. V sestavku ni jasno, kaj je ime in kaj je priimek, oziroma kako se pri hiši reče po domače. Družina se je namreč pisala Rustja, po domače pa se je reklo pri VLKOVIH. Torej bi pravilno moralo biti »Vlkova dekleta...«, pod fotografijo pa bi moralo pisati Leopolda Rustja, Vlkova. Avtor sestavka se prizadevam najljubšeje opravičujo.

utrinki in odmevi

ŠE ENKRAT O »GOSTO-LJUBJU NA KOROŠKEM«

Prispevek »Čudno gostoljubje na Koroškem pri Gospe sveti« (30. marca, 14. št. TV-15) je vzbudil precej pozornosti, pač zaradi razumljive prizadetosti nekaterih naših ljudi, ki so prav tako kot izletniki na Koroškem doživeli takšne izbruhe nevljudnosti in narodnostne nestrpnosti tamkajšnjih gostincev in trgovcev.

Tudi A. Š. iz Zabnice je napisala v pisnu, da jo takšno početje koroških skrajnežev hudo boli. Dobra poznavalka koroških razmer je, ker je že pred prvo svetovno vojno kot gojenka samostanske šole pri Gospe sveti spoznala tamkajšnje kraje in ljudi. Piše, da so tedaj v tem kraju vsi ljudje govorili slovensko. Solški pouk in cerkveni obredi so bili slovenski, saj ljudje nemško niso razumeli. Veliko je bilo naročnikov knjig Mohorjeve družbe in drugega slovenskega čtiva. Razmere so se začele bistveno spreminjati šele po nesrečnem plebiscitu (oktobra 1920) med nasilnim ponemčevanjem, pod gospodarskim, političnim in cerkvenim pritiskom. Kraj je v petih desetletjih popolnoma spremenil svojo narodnostno, pa tudi zunanjo podobo. Prebivalci

so bili potujčeni in kraj je dobil turistično podobo. Gospodarski napredek Gospe svete je treba bolj ali manj pripisovati tujskemu prometu, turisti pa so bili tudi naši izletniki. Vendar se gostinci še niso naučili vljudnosti, ki je sicer v navadi v sodobnem turizmu.

Negotovost in narodna nestrpnost pa sta značilnost ne le gosposvetskih gostincev in trgovcev, kakor so se pričeli 27. marca izletniki kluba zdravljene alkoholkov; izlet je klub pripravil v sodelovanju s komisijo za zamejske Slovence pri občinski konferenci SZDL. Izletniki so po ogledu cerkve in vasi Otok na Vrbskem jezeru stopili v tamkajšnjo okrepčevalnico (Kirchenwirt). Popili so nekaj skodelic kave in steklenice brezalkoholnih pijač ter kupili razglednice. Lastnik ni znal in ni hotel razumeti niti besede slovensko, česar pa mu ni nihče zameril. Ko so gostje plačali in odšli, so se malo zadržali pred okrepčevalnico. Medtem pa je gostinec prihrumel iz lokala in izletnike nesramno odgnal od hiše. Izletniki so bili nemalo presenečeni in so ga vprašali, kaj pravzaprav to pomeni. Ni jim odgovoril in jih z mahanjem odganjal kot nadležne kokoši, nato pa je divje zaloputnil vrata.

Podobnih primerov so naši ljudje doživeli na Koroškem precej. Tega bi navsezadnje ne bilo treba omenjati, ko bi zadnje čase ne govorili in pisali toliko o dobrem sosedstvu. Toda med lepimi besedami in dejanji je razloček.

Naši ljudje, ki dobro poznajo te razmere, menijo, da bi morale to upoštevati potovalne in druge organizacije, ki prirejajo izlete in sklepanje turistične pogodbe na Koroškem, tako da bi naši ljudje vedeli, kje — v trgovinah, bankah, gostiščih itd. — bi se naj mudili in kje bi se naj koga ogibali. Na Koroškem živijo med večinskimi nemškimi prebivalstvom tudi Slovenci. Prav bi bilo torej, da bi naši ljudje kot izletniki ali tudi turisti iz Slovenije skrbno izbirali na Koroškem, pri kom bodo kaj kupovali, katere hotele in gostilne bodo obiskovali. Naši rojaki nas bodo vselej sprejeli odprti rok. Turistična zveza (ali druge turistične organizacije) naj torej zagotovi seznam krajev in lokalov na Koroškem, kjer so naši ljudje dobrodošli.

JOST ROLC

POTUJOČA KNJIGARNA

Potujoča knjigarna Partizanske knjige je danes, 1. junija, v Kranjski gori, 2. t.m. bo v Mojstrani in 3. t.m. v Koroški Beli.

Knjigarna »na kolesih« razstavlja in prodaja knjige, sprejema naročila za knjige, časopise (revije) in časnike vseh slovenskih založb.

Partizanska knjiga tudi prireja literarno-glasbene prireditve, pogovore s pesniki oz. pisatelji in filmske predstave o vseljudski obrambi, o naši revoluciji in o bojih za pravice drugih narodov.

imeli smo ljudi

Angela Mahne — »Mahneča mama«

Doma je bila v Rjavčah v Brkinih. Pokopali smo jo 30. aprila. Rodila se je leta 1895 v brkinski vasi Tatrc. Mlada leta je preživela v hudih časih med prvo svetovno vojno. Po vojni pa je bila deležna trpljenja slovenskega življa, ki je živelo pod fašističnim nasiljem na Primorskem. V zakonu z možem Janezom se jima je rodilo sedem otrok. Rjavska vasica je bila med prvimi v Brkinih, ki so med osvobodilnim bojem dajale zavetje in podporo našim borcem. Med družinami, ki so podpirale naš boj, pa je bila prva Mahnetova. Fašisti so začeli leta 1943 odgnali v tržaške zapore kar štiri člane družine: očeta, sina Joška, hčero Angelco in strica Jožeta. Starejši sin Ivan je bil v kazenskem bataljonu, pozneje pa se je uvrstil med borce 1. prekomorske brigade. — Od priljubljene »Mahneče mame« se je v imenu vseh, ki smo jo spoštovali in ljubili, poslovila s prišrčnimi besedami Marija Ludvik iz Izole. Vaški fantje iz Rjavč pa so zapeli žalostinko »Gozdlič je že zelen«.

Franc Kandrič-Rudi

Umrl je v Mariboru. Bilo mu je 66 let. — Rodil se je v Trgovšču pri Ormožu. V boju za vsakdanji kruh ga je pot pripeljala na Notranjsko, kjer je doživel začetek druge vojne. Že leta 1941 se je povezal z organiziranimi borci. Marca 1942 se je pridružil Rakovski četni. Kma-

Jernej Čehovin

Umrl je 2. t.m. v sežanski bolnišnici. Bilo mu je komaj 49 let. Bil je borec 5. bataljona 1. VDV brigade in rezervni oficir. — Od njega smo se poslovili 4. t.m. na pokopališču v Senožečah. Njegova prezgodnja smrt nas je močno pretresla. — Otroška leta je Jernej preživel na potujčevani domači zemlji, a slovenska beseda in pesem sta mu ostali moralna opora, mogočno orožje, ki je z njim prispeval neprecenljiv delež za utrjevanje narodne in kulturne zavesti našega, primorskega človeka, predvsem mladine. — V usodnem času za naš narod, ko je o mahnila v spopadu s sovražnikom njegova sestra Tatjana, njegova družina pa je bila internirana v južni Italiji, se je pridružil borcem. Srečevali smo ga vedrega, povsod ga je spremljala partizanska pesem. Vsi so ga vzljubili, ki so ga poznali v krajih, kjer se je bojevala njegova elitna enota. — Po vojni smo ga srečevali, kjer je domovina najbolj potrebovala odločne in sposobne ljudi — v mladinski delovni brigadi, v organih naše oblasti, povsod tam, kjer je bilo treba delati s čutom odgovornosti in tovariško, s pravih razmerjem do človeka. — Ohranili ga bomo v spominu kot plemenitega človeka v pravem pomenu besede.

ČEMU JE BILO TO POTREBNO, TOVARIŠI?

Seдемega maja 1972 je minilo 30 let od bitke vaške zaščite na Hruševem. Kot borec sem dobil vabilo, da se ta dan udeležim partizanskega mitinga na katerem, bodo podelili spomenice vsem udeležencem te borbe. Priznam, da mi je ob tem bilo toplo pri srcu, kajti vsa povojna leta se nihče ni spomnil, da bi povabil na prijateljsko srečanje preživele borce te bitke, čeprav je postal ta dan krajevni praznik.

Dobro se spominjam tega dogodka: prav tisto noč sva stražila z Ivanom Zdešarjem na Vetrniku nad Babno goro. S partizani na Ključa smo bili domenjeni, da v primeru nevarnosti ustreliva in tako opozoriva partizane v taborišču. Zgodaj zjutraj sva zagledala italijansko kolono. Takoj sva ustrelila v zrak in tako opozorila borce, potem pa sva odhitela proti Hruševu. Nad Divjakom smo imeli člani vaške zaščite zakopanega nekaj orožja. Očistili smo ga in se razporedili po obeh pobočjih ceste.

Na visoki skali, od koder smo imeli odlični razgled v dolino, smo bili Stanko Glaviš z mitraljezom, Ivan Zdešar in jaz, oba iz Babne gore, pa s puškami. Imel sem dve puški za vsak slučaj. Ko je Glaviš odpovedal mitraljez, sem mu dal odvečno orožje. Kako porazno se je za Italijane končala bitka, ve vsak otrok. Vaška zaščita je takrat pokazala vso sposobnost in junaštvo. Zato se mi je zdelo edino pravilno, da se nas po trideset letih spomnijo.

Pred mitingom so poklicali vse preživele borce na oder in nam pripeli nageljne. Potem so razdelili spomenice: živim v zahvalo, sorodnikom mrtvih borcev v spomin. Toda med njimi sam ostal praznih rok, brez spomenice, pred ljudmi javno ponižan vrinjenec. Kaj sem čutil ob tem, naj pomisli vsak soborec, ki je stal ponosno ob meni, garjavi ovci. Tudi imena mrtvega Ivana Zdešarja nisem slišal.

Tovariši soborci! Takrat sem z vami skupaj tolkel v dolino, danes pa niste imeli poguma, postaviti se ob stran prezrtemu tovarišu. Mar res nimate zgodovinskega arhiva s točnimi podatki o borbi in njenih udeležencih? Mar je mogoče, da zgodovinske dogodke urejate le po spominu posameznikov? Za ta vaš spodrslijaž noče biti kriv nihče. Morda je res vse le nesporazum, kar pa po tem javnem ponižanju skoraj ne morem verjeti. Kako bi se mogel pred toliko množico ljudi, pred visokimi gosti postaviti ob bok vam, udeležencem borbe, če ne bi imel do tega pravice? Kaj naj mi pomenijo odlikovanja, udeležba v ljudskem uporu, aktivna borba v partizanskih enotah in dvojna leta, če ste me kot sotovariši in soborci javno prezrli? Vprašajte Jožefovega Vika kaj je zadnjič izjavil. On ni lažnivec in pozabljevec. Nikoli se nisem rnil v ospredje, ničesar zahteval zase. Prosim, skličite javni sestanek, kjer naj se ta nesporazum pojasni. Ožigosajte tiste, ki se šopirijo s tujim perjem, meni pa pustite pravico do poštenja in narodne zavesti.

Ne bi rad verjel, da posamezniki v Združenju borcev krojijo pravico po svoje. Prosim, pojasnite javno ta nesporazum, ker ste me tudi javno osramotili, tudi pred mojimi otroki.

Želim samo resnico in nič drugega!

FRANC KRVINA

Pripombe uredništva: Predsednika združenja borcev v Dobravi Jakoba Sedeja smo vprašali, kako se je moglo to zgoditi. Povedal nam je, da je to slovesnost pripravljala poseben odbor, v katerem so sodelovali tudi predstavniki ZB. Ugotovitev vseh stih, ki so jim podelili spomenice, sta imela na skrbi Slavko Zorc in Viktor Zadnikar.

Kljub opozorilu, da je treba natančno ugotoviti, kdo ima pravico do spomenice, in kljub vsej prizadevnosti je prišlo do napake. Poleg Franca Krvine so po proslavi ugotovili še enega upravičenca, ki ni dobil spomenice, in se obema opravičujejo za neljubu pomoto.

Spomenici jima bodo izročili naknadno.

ČE STRELSKO DRUŠTVO UMIRA . . .

Aprila je bilo na Jesenicah tradicionalno športno srečanje mladincev in vojakov z obmejnih karavel, še en dogodek v nadvse plodnem sodelovanju. Srečanja se je udeležilo okoli 100 mladih, ki so se pomerili v namiznem tenisu, kegljanju in šahu. Zmagali so jeseniški mladinci, kar končno niti ne preseneča, saj vojaki na karavlah razen šaha ne morejo trenirati namiznega tenisa ne kegljanja. Vprašanje je, kdo bi bil zmagovalec, če bi lahko izvedli tudi tekmovanje v streljanju, ki ga je aktiv zveze mladine jeseniške železarne skupaj z občinskimi komitejem ZMS sicer pravočasno organiziral, vendar pa je moralo odpasti, ker žal jeseniško strelsko društvo umira in preprosto ni bilo nikogar, da bi prišel odpret strelišče in bi izdal puške ter strelivo.

Mislimo, da ob takem stanju strelskega društva ni treba posebej poudarjati, kaj bi si jeseniški rezervni vojaški starešine morali zastaviti kot eno najpomembnejših na-

log. Treba bi bilo strelsko društvo spet postaviti na noge, poskrbeti za večjo popularizacijo tega športa in čimbolj povečati število članov — zlasti iz vrst mladine, kot so to storili rezervni vojaški starešine že po številnih slovenskih občinah.

M. ULČAR

pravna posvetovalnica

IZRAČUNAVANJE DODATKA ZA BORCE

J. Ž. Črnomelj

VPRAŠANJE: V delovni organizaciji, pri kateri ste zaposleni, je DS sprejel sklep, da se vsem zaposlenim izplačuje po nekaj tisočakov mesečno za stalnost v podjetju. Prav tako tudi tistim, ki ne bodo zamujali službe, ki ne bodo imeli privatnih izhodov, ne bolniških dopustov. Prav tako vas zanima, kako vplivajo na borčevski dodatek nadure, in sprašujete, ali vaše podjetje pravilno ravna, ko nadurnega dela ne upošteva, upošteva pa druge, prej navedene dodatke.

ODGOVOR: Mislimo, da smo prav razumeli vaš malce dvoumen dopis. Zakon o dodatku za borce določa, da je dodatek za borce razlika med osebnim dohodkom, ki ga je delavec dosegel za delo v rednem delovnem času, in zneskom, ki ga za vsako leto posebej določi izvršni svet. Glede na tako določbo zakona o dodatku za borce se nadurno delo ne bi smelo upoštevati pri izračunavanju dodatka za borce. Pač pa se med redne dodatke za delo v rednem delovnem času gotovo šteje dodatek za stalnost, kakor tudi dodatek, ki ga dobite za redno in disciplinirano delo v podjetju. Zato tudi menimo, da vam podjetje pravilno obračunava dodatek za borce. Zlasti še, ker omenjeni zakon tudi izrecno določa, da se »kot osebni dohodek vzame mesečni znesek osebnega dohodka, ki je bil izplačan za delo v rednem delovnem času«.

IMATE POGOJE ZA INVALIDSKO POKOJNINO?

S. V. Morje

VPRAŠANJE: V dopisu sprašujete, če izpolnjujete pogoje za invalidsko upokožitev. Pri tem navajate, da ste stari 53 let, da imate 31 let pokojninske dobe in da ste invalid II. stopnje. Zato tudi delate s skrajšanim delovnim časom že dve leti in pol. V NOV ste bili od junija 1944 in ste bili tudi ranjenj v glavo.

ODGOVOR: Ne bi ponavljali pogojev, ki jih zakon o invalidskem zavarovanju določa za invalidsko upokožitev. V mislih imamo namreč tako pokojninsko dobo kot tudi delovna leta. Vsekakor vi glede na leta zaposlitve in glede na starost izpolnjujete pogoje za invalidsko upokožitev. Vendar pa mora dati soglasje za to zdravniška invalidska komisija pri zavodu za socialno zavarovanje. Zato je običajen postopek za invalidsko upokožitev tudi tak, da zdravnik, ki zavarovanca zdravi, predlaga njegovo invalidsko upokožitev, pač glede na zdravstveno stanje, katerega najbolj pozna.

DAVEK ZA PREVAŽANJE S ČOLNOM

M. L. Piran

VPRAŠANJE: Ste upokojenec in prejmate približno 1700 din mesečne pokojnine. V poletnem času pa z lastnim čolnom prevažate turiste. Za to ste pavšalno obdavčeni, in sicer precej visoko. S prevažanjem turistov po morju zaslužite do 8000 din, kar je ves vaš dohodek. Ste dolžni vložiti prijavo za odmero davka?

ODGOVOR: Rok za vlaganje davčnih prijav je že potekel. Verjetno ste prijavo že vložili, menimo pa, da ste to tudi dolžni storiti.

VABILO BORCEM 3. BATALJONA VDV

Borce 3. bataljona 1. brigade VDV vabimo na tovariško srečanje v nedeljo, dne 4. junija 1972 v počastitev krajevnega praznika Mirna na Dolenjskem.

Borci bataljona se bomo sestali ob 11. uri pred restavracijo »Dana« na Mirni, nato bo polaganje vencev in sprejem patrol. Ob 14. uri pa začne svečani del proslave krajevnega skupnosti s programom.

Združenje borcev NOV
Mirna
Odbor 3. bataljona VDV

Jean François Steiner: Treblinka

»Le kako je bilo mogoče, da so se Židje dali goniti v klavnico kot ovce?« so se ogorčeno spraševali mladi Židje staroselci v Izraelu med Eichmannovim procesom, se sprašuje tudi v uvodu h knjigi J. F. Steinera francoska pisateljica Simone de Beauvoir, podobno se sprašujemo tudi mi in v tem smislu se je vprašal tudi pisec knjige o »Treblinki«, francoski Žid Jean François Steiner.

Steiner je skušal odgovoriti na to vprašanje prav s svojo knjigo o strašnem taborišču smrti Treblinka na Poljskem. Za svoje delo je prebral goro dokumentov, gradiva, pričevanj in vsega, kar je ostalo od tega taborišča, ki je požrlo skoraj milijon židovskih žrtev. Čeprav avtor ne trdi, da bi bilo njegovo delo zgodovinska študija, je vendar res, da sleherna podrobnost, lahko bi dejali, sleherna vrstica njegove knjige temelji na dokumentu, pričevanju, dejstvu, čeprav vsega tega v knjigi ni čutiti. Nasprotno, kdor bere knjigo in jo primerja s podobnimi deli na isto temo, to je na temo esesovskih taborišč smrti, bo v nekem smislu presenečen. Steinerjeva pripoved je v bistvu nekonvencionalna, strogo objektivna, navidezno celo neprizadeta, čeprav nam pripoveduje naravnost srhljivo, kriminalno zgodbo o nekem taborišču, v katerem se je čas, ta naš večni nenehni in neustavljivi spremljevalec, kljub fizikalnim zakonom, ustavil. Še več, iz knjige nam veje skoraj pravično pošastna, nerealna zgodba o nastanku, življenju in pro-

padu nenavadnega mesteca, tovarne smrti, Treblinka, kjer se je za vedno nehalo življenje stotisočev Židov in se ob koncu spremenilo dobesedno v dim in pepel. Steiner nam riše, tako žrtve kot njihove krvnike kot ljudi, ki so sredi vojne vihre in teme Evrope živeli in izgubljali življenje kot v najgrozovitejših starogermanskih mitih somraka bogov, neprizanesljivo kruto nam riše nemške »tehnike«, uničevalce duš in življenj vseh Židov v Treblinku in končno tudi psiho in stanje Židov samih, njihove reakcije — vse to v objektiviziranem, nepristranskem ogledalu, v katerem je videti tudi kritiko židovskega ravnanja samega, ki je pripeljalo do takšne razčlovečnosti, kakršne doslej v zgodovini zagotovo nismo še zabeležili.

Francoska pisateljica, že na začetku citirana Simone de Beauvoir ob koncu svojega uvoda h knjigi, piše povsem pravično in prizadeto:

»Ton knjige je pravzaprav hudo ne-navaden. Steiner piše brez patosa in ogorčenja, nalašč trezno, tu in tam celo z mrkim humorjem. Grozo prikazuje v vsej njeni banalnosti — skoraj tako, kakor da je to najbolj samoumevna stvar pod soncem. V slogu, ki se je odpovedal slehernemu prizvoku sočutja, pripoveduje o svetu, kjer je zatonila človečnost. Kljub temu v njegovi pripovedi venomer čutimo prisotnost Človeka. To nasprotje učinkuje na nas mnogo globlje in odmevneje kot bi lahko učinkovalo samo čustvo. Vendar je humanizem avtorju le sredstvo. Predvsem hoče razumeti in buditi razumevanje. Ta namen pa je vsekakor dosegel.«

Knjigo »Treblinka« je izdal zavod Borec, prevedel pa jo je Marko Selan.

DUŠAN ŽELJEZNOV

PARTIZANSKA LJUDSKA PESEM

Lenki Dobrotinškovi v spomin

Na Dobrotini pod Sv. Tomažem dom
stoji,
hiša se izza sadnega drevja daleč
beli.

Mati vdova je tamkaj srečno živela:
štiri postavne sinove in tri hčerke
je imela.

Pa sovražnik, joj, prihrumel je v
našo deželo,
kmalu je mater gorje brezmejno
zadelo:
štiri njene sinove gestapo vrgel v
celjsko je ječo,
vrnili se niso — trije so padli kot
talci.

Kjerkoli so mladi in zdravi hodili
peli so radi in življenja se veselili,
še preden usoden jim strel življenje
utrne,
tiho zapeli so pesem »Vigred se
povrne...«

Njive za njimi vse puste so žalovale
in hčerke kaj hudega z materjo še
so prestale:
že so se zbrali nad domom črni
nemški oblaki,
gestapovci spet pridrveli so z
volčjaki...

Iz doma so mater in hčerke gole
izgnali,
v mrzlo tujino, v grozni Auschwitz
so jih odpeljali:
v žalostni grozi je hčerka Marija
podlegla,
matere vest o svobodi ni več
dosegla...
Dom na Dobrotini zdaj osamljen
stoji,
čaka nanje, ki nazaj jih več ni.
V drevju za hišo pa vsako pomlad
zapela je ptica
uspavanko žrtvam domačim, žrtvam
Auschwitza...

Opomba: Pesem je napisala Pep-
ca Gorečan verjetno takoj po osvo-
boditvi, zakaj preživeli hčerki sta se
vrnili iz internacije šele 30. avgusta
1945. Dobrotinškovo domačijo so b-
li Nemci izropali in jo izročili ne-
kemu kulturbundovcu.

Spomini učiteljev - ilegalcev

V prvi polovici maja so se na pobudo društva prijateljev mladine v Postojni zbrali v Kozini nekdanji učitelji — ilegalci, ki so v narodno-osvobodilnem boju proučevali na področju pivškega in južnoprimorskega okrožja. Med drugim so se dogovorili za pisanje spominov, ki naj bi jih ob trideseti obletnici leta 1973 slovenske šole na Primorskem izdali v posebni knjižici.

IZŠLO PRI PARTIZANSKI KNJIGI

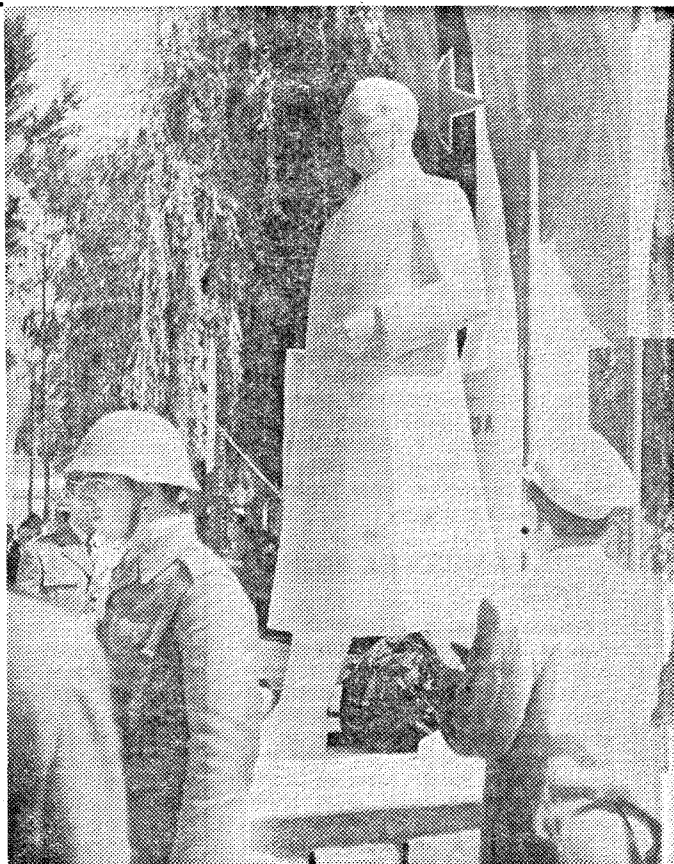
Petero novih knjig

Pred prvomajskimi prazniki sta Partizanska knjiga in predsedstvo republiškega odbora ZRVS Slovenije priredila tiskovno konferenco, kjer sta seznanila predstavnike tiska, radia in televizije z najnovejšim založniškim uspehom v zvezi s pripravami na splošni ljudski odpor. Naenkrat je namreč izšlo kar pet knjig s tega področja v skupni nakladi 45.000 izvodov, oziroma še več, ker v tem številu niso zajeta skripta za slušatelje I. letnika fakultet višjih in visokih šol. Za te namreč naklada ni omejena in jih bodo tiskali sproti v skladu s povpraševanjem.

Najprej naj omenimo življenje v naravi, o katerem smo pisali v predzadnji številki. Založba je v prvih treh dneh po izidu prodala 3.000 izvodov, kakih 1.000 pa so jih naročili že pred tem posamezniki ali organizacije. To kaže, da bo najbrž vsa naklada kmalu pošla in da bo treba razmišljati o novi izdaji. Udeleženci tiskovne konference so zato predlagali, naj bi v novi izdaji morda gradivo o taborjenju bolj prilagodili možnim vojnim razmeram. Tudi oprema naj bi bila po možnosti bolj prilagojena možnim vojnim razmeram, oziroma možnosti prenašanja knjige v žepih, torbah ali nahrbtnikih, tako kot

V vojašnici »Milan Majcen« v Bršlinu pri Novem mestu so na dan mladosti odkrili spomenik predsedniku Titu, delo akademskega kiparja — vojaka Pavla Hudeka. Več kot dva metra visok kip, izdelan iz armiranega betona, je darilo vojakov svojemu ljubljenski voditelju. Na slovesnosti so sprejeli v organizacijo več kot petsto pionirjev. Na sliki: spomenik Titu takoj po odkritju.

Foto: S. DOKL

BOREC ŠT. 4/1972

Letošnja četrta številka revije Borec, ki letos izhaja že štiriindvajseto leto, kaže da sedanje uredništvo trdno in zanesljivo stopa po težavni, toda novi poti svoje uredniške politike. Tudi ta številka namreč kaže glede na prejšnje napredek.

Kaj najdemo v njej? Začnimo s prispevkom zgodovinarja Matije Žgajnarja »Ljubljana med bunkerji in bodečo žico«. Pisec v tem sestavu sešteva vse dosedanje ugotovitve iz zgodovine Ljubljane pod italijansko okupacijo in podaja strnjen pregled dogodkov.

Zgodovinar France Škerl v prispevku »Primorski partizani spomladi 1942« dela podobno glede razvoja osvobodilne vojne na Primorskem v prvem razdobju.

Med spominskimi sestavki najdemo pričevanje Jake Avšiča o Borisu Kidriču in Franceta Šušteršiča o spopadu v Grahovem spomladi 1942.

Iz knjig, ki jih izdaja zavod Borec, je prioben odlomek iz knjige Jensa Krušaja »Operacija Oradour«. Gre za opis nacističnega zločina nad prebivalci francoskega naselja Oradour sur Glaine v osrednji Franciji. Odlomek kot knjigo je prevedel Janez Prijatelj.

Emil Cesar nadaljuje s prispevkom »Slovenska partizanska književnost do septembra 1942«. Med ocena knjiga pa je prispevek Slavka Rupla o romanu Vinca Trinkausa »Črna dolina«.

Med pesmimi najdemo naslednje: Rdeči oblaki (Franci Lakovič), Zapis o domovini (Benjamin Gracer), V požgani vasi (Črt Šinkovec), Ognjena smrt Matije Gubca (Branko Žužek), Sprašujem (Le Tan Tai, prevedel Ivan Minatti)

beležke

TITO — BIOGRAFSKI ZAPISKI

Ob osemdeseti obletnici predsednika Tita je časopisno-založniško podjetje »Komunist« natisnilo knjigo Vlasta Begovića »Tito, biografski zapiski«. »S tem prispevkom sem želel bralcu pomagati h graditvi lastne podobe o človeku, ki je ves čas prisoten v našem življenju in ki je s svojimi deli, tako kot domovina, postal naš neločljiv del,« je o svojem delu dejal avtor.

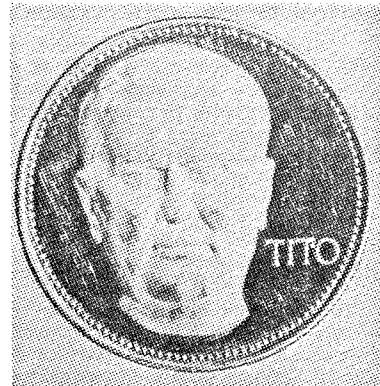
TITO V REVOLUCIJI

V beograjskem vojnem muzeju so odprli razstavo listin, fotografij in fotokopij pod naslovom »Tito — strateg revolucije, ustvarjalec in vrhovni poveljnik JLA«. Razstavo bodo pozneje prepeljali še v druge kraje Jugoslavije.

TITOV GOVORI

Romunsko založniško podjetje za politično literaturo je pred kratkim izdalo zbirko tekstov iz govorov tovariša Tita in tako na poseben način obeležilo osemdeseto obletnico predsednika republike.

JUBILEJNI ZLATNIKI

Obe strani jubilejnega zlatnika

Narodi Bosne in Hercegovine so poklonili predsedniku Titu za njegov osemdeseti rojstni dan — jubilejni zlatnik s Titovim likom. Zlatnik je izdala sarajevska gospodarska banka, skovan je v dveh velikostih iz najfinejšega zlata. Na zlatnikih je lik tovariša Tita, delo kiparja Nebojše Mitrića.

MILE PAVLIN

DA NE BI BILO INCIDENTOV NA MORJU

Pred kratkim so se Sovjeti in Američani spet pogovarjali o tem, kako preprečiti incidente na morju. Na čelu delegacij sta bila ameriški mornariški minister in namestnik vrhovnega poveljnika sovjetske mornarice.

Da so takšni pogovori in sporazumi res potrebni, dokazujejo nevarni incidenti, do katerih je večkrat prihajalo na morjih. V enem od takih primerov jo sovjetsko protiletalsko topništvo neke vojne ladje začelo obstreljevati ameriško letalo, ki je krožilo nad skupino sovjetskih ladij. V nekem drugem primeru pa je sovjetsko letalo krožilo nad ameriško ladjo, nato pa strmoglavilo v morje.

NOVA FRANCOSKA VOJNA LETALA

Francoska tovarna Dassault-Breguet v Bordeauxu in Toulousu je doslej izdelal 1100 letal tipa mirage III in mirage V, od katerih je bilo 435 namenjenih francoskemu vojnemu letalstvu, druga pa za izvoz. Sedaj poročajo, da bodo prihodnje leto začeli namesto letala mirage III izdelovati novo letalo mirage FI.

Mirage FI bo prestreznik, bo pa eno najhitrejših letal na svetu, čeprav spadajo podatki o njegovi hitrosti med vojaške skrivnosti. Sklepajo, da bo to letalo lahko doseglo celo 2.400 km na uro. Francija je teh letal naročila 105, Spanija pa 21, medtem ko je Južna Afrika odkupila licenco za njihovo proizvodnjo. Za novo letalo pa se zanimajo še nekatere druge dežele, ki imajo v svojem letalstvu starejša letala mirage III in ki jih žele sedaj nadomestiti z novimi letali FI.

Poleg tega izdeluje omenjena tovarna tudi novo šolsko in bojno letalo tipa jaguar. Doslej je naročenih 210 letal te vrste. Omeniti je treba še protipodmorniško letalo tipa atlantic. Vsak mesec zapusti tovarno po eno letalo te vrste. Od 87 naročenih letal so jih dobavili Franciji, Zahodni Nemčiji, Nizozemski in Italiji že 76.

zanimivosti

AMERIŠKE MINE PRED VIETNAMSKIMI LUKAMI

Podvodne mine, ki jih ameriška mornariška letala spuščajo pred severnvietnamske luke, so zelo zamotane naprave, ki se v marsičem razlikujejo od železnih kontaktnih min iz druge svetovne vojne. Te mine so opremljene s časovnimi vžigalniki, ki avtomatično sprožijo mine. Naravnajo pa jih v letalih, preden jih le-ta spuste v morje.

Vojaški strokovnjaki menijo, da bodo imeli Severni Vietnamci velike težave s temi minami, ker jih je težko odkriti, še teže pa onesposobiti. Vsaka mina je težka 454 kg, prenaša in spušta v morje pa jih lahko vsako letalo ne glede na to, če gre za bombnik, lovski bombnik ali lovsko letalo.

KITAJSKO OROŽJE CEJLONU

Predsednica cejlonske vlade Sirimavo Bandaranike je v parlamentu izjavila, da bo Kitajska poslala Cejlonu puške, brzostrelke in strelivo, ni pa povedala, za kakšno količino in vrednost gre. Kitajci so pred kratkim poslali to orožje na Cejlon z letali. Poleg tega je Kitajska dobavila Cejlonu še 25 kamionov in dve topničarki, tri pa bodo dobavljene naknadno. Vse to orožje je namenjeno predvsem za boj z uporniki.

EGIPT KUPUJE ELEKTRONIKO V BRITANiji

Libanonski tednik ARAB WORLD poroča, da po podatkih, ki izvirajo iz Velike Britanije, kupuje Egipt tudi elektronsko opremo britanskega porekla. Pogajanja o potrebah egiptovske vojske, ki bi jih bilo moč pokrivati z uvozom iz Velike Britanije, trajajo že več tednov. V Londonu je menda zbudila veliko pozornost Sadatova izjava, češ da Egipt uvaža orožje iz zahodnih dežel. V britanskih uradnih krogih so izjavili, da dobrohotno gledajo na egiptске želje po britanskem orožju, prav tako pa tudi na ustrezne želje drugih arabskih dežel.

obrambna vzgoja in ljudska zaščita

Rod mladih pilotov v Pulju

Dne 21. maja so slavili svoj praznik jugoslovanski vojni letalci in pripadniki protiletalske obrambe. Letošnja proslava je bila še toliko pomembnejša, kajti izteklo se je 30 let, odkar sta poletela prva partizanska pilota Franjo Kluz in Rudi Čajevec. Skupna proslava za področje Slovenije in Istre, ki je bila obenem tudi osrednja slovensko-hrvatska proslava dneva letalcev, je bila 20. maja na vojaškem letališču v Pulju. Že veliko pred deseto uro dopoldne so se na prostranih travnikih ob vzletnih-pristajalnih stezah začeli zbirati prebivalci Pulja, prišli so ljudje domala iz vse Istre, veliko pa jih je bilo tudi iz Slovenije, čeprav manj, kot jih je nameravalo priti. V notranjosti dežele je bilo namreč močno oblačno, ponekod so bile nevihte, in tako se je marsikdo odpovedal izletu, češ — saj ne bo nič v takšnem vremenu. No, v Pulju pa je bilo prekrasno sončno, toplo, pravo poletno vreme in na nebu skoraj ni bilo opaziti oblačka, tako da smo se vsi, ki smo pričakovali burjo in mraz, pa se tudi tako oblekli, pošteno spotili.

Tisti, ki smo potovali iz Ljubljane, smo imeli najudobnejšo pot. Pripeljali smo se namreč z najnovejšo pridobitvijo podjetja Inex-Adria avio promet — letalom DC-8, ki sprejme 180 potnikov in je rabilo za celotno pot od Ljubljane, ko je odšlo s staro, do Pulja v trenutku, ko se je popolnoma ustavilo, natanko 20 minut. Zanimanje za ta let na puljsko proslavo je bilo izred-

V imenu vseh se je zahvalil predsednik puljske občinske skupščine Josip Lazarič, ki je obljubil, da se bodo tudi v bodoče vsi trudili za to, da bi bilo mesto Pulj resničen in pravi dom vseh, ki, četudi le kratek čas, živijo in delajo na tem letališču.

V miniaturni paradi so mimo komandantna in gostov strumno stopali domala vsi pripadniki letalske garnizije Pulj, s tem pa je bil tudi slavnostni del proslave končan. Tisoči in tisoči ljudi so se razkropili po lepo urejenem letališču, kjer so bila razpostavljena letala — od nekaterih, ki se ne dvigajo več v zrak, do najmodernejših nadzvočnih, ki so bila seveda deležna največjega občudovanja. Ob vsakem izmed letal so bili tudi piloti in mehaniki, ki so odgovarjali na številna vprašanja in pojasnjevali marsikaj iz zapletene letalske tehnike in tehnike letenja. Gostitelji so pripravili tudi številne stojnice, v katerih so garnizijski kuharji in kantinerji poskrbeli za izdatno okrečilo, predvsem pa za žejo, zakaj v Pulju je bilo, čimbolj se je bližalo poldne, že tako vroče, da bi človek najraje »skočil« v kopalke — če bi le bilo morje malo bliže.

Natanko ob dvanajstih sta letališče v tako nizkem letu, da je bilo z ožesom kar težko slediti veliki hitrosti, preleteli nadzvočni letali. To je bil znak za začetek letalskega mitinga, v katerem naj bi sodelovali predvsem slovenski aero-klubi. Zal je bil potem program močno okrnjen. Prav za-

Najbolj so ponosni na kabinet, v katerem je pouk programiran in naenkrat zaposli prav vse učence, ki morajo na osnovi testov na zemlji reševati zapletene naloge, kot bi bili v zraku. Tu vadijo predvsem slepo in nočno letenje. To je najvažnejši predmet in kdor ga obvlada, lahko sede potem v katerokoli letalo. Odgovoriti pa mora kar na 96 odstotkov vseh vprašanj v testu, ker — kot pravijo stari piloti — kar se na zemlji naučiš odlično, boš v zraku znal dobro. Prejšnja leta jih ni izdelalo precej, letos pa, prav zaradi načrtnega pouka samo 5 odstotkov. Nemajhna zasluga za to gre tudi instruktorjem letenja, ki v posebnih boksih za poprejšnjo pripravo, vsak s svojo skupino 3 učencev, po 4 ure dnevno razčlenjujejo let vsakega posebej ter se pripravljajo na novo nalogo. Tudi večina instruktorjev je bila še lani na letalski akademiji, in izmed letošnjih najboljših jih bodo nekaj prav tako zadržali za šolanje naslednjega letnika.

Pravzaprav smo bili kar presenečeni, kajti, kamorkoli nas je zanesel korak, vsepovedno smo slišali slovensko govorico. Letalstvo je pač tista vojaška panoga, za katerega se odločajo številni mladi Slovenci, čeprav sicer slovimo po tem, da neradi služimo v uniformi. Tudi instruktorji in mnogi starešine so Slovenci, tako da nam je bilo ob tem tudi lažje razumeti, zakaj je bila skupna proslava dneva letalstva za Slovenijo in Hrvaško v Pulju.

Ogledali smo si še takoiimenovano barokomoro, kjer opravljajo preizkušnje in vaje bodočih pilotov. V neprodušno zaprti kabini namreč testiranci v enakih razmerah kot v letalu, ki leti zelo visoko, prestajajo različne preizkušnje, od hitrih padcev in dvigov zračnega pritiska do pomanjkanja kisika itd. To je fiziološka trenaja pilotov, od katerih bodo čez leta mnogi leteli na nadzvočnih letalih. Videli smo tudi moderno opremljeno ambulanto, pa veliko telovadnico in zunaj nje ob malem stadionu poligon z nešteti pripravami, med katerimi je najbolj zanimiv katapult, s katerim bodoče pilote privajajo s sunkovitim pogonjenjem v višino na morebitno nujno, ko bi se s sedežem vred izstrelili iz kabine letala. In končno še posebno sobo, kjer so takoiimenovani link-trenerji — to je soba s štirimi maketami letal, seveda s pomanjšanimi repi in krili, je pa zato njihova konstrukcija toliko bolj zapletena in vsako tako »zemeljsko« letalo stane skoraj toliko kot pravo. V posebni kabini mora gojenec opraviti določene ure »letenja«, šele potem lahko sede v pravo letalo. Isti program, iste poti, ki jih bo letel kasneje, opravi najprej tu, kajti kabina je opremljena z vsemi aparaturami in tu vadijo najtežje, slepo in nočno letenje. Občutki so enaki, kot v letalu, po slušalkah sprejema šume in poke atmosferskih motenj, po instrumentih natanko občuti smer in moč vetra, doživi mora čimveč vsega, kar doživi v zraku. Pri tem pa mora natanko preiti začrtano maršruto, ne da bi vedel, kaj je pod njim, preiti mora na določeni višini in z določeno hitrostjo začrtane kraje in se vrniti na cilj.

No, najlepši trenutek seveda nastopi, ko se instruktor in gojenec zapreta v kabino pravega letala — in odletita na pravi let, v katerem vodi letalo gojenec, instruktor pa ga opazuje. Večina fantov, pravijo, leti odlično, najboljšje pa menda Celjan Jelen, za katerega pravijo, da bo tudi najboljši učenec 22. letnika. Tako, kot drugi, je tudi on najprej obiskoval letalsko gimnazijo maršala Tita v Mostarju, potem je bil dve leti v akademiji v Zadru, čez kratek čas pa bo že tudi on, kot desetine njegovih sošolcev, poklicni pilot reaktivnega letala. Po pa je tudi največja želja drugih gojencev. Oko jim kar prerado zahaja na tisti del letališča, kjer so razvrščena nadzvočna letala. Pri vsakem tli tiha želja, da bi letel tudi na njih. Za to pa je potrebno še novo učenje in še večje sposobnosti. Niti eno niti drugo ni neizvedljivo, zlasti ne ob volji, ki jo kažejo vsi ti mladi fantje, in ki jim bo odslej življenjsko vodilo — leteti še hitreje in še višje. Srečno, mladi letalski rod!

TOMAŽ TERČEK

POZIV

Vabimo vse tovariše in tovarišice, ki so med vojno delali v Centralni tehniki v Sloveniji in Ljubljani, da pridejo na tovariški pomenek v torek, 6. junija 1972, kakor običajno v restavracijo Slavija na Gospodarski cesti v prvem nadstropju od 17. ure dalje. Odbor CT pri CK KP Slovenije.

Ob proslavi 30. obletnice jugoslovanskega vojnega letalstva v Pulju so slovenski padalci iz alpskega letalskega centra v Lescab priredili slikovito zračno parado, ki je navdušila vse zbrane. Foto: Marijan Garbajs

no, tako da je letalo moralo — in to popolnoma zasedeno — peljati kar dvakrat. Pobuda Zveze letalskih organizacij Slovenije in Inex-Adria avio prometa je torej naletela na izreden odmev.

Ob našem prihodu je bilo na puljskem letališču že vse pripravljeno za slavnostni del proslave — tu so nas pričakali razen pripadnikov tamkajšnje letalske garnizije na slavnostni tribuni tudi zastopniki drugih zvrsti JLA iz Pulja, pa mornarji ter predstavniki številnih slovenskih in istrskih občin ter predstavniki družbenopolitičnih organizacij iz tega dela domovine. Ko je zastavni vod prikorakal na slavnostni prostor z zastavo puljske letalske enote, je najprej spregovoril odposlanec komandanta jugoslovanskega vojnega letalstva letalski polkovnik Milan Stojaković, ki je predvsem toplo pozdravil najdražje goste — nekdanje prekomorske letalce, ki so praznično puljsko zborovanje izkoristili tudi za svoj zbor. Za njim je povzel besedo komandant letalske vojne akademije letalski polkovnik Momčilo Nikić, zadnji govornik pa je bil eden izmed pionirjev slovenskega letalstva upokojeni letalski polkovnik Rafael Perhavec. Spregovoril je v imenu nekdanjih letalcev — prekomorcev in predvsem izrazil veselje nad tem, da iz leta v leto vse bolj raste pri nas novo pokolenje mladih letalcev, ki leti na najmodernejših jeklenih pticah, kar vse skupaj le še zelo malo spominja na medvojne čase.

Na osnovi posebnega povelja načelnika letalske vojne akademije so potem dali priznanji predsednikom občinskih skupščin Pulj in Krk, za tesno sodelovanje s puljskimi letalci in za nenehno krepitev stikov na vseh področjih družbenega in političnega življenja. Priznanje in emblem letalske vojne akademije so prejeli tudi mladinci ladjedelnice Uljanik v Pulju, s katerimi gojenci vojne akademije tesno sodelujejo, pripravljajo skupna srečanja, prireditve itd.

radi slabega vremena in neviht v Sloveniji skoraj nobeno izmed letal ni moglo vzleteti z matičnega letališča in prileteti do Pulja. No, prišli pa so vsaj slovenski padalci iz Alpskega letalskega centra v Lescab, ki so iz velikega vojaškega transporterja skočili z zadržko in raznobarnimi dimnimi bombami na obvalih, s seboj pa so nosili zastave vseh jugoslovanskih republik. Gledalci so jih navdušeno pozdravili, prav tako, kot kasneje pilota — akrobata Janeza Pintarja, ki je nastopil na letalu zlin, vendar tudi to ne na tistem, s katerim stalno leta, marveč so mu ga morali zaradi slabega vremena v Sloveniji, v sončni Pulj pripeljati iz Zadra. Moram priznati, da smo nekajkrat zadrževali dih ob vseh vragolijah, ki jih je počel v zraku in marsikomu izmed nevajenih gledalcev je ušel tudi vzklík presenečenja ali celo strahu. To so bile res prave akrobatske mojstrovine, ki so trajale skoraj pol ure, nadaljeval pa jih je potem še vojni pilot na letalu domače proizvodnje — galebu — in kočno smo videli še padalski desant, kar je pomenilo tudi zaključek skromnega mitinga, vendar je bila to kljub okrnjenemu sporedu lepa in pri srčna proslava slovenskih in hrvaških letalcev, vredna praznika junakov našega neba.

Čeprav so se ljudje že razhajali, smo izkoristili še priložnost in si ogledali tudi učilnice in prostore, kjer živijo in se pripravljajo na zadnje šolske preizkušnje učenci 22. letnika letalske vojne akademije. Tu je zdaj na šolanju tretji, zadnji razred, v katerem je osnova učenega načrta letenje — in sicer predvsem slepo, nočno na majhni višini. Slepo in nočno sta že za njimi, vaje iz letenja na majhni višini pa opravljajo prav zdaj in čez mesec, dva bodo sedanjí učenci že poklicni letalci z oficirsko stopnjo na ramah. Njihov teoretični pouk poteka v najmodernejših učilnicah.

V nedeljo, 28. maja, se je z mitingom, na katerem sta govorila Andrej Marinc in Zivko Pregelj, ter množično zabavno prireditvijo na Panoniji in v Mostecu končal 5. dan mladih Šiškarjev, ki ga je organizirala občinska konferenca ZMS Ljubljana-Šiška. Letošnje praznovanje je bilo posvečeno 80. obletnici rojstva predsednika Tita, pokroviteljstvo pa je prevzel Edvard Kardelj. V tednu od 22. do 28. maja so se zvrstila številna športna tekmovanja in kulturne prireditve, v okviru katerih so samostojne nastope pripravili folklorna skupina Emona (na fotografiji), harmonikarski orkester iz Šentvida in dramska skupina gimnazije Šentvid, šišenski taborniki pa so na Panoniji pripravili tabor in razstavo. V soboto je na svečani prireditvi v kinu Šiška predsednik občinske konference ZMS Ljubljana-Šiška Stojan Krebelj podelil Vilharjevo skulpturo »Šiškarji« pokrovitelju prireditev Edvardu Kardelju, ki je nato v svojem govoru pohvalil organizatorje Dneva mladih Šiškarjev, ki je v petih letih dobilo tako velike razsežnosti.

Foto in tekst: Vasja Herbst

Medobčinsko tekmovanje

rezervnih vojaških starešin in mladincev v Ptuj

V počastitev 80-letnice rojstva tovariša Tita je bilo v Ptuj 25. maja 1972 organizirano in uspešno izvedeno že tradicionalno in sicer tretje po vrsti tekmovanje rezervnih vojaških starešin iz bratskih in prijateljskih občin Koprivnice, Varaždina (iz SRH), Ormoža, Ptuja in Slovenske Bistrice (iz SR Slovenije). Rezervni vojaški starešine iz Čakovca, ki so sodelovali na prejšnjih srečanjih se žal niso udeležili tekmovanja. Prvič so nastopili v tekmovanju tudi mladinci iz navedenih občin.

Petčlanske ekipe rezervnih vojaških starešin so se med seboj pomerile v streljanju z vojaško pištolo, reševanju taktične naloge, topografiji in orientacijskem pohodu, mladinske pa v streljanju s malokalibrsko puško.

Tekmovanje je istočasno bilo organizirano za posameznike in ekipe. Doseženi rezultati v streljanju so določali vrstni red posameznikov, vrstni red ekip rezervnih vojaških starešin pa doseženi rezultati v streljanju z pištolo in v ostalih disciplinah (reševanje taktične naloge, topografija in orientacijski pohod).

Po končanem tekmovanju so se vsi udeleženci zbrali pri spomeniku narodnega heroja Jožefa Lačka v Ptuj, kjer so položili venec. Tu sta govorila o pomenu takšnih srečanj in tekmovanj predsednik občinskega odbora ZZZ NOV Ptuj Cvetko PIN-RAT in predsednik občinskega odbora ZRVS Ptuj Karel ZMAVC. Slednji je še prebral pozdravno pismo rezervnih vojaških starešin in mladine zgoraj navedenih občin tovarišu Titu, v katerem mu čestitajo za osemdeseti rojstni dan in istočasno prisegajo, da bodo vse naloge, ki jim jih daje njegova odlična beseda in genialna misel še bolj dosledno in še z večjo osebnostjo izpolnjevali na vseh področjih pri utrjevanju samoupravljalne zavesti, bratstva in prijateljstva ter humanih socialističnih odnosov med delovnimi ljudmi sodelujočih občin. S tem — je v nadaljevanju pozdravnega pisma rečeno — bomo tudi krepili obrambno pripravljenost za učinkovit in nepremagljiv odpor proti vsakomur, ki bi si drznil ogrožati našo svobodo in naš družbeni ter politični sistem.

Po svečanosti pred spomenikom so udeleženci tekmovanja in gostje imeli skupno kosilo v restavraciji na ptujskem gradu, kjer so bili razglašeni rezultati in podeljeni pokali. Tu je prisotnim govoril sekretar občinskega komiteja ZKS Ptuj Franc TETIČKOVIČ.

Prvo mesto pri ekipah rezervnih vojaških starešin je zasedla ekipa iz Ptuja s 479 točk, druga ekipa iz Ormoža s 422 točk, tretje ekipe iz Varaždina s 392 točk, četrto

ekipa iz Sl. Bistrice s 333 točk in peto ekipa iz Koprivnice z 247 točk.

Vrstni red mladinskih ekip pa je bil naslednji: 1. Ptuj (358 točk), 2. Koprivnica (342), Varaždin (324), 4. Ormož (314) in 5. Sl. Bistrica (212 točk).

Vrstni red posameznikov. Rezervni vojaški starešine: 1. Jože PULKO iz Ptuja — 41 točk, 2. in 3. Mirko GRKOVIČ iz Varaždina in Franc SKRT iz Ptuja — 40 točk, 4. Stefan SKOK iz Ptuja — 39 točk in 5. Djuro PETROVIČ iz Varaždina — 37 točk.

Mladinci: 1. Stanko ROGINA iz Ptuja — 82 točk od 100 možnih 2. Marko STARČEVIČ iz Koprivnice (77), 3. Anton BRANSTETER iz Ptuja (75), 4. Zlatko MAGDIČ iz Koprivnice (72) in Stanko SUMENJAK iz Ormoža (69).

Od takega tradicionalnega tekmovanja, ki bo naslednje leto v Koprivnici, je prav gotovo več koristi. Razen preizkusa teoretičnega in praktičnega znanja udeležencev, je to tudi prilika za medsebojna srečanja, izmenjavo mnenj in izkušenj, zblizanje ter razvijanje bratskih in prijateljskih odnosov rezervnih vojaških starešin in mladine navedenih občin.

Organizator in domačin tekmovanja je bila občinska organizacija ZRVS Ptuj, taktično nalogo pa je izdelal major Dobrijevič iz ptujске garnizije. Vsi tekmovalci so se pohvalno izrazili o organizaciji tekmovanja kakor tudi o odlični pripravljenosti takšnih nalog.

BOŠKO BORJAN

Naša obramba št. 5 – 1972

Številka se začne z govorom predsednika ZRVS Jugoslavije Milutina Morača ob petindvajsetletnici ZRVS. Predsednik govori o dolžnosti članov za politični boj proti razrednemu sovražniku. Sledi prispevek Franca Setinca o vplivu delavskega razreda na sedanji družbeni razvoj pri nas. Ker je bila v maju trideseta obletnica jugoslovanskega vojnega letalstva je članek Branka Jakovljevića »Skrite eskadrilje« posvečen letalstvu, Rafael Perhauca pa je prispeval nekaj iz zgodovine našega letalstva v minulih vojni. Tudi prispevek Toneta Polneca je usmerjen k letalstvu, točneje rečeno, pisec seznaja javnost v letalskim jadrastvom.

O vietnamski vojni sta dva prispevka. Prvi govori o zločinih ameriške vojske v tej nesrečni deželi in se sprašuje, če bodo kdaj kaznovani. Drugi pa govori o psihološki vojni proti ljudstvu Vietnamu, napisal ga je generalmajor Aleksandar Vukotić.

Glede na to, da je dr. Miroslav Stiplovec pred kratkim prejel za svoje delo o Slandrovi brigadi Kidričeve nagrado, je Ivo Tominec zapisal pogovor z njim v tej številki revije pa so tudi ponatisnili iz nagradne knjige odlomek o uspešni zasedi Slandrovec pri Trnjavci 23. aprila 1944.

Več prispevkov je posvečenih vojaški tehniki sodobnosti. Mednje lahko štejemo članke »Razorožitev kot krinka za pospešeno oboroževanje« (Raymond Cartier v reviji »Paris Match«), »Anatomija

Dr. MILAN DOLENC:

Veterinarska služba med NOB

(Ob 30-letnici)

Veterinarska služba je sestavni del vsake vojske; tako je bila tudi sestavni del naše partizanske vojske.

Konji, mule, mezgi, ponekod voli in celo krave so bile skoraj edino transportno sredstvo naše vojske in našega zaledja. S konji je kmet oral polje, ki je hranilo naše borce, konji (s to besedo bom v bodoče označeval vse kopitarje) so prenašali težko orožje, strelivo, hrano in drug material ter ranjence. Z razvojem naše vojske je raslo število konj, vzporedno s tem je nastala potreba po njihovi zaščiti — veterinarski službi.

Prvi podatki o uporabi konj v partizanskih enotah so skromni. Prvo leto naše borb partizanske enote niso imeli v svoji sestavi konj. Iz dokumentov vidimo, da je bil šele marca 1942. leta organiziran konjeniški vod pri 1. štajerski brigadi. Spomladi istega leta je imela 2. grupa odredov v borbah z Nemci na Jančah nad Litijo 12 konj. Nostili so težko orožje, hrano in ranjence. Notranjski odred je organiziral 15. maja 1942. v svojem 5. bataljonu konjeniški vod, pa tudi 1. bataljon »Ljube Šercerja« je imel junija in julija istega leta svoj konjeniški vod.

Ko je nastalo maja 1942 prvo osvobodno ozemlje na Kočevskem, je štab dolenske grupe odredov, ki se je konec junija istega leta preformiral v 5 grupo odredov, smatral za potrebno in koristno, da bi imel v svojem štabu veterinarja. Ta naj bi skrbel za zdravstveno stanje živine na osvobodnem ozemlju. Tako bi bilo njegovo strokovno znanje bolj izkoriščeno, kot če bi bil še nadalje borec v enoti. Tako je 1. junija 1942. leta prevzel to dolžnost v njihovem štabu veterinarski referent. Ta dan je začetek partizanske veterinarske službe.

V začetku julija istega leta je bil taisti veterinar prestavljen v glavni štab Slovenije, kjer je bil tudi veterinarski referent. Še isti mesec je postal hkrati član gospodarske komisije izvršnega odbora OF Slovenije. Ti dve dolžnosti je opravljal do roške ofenzive avgusta 1942. leta, ko je prenehalo obstajati osvobodno ozemlje.

Ponovno je nastala potreba po veterinarski službi julija 1943. Zato je osrednja gospodarska komisija 26. junija 1943 predlagala predsedstvu SNOS, da organizira veterinarsko službo pri vseh okrožnih odborih OF. Istočasno so prosili, da bi prevzeli v njihovo komisijo enega veterinarja, da bi

POMEMBNA POBUDA

Pomembna in res lepa pobuda je prišla iz Kroke. Kolektiv tamkajšnje tovarne »Plamena« je na posvetovanju o AKCIJI ZA STABILIZACIJO sklenil, da v počastitev osemdesetletnice predsednika TITA opravi osemdeset delovnih ur ob prostih sobotah. Ves tako ustvarjeni narodni dohodek bodo odvedli v sklad za stabilizacijo, ki naj bi ga ustanovili v jugoslovanskem merilu.

Hkrati s sprejetjem tega sklepa je delovni kolektiv »Plamena« pozval vse delovne ljudi širom po Jugoslaviji, naj sledijo njihovem zgledu, ker bi na ta način zelo vteliko prispevali k stabilizaciji našega gospodarstva. Svoj poziv končujejo takole:

»Prepričani smo, da enotna akcija, ki bi zajela vse delovne ljudi in mladino Jugoslavije, mora uspeti.«

Z delom dokažimo, da smo za enotnost jugoslovanskih narodov in narodnosti.«

Ta pobuda, ki prihaja iz vrst delavskega razreda, bo brez dvoma uspela in obrodila pomembne sadove za stabilizacijo jugoslovanskega gospodarstva.

protiletalske rakete« (Kamillo Brešan), »Korvete« (Branko Perović) in »Elektronika v oborožitvi« (inž. Vlado Ribarič).

Več člankov govori tudi o pripravi na splošno ljudsko obrambo. Med te sodi »Ure po alarmu« (Ivo Tominec) Prispevek govori o vaji v Predosljah. Prav tako tudi »Srednješolci Pirana na izpitu bojevnike zlostijo« (Brane Jakovljevič). Tudi prispevek Ahmeda Hamzića »Ali so ovire rdečih na manevri svobode 71 izpolnile pričakovanja« sodi v to vrsto.

Zano je, da letos tovariš Tito praznuje svojo osemdesetletnico. Zato je več prispevkov posvečeno temu jubileju. Tako »Detinstva nisem imel vselega«, »Izbojevali so si deveturni delavnik«, »Oblikoval se je Josip Broz — poklicni revolucionar«, »Voditelj in strateg revolucije«, »Ujeti ga živega«, »Za samoupravljanje, bratstvo in enotnost...« ter »Popotniki miru in prijateljstva med narodi sveta«.

Poleg tega naštejemo še nekatere druge prispevke: Odlikovanje našim državljanom za civilne zasluge (Rudolf Likar), Veliki uspeh izraelske obveščevalne službe (Sava Matijašević), Ugrabitev grofa Ciana, Moderni Robini Hoodi v burmanskih džunglah, fotokronika (o maju 1940 na zahodnem bojišču), Narodni heroj Zvone Runko-Pavle (Mile Pavlin) in še nekateri manjši prispevki.

M. P.

(Konec prihodnjič)

Rešila me je pomoč tovarišic

Tovarištvo je bilo močnejše od nacistične nečlovečnosti. Tovariška pomoč je v koncentracijskih taboriščih rešila na tisoče življenj. Tudi jaz se ne bi vrnila živa do danes, če ne bi bila ves čas deležna te pomoči.

Ko sem konec oktobra 1944. leta v taborišču Ravensbrück težko zbolela in so me policije kljub temu z bičem gnale na delo, so tovarišice, posebno Darinka Kozamernik in Manica Hrovatin, odločno protestirale in me ščitile. Kdor je bil v taboriščih, mu ni treba razlagati, koliko so s tem tvegale. Pomagale so mi z vsem, kar so mogle. Tako mi je dala Darinka svojo edino taboriščno odejo. Ker mi je bilo čedalje huje, so dosegle, da so me odvedli na »revir«. Ležala sem več tednov za davico. Zdravila me je neka ruska zdravnica-interniranka, največ pa mi je pomagala naša medicinka Marta Kajzelova. Dala mi je zdravila, do katerih je bilo zelo težko priti. Brez nje bi bila težko ostala živa, posebno, ker sem zaradi oslabelosti srca izgubljala zavest in so me nekdo že potegnili s pograda (ležala sem v »drugem nadstropju«), misleč, da sem mrtva. Večina za davico bolnih je umrlo, predvsem pa tiste, katerim je rezal sapnik zdravnik-esesovec.

Ko sem prišla iz revirja, so me takoj določili za transport. Govorili so, da gre v Auschwitz. Tudi če je šel drugam, bi takrat po boleznih težko prestala nečloveške transportne pogoje; oblačena pa sem bila še vedno v tanko poletno obleko, čeprav se je že začela zima. Spet so me rešile tovarišice. Pomagale so mi tako, da sem se skrivala, dokler ni transport odšel, potem pa me je Manica Hrovatin s pomočjo Čehinje-komunistke Ane Vavak in drugih naših tovarišic naskrivaj vključila v skupino, ki je delala v Siemensovi tovarniški hali št. 2. Prvi dan, ko sem prišla na delo, je pritekla k meni neka Slovenka, si slekla svoj brezrokavnik in mi ga dala. Kmalu nato mi je Marta Kajzelova priskrbelo toplo obleko, tovarišice iz našega novega bloka pri Siemensu pa še plašč. Najtežje je bilo priti do nogavic, toda tudi te so mi kasneje našle kdove katere tovarišice. Krista, bivša gostilničarka pri »Fortuni« v Ljubljani in Darinka Kozamernik sta z menoj delili svoj edini paket, oziroma tisto, kar so Nemci pustili od paketa. Ko zaradi dezinfekcije nisem mogla ničesar jesti, sta me rešila Darinkin prepečenec in prežganje, ki ga je Krista kuhala na vodi. Sploh so si skoraj vse Slovenke oziroma Jugoslovanke pomagale med seboj, močno je prišla do izraza organizirana kolektivna skrb za vsako posameznico.

Zelo težko je bilo to uresničevati, posebno v starem (matičnem) taborišču, kjer smo bile raztresene po vseh mogočih barakah in izpostavljene nasilju in sadizmu še raznih »blokovi« in »štubovi« iz vrst kriminalnih in drugih izvržkov.

Pravo zavetišče sredi tistih strahot se mi je zdel naš napol jugoslovanski blok, kamor smo se, tiste, ki smo delale pri Siemensu, preselile iz starega dela taborišča. Ker nam je uspelo, da je bila postavljena celo »štubova« iz naših vrst (tov. Kosova), je bil tu notri majhen košček »svobode«. Minute ob večerih, ko smo se pogovarjale o domu, partizanih, bližajoči se svobodi, so nam pomenile čudežno moč. Celo pele smo včasih — dokler smo imele še kaj moči. Mnogo novih pesmi, življenja in dobrih vesti o partizanskih zmagah so nam prinesle Primorke, ki so prišle z zadnjimi transporti. Ko smo z njimi nekoč kar na glas zapele »... in masčevana bo Bazovica...«, sta pridrvela v barako ausserka in esesovec z naperjenim avtomatom. V tistem trenutku nam je bilo vseeno, tudi če nas bi postrelili, saj smo bile povsem druge, v svobodi.

V našem bloku so bile naskrivaj tudi majhne proslave naših praznikov, na katerih so sodelovale tudi interniranke drugih narodnosti. Za dan svobode smo imele v slami na pogradih skrite rdeče rute, ki so jih naredila dekleta iz šivalnice.

Cim bliže pa je bila svoboda, tem hujši je bil položaj v taborišču. Delale smo v močvirju, hrane ni bilo skoraj nič. Kar jih ni pobrala selekcija (za plinsko celico), jih je pobirala strahotna lakota in splošna epidemija tifusa. Bolne in do skrajnosti izčrpane pa smo bile vse. Toda če je imela katere le še malo moči, je pomagala drugi. To se je pokazalo posebno pri evakuaciji taborišča. Med mnogimi sem tudi jaz tedaj ležala na siemensovem »revirju« s pleuritismo in visoko vročino, ko se je sredi noči razlegel »aufstehen!«. Nemci so grozili: kdor ne bo mogel vstati, ga bodo pobili. Krožile so govornice, da bodo taborišče vrgli v zrak.

Tedaj so spet prišle pome tovarišice Darinka, Manica in Krista. V začetku so me na pol nosile oziroma vlekle pod pazduho. Zemlja pod mano se je pogrezala in vzdigovala kot ogromni valovi. Iz kolone internirancev, ki so jih gnali po cesti, se je iztrgal mlad moški in mi stisnil v roko še topel krompir. Še danes vidim njegove oči, polne sočutja, vzpodbude in sreče, da je lahko nekaj pomagal. Na mojo srečo smo se za en dan in noč ustavile v izpraznjenem moškem taborišču, kjer mi je malo odleglo. Potem pa smo hodile tisto strašno pot več dni.

Pred mano so na nosilih, narejenih iz vej in odeje, nosile neko našo tovarišico, ki je bila kljub mladosti skoraj osivela od gorja. Zraven nje je hodil esesovec z naperjeno pištolo, da jo bo ustrelil, če se ustavijo le za korak. Tako so se dekleta menjavale pri nosilih, ne da bi se za hip ustavile. Povsod ob poti so ležala trupla v progastih oblekah, na vsakih nekaj korakov se je katere zgrudila brez glasu.

Toda Rdeča armada je prihajala vse bliže, in to nam je še in še vlivalo moči. Mimo nas se je valila reka umikajoče se nemške vojske in prebivalstva. Zbežalo je tudi nekaj priganjačev iz naše kolone. Krista mi je povedala, da se nekatere interniranke dogovarjajo za pobeg. »Tudi mi dve bova ušli« — mi je dejala — »pomagala ti bomo«.

Meglenega jutra 30. aprila, ko je bila kolona na kratkem počitku, sva se zavlekli globlje v gozd. Niso naju opazili. »Kolona smrti« je odšla naprej, najstrašnejšega sva bili rešeni.

Ceprav naju je potem skupaj z več Slovenkami, ki so tudi ušle tisti dan, zajela umikajoča se skupina Nemcev, čeprav bi nas bile medtem kmalu pokosile še ruske svinčence, ker smo prišle pod ogenj prodirajočih, smo 2. maja v vasi Neu Garz vendar žive pričakale svobodo.

Zal je bila pot naprej še dolga in težavna. Na tej poti so mi pomagale še mnoge tovarišice, posebno Darinka Kozamernik, Sonja Lapajne in Neda Dobovčnik. V zbirališču v Neubrandenburgu smo končno prišle do nujnega zdravljenja. Zdravila sta nas jugoslovanski zdravnik-interniraneec in pa naša nepozabna dr. Majda Mačkovškova. Le-ta je vodila tudi naš bolniški transport skozi gostoljubno Prago, kjer so nas 14 dni zdravili in gostili, v izčrpano, a svobodno domovino.

Marija Vogrič

fotografija z vprašajem

Fotografija, ki jo objavljamo danes, očitno predstavlja štab neke partizanske enote na Stajerskem ali Gorenjskem. Prvi z leve je oborožen z brzostrelko češkega izvora, drugi poleg njega in zadnji na desni sta oborožena z nemškima brzostrelkama (zločljivo kopito), srednji pa z italijansko brzostrelko. Tovariš na skrajni desni ima čin podporočnika. Prosim, da nam sporočite imena in priimke ali vsaj partizanska imena, funkcijo in od kje je bil kateri doma, oziroma številke enote, kraj, kjer je bila fotografija posneta in kdo jo je posnel!

Če so kdaj partizanski strelci zadeli v črno, so nedvomno tistega lepega in jasnega 26. maja 1944 na Kozinskem vrhu na cesti Reka—Trst, ko je skupina 18 borcev 1. bat. Istrskega odreda pod vodstvom svojega komandanta Leopolda Kreblja komaj 1.000 metrov od sovražne postojanke napadla nemški osebni avtomobil, v katerem so se peljali na sestanek v Opatijo, sklican zaradi koordiniranja nemškega napada na istrsko brigado Vladimira

Gortana, Kristian Wirth, Sturmabführer SS (kar ustreza činu majorja) in prvi komandant »Einsatzkommando R-1« v Trstu, njegov ožji sodelavec Konrad Geng, ki je šofiral, Wirthov posebni spremljevalec in izbran ubijalec, poznan le kot »Ukrajinec Nikolaj« (in morda še kdo). V napadu sta bila »Nikolaj« in Geng ranjena, medtem ko je Wirth tam končal svojo zločinsko kariero.

Komandant Treblinke in Rižarne je padel pri Kozini

Kdo je bil Kristian Wirth?

Napad na nacistični osebni avtomobil sem opisal v TV-15 z dne 4. 10. 1966 pod naslovom »SS major ni prišel na Kozino«. V poročilu štaba Istrskega odreda št. 657/17, z dne 30. 5. 1944, ki sem ga uporabil, so omenili, da je bil ta mož komandant postojanke v Podgradu, obveščevalec Stojan Sturm-Matija pa je 27. 5. 1944 poročal štabu odreda, da je bil komandant nemške policije v Trstu, vendar ni bilo res ne prvo ne drugo. Po nenavadno obsežni in bliskoviti nacistični intervenciji, v kateri so ti uporabili za pogon proti 18 partizanom več kot 2.000 vojakov in fašistov, izvidniško letalo, nekaj topov, tankov in oklepnih avtomobilov, smo že tedaj sklepali, da je šlo za zelo pomembnega nacističnega veljaka. Preden sem napisal sestavek za TV-15, sem zaman poskušal ugotoviti v Ljubljani, na Kozini in v Trstu identiteto padlega majorja SS. Tudi naslednja tri leta so bila vsa moja prizadevanja brezuspešna. Leta 1969 pa sem se srečal z novinarjem Primorskega dnevnika Albinom Bubničem ob odkritju spominskega obeležja Tonetu Tomšiču in drugih ter proslavi stoletnice tabora na Kalcu pri Zagorju na Pivki. Povedal mi je, da je prebral moj sestavek in primerjal opis ubitega esesovca ter datum napada s podatki, ki jih je med večletnim raziskovanjem zbral iz pričevanj redkih preživelih jetnikov nemškega uničevalnega taborišča v tržaški Rižarni, po katerih je konec maja 1944 padel pri Kozini med nekim partizanskim napadom prvi komandant rižarnskega uničevalnega taborišča. Iz tega oa sklepa, da bi utegnil biti esesovski major iz mojega opisa istoveten s prvim komandantom tržaškega taborišča. Vendar tedaj še ni bilo

mogoče nesporno ugotoviti niti imena padlega esesovca in tudi ni bilo na voljo potrebnih dokazov za njegovo nesporno identifikacijo.

Postopno pa se je začel klobčič neznank vendarle odmotavati. Razen Bubniča so v Trstu zbirali in še zbirajo dokumente in dokaze o nacističnih zločinih, storjenih proti slovenskim, tržaškim in italijanskim antifašistom, židom in umobolnim osebam v tržaški Rižarni, še deželni inštitut za zgodovino gibanja za osvoboditev Furlanije-Juljske krajine; nacionalno združenje bivših političnih deportirancev in preiskovalni sodnik tržaškega sodišča dr. Sergio Serbo. Srečno naključje ali časovno sovpadanje, ki je pospešilo proces pojasnjevanja, pa je nastopilo aprila 1970 leta, ko je prisel iz Zvezne republike Nemčije v Trst tamkajšnji preiskovalni sodnik, da bi zbral dopolnilne dokaze zoper nacističnega zločinca Allersa Dietricha, zadnjega nacističnega komandanta uničevalnega taborišča v Rižarni, zoper katerega so bili uvedli v Frankfurtu ob Maini kazenski postopek in ga obtožili sodelovanja pri evanazijskem pobojju približno 100.000 umobolnih Nemcev. Frankfurtški sodnik je posredoval Tržačanom dragocene podatke, pa tudi sami so začeli postopno odkrivati še žive nacistične sodelavce. Tako so leta 1970 v Milanu aretirali in privedli v Trst na zaslišanje Konrada Genga, ožjega Wirthovega sodelavca in šoferja, ki je nesporno potrdil, da je bil Wirth na Kozini ubit, on in »Nikolaj« pa sta bila ranjena.

Kar so v Trstu o Wirthu in drugih zločincih ugotovili in objavili v obsežnih razpravah v tedniku »Il Meridiano di Trieste« 23. 4. 1972, je preseglo vsa naša pričakovanja. Iz razprav in osebnih razgovorov povzemam, da je bil pri Kozini padli Kristian Wirth ožji in dolgoletni sodelavec Odila Globočnika, generala SS in komandanta policije v Jadranski operativni coni. Wirth se je v svoji karieri pri SS izredno izkazal. Najprej je skupaj z Globočnikom, Eichmanovim osebnim prijateljem, in drugimi sodelavci organiziral (menda poskusno) taborišče za uničevanje avstrijskih Židov in antinacistov v Hartheimu pri Linzu, nato je odšel z Globočnikom in drugimi »specialisti« na Poljsko, kjer je še bolje opravil zaupane mu posebne naloge iz uničevalnega programa SS oddelka »T4« »Tiergartenstrasse No. 4 — Berlin, kjer je bil sedež urada) in postal komandant uničevalnega taborišča Treblinka v Lublinski pokrajini, v kateri je bil šef policije in SS Globočnik. Sredi septembra 1943 so premestili celo skupino približno 90 skrbno zbranih esesovcev v Trst; med njimi je bilo 20 do 30 »specialistov« za pobijanje in tudi graditelj treblinskega krematorija Erwin Lambert. Najprej so si uredili urad za Einsatzkommando R-1 v ulici Murat, ker pa je bila ob bombardiranju 10. 6. 1945 zgrajba poškodovana, so urad premestili v ulico Giustinelli št. 1. Urad R-2 so namestili na Reko, R-3 pa v Udine. Koncentracijsko taborišče in uničevalne naprave pa so začeli urejati v opuščeni tržaški čistilnici riža (Rižarni) pri Sv. Soboli, kjer je začel delovati sredi marca 1944 tudi krematorij. V tem taborišču so pobili približno pet do šest tisoč ljudi. V program in pristojnost dejavnosti urada »T4« in njegovih akcijskih skupin »Einsatzkommando R-1, R-2« idr. (»R« pomeni Reinhard, povzeto po v Pragi ubitem gauleiterju, v čigar imenu so esesovci delili krvavo nacistično pravico po vsej Evropi in tudi v Trstu ter na Primorskem) je spadalo po izrecnem Hitlerjevemu ukazu iz leta 1940 uničevanje Židov, antinacistov, partizanov in umobolnih. Poleg tega so ti oddelki skrbeli za nabavo delovne sile za nemške tovarne in opravljali druge zločinske posle, kot npr. požiganje »partizanskih vasi«, ropanje imovine žrtev ipd.

Po pisanju tržaškega Il Meridiana je obsegalo »lovišče« tržaškega posebnega SS-od-

delka »R1« poleg Trsta še Kras, Čičarijo skoraj do Reke, Brkine in druge kraje. V njem so lahko lovili ljudi, požigali domačije, pobijali in ropali ter tako tudi sami financirali to zločinsko dejavnost. V drugem sestavku istega časnika pa pišejo o Einsatz skupinah R:

»...imajo absolutno oblast v socialno-ekonomskih posegih na dodeljnim jim teritorialnem območju. Kontrolirajo velike prometne poti, ...ropajo imovino židov, organizirajo prevoze internirancev v Nemčijo, ustanavljajo delovna taborišča in upravlja jo zapor in uničevalno koncentracijsko taborišče v Rižarni.«

Končno so v Trstu zbrali dokaze zoper glavne nacistične zločince, ki so delovali v Rižarni, in zahtevajo, naj bo proces zoper nje v Trstu. Dveletna preiskava je ugotovila, da so odgovorni za množične usmrtitve ljudi, ki jih ni obsodilo nobeno sodišče in jim ni bila dokazana nikakršna krivda — zato se jih ni moglo šteti ne za nasprotnike Reicha in ne za storilce kaznivih dejanj zoper njegove oborožene sile, so jih pa vendarle pobili v tržaški Rižarni — naslednji glavni nacisti:

1. Allers Dietrich, rojen v Kielu 1910, advokat, stanujoč v Hamburgu, zadnji komandant posebnega SS oddelka, ki je prišel v Trst junija 1944 z nalogo, da izpelje na tamkajšnjem ozemlju rasistično »operacijo evtanazijev«.
2. Hering Gottlieb, namestnik komandanta posebnega SS oddelka pri komandantu Witthu in Allersu, že preminul.
3. Oberhauser Josef, rojen 1915, sedaj živi v Münchenu, glavni Allersov sodelavec
4. Stadie Otto, star 74 let, rojen v Nordenu v Westfaliji, znan kot najbolj zakrknjeni morilec v Rižarni.
5. Stangl Franc, umrl 1971, potem ko je bil obsojen pred nekim nemškim sodiščem

na dosmrtno ječo, v letih 1944/45 komandant posebnega oddelka SS »R3« na območju Vidma.

6. Kristjan Wirth, prvi komandant posebnega oddelka SS (Reinhard I) v Trstu, ubit ob partizanskem napadu maja 1944.

Razen teh naštevajo pisci »Il Meridiana...« še druge krivce. npr. Konrada Genga, ki je po neki čudni logiki nemoteno živel v Trstu do 1936 leta, Celovškega kavararja Ernesta Lercha, Globočnikovo »desno roko« in druge.

Ob tem velja še dodati, da se je komandant nemške 188. divizije general Hans von Hösslin, ki je bil 1947 leta sojen med drugim tudi za zločine, zagrešene v Gabrovici in Šmarjah v Istri 28. 5. oz. 21. 6. 1944, v Brkinih 18. in 19. maja 1944, ko so nacisti požgali 6 vasi in pobili 71 ljudi, izgovarjal na esesovske oddelke. To bi utegnili pomeniti, da so oddelki »R1« in »R2«, v čigar pristojnosti so, kot je sedaj znano, teritorialno spadali Brkini, Čičarija, Istra, Kras in Kastevsčina, sodelovali tudi pri pobojih in sežiganju živih ljudi v Lipi, Čičariji in Brkinih. Zato bi bilo prav, da bi naši pristojni pravosodni organi posredovali, če tega še niso storili, tržaškim pravosodnim oblastem dokazno gradivo zoper obtožence tudi za vojne zločine in zločine proti človeštvu, storjene na ozemlju, ki sedaj spada pod jugoslovansko iurisdikcijo. Časniki in RTV pa naj bi o tem obsežneje obveščali javnost.

MAKS ZADNIK

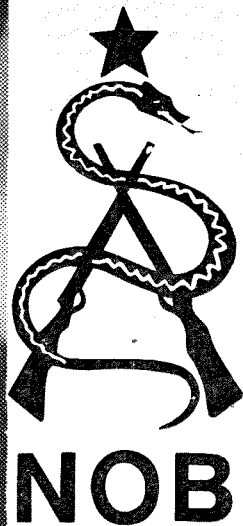
Žalna svečanost v Mauthausnu

Na kraju, kjer je bilo koncentracijsko taborišče v Mauthausnu, je vsako leto srečanje preživelih internirancev, žrtev in drugih obiskovalcev iz številnih dežel.

Letos je bila spominska slovenost 14. maja. Zbrala se je velika množica obiskovalcev iz evropskih držav. Iz Slovenije in Srbije je Jugoslavijo zastopalo le nekaj tovarišev. Jugoslovani so se zbrali pri spomeniku jugoslovanskim žrtvam; prišli so tudi naši delavci, zaposleni v Avstriji, dalje zastopniki jugoslovanskega poslanstva na Dunaju in konzulata v Linzu. Zastopnik poslanstva je položil venca k jugoslovanskemu spomeniku in prav tako k skupnemu, mednarodnemu spomeniku pred zloglasnim krematorijem. Žal letos med delegacijami ni bilo zastopstva ZZB NOVJ. — Po žalni slovesnosti so se srečevali interniranci raznih narodnosti in obujali spomine na skupno trpljenje v taborišču. Vse je družilo tudi spoznanje, da je potreben nadaljnji boj proti oživljanju fašizma in za svetovni mir. Na skupni proslavi pri mednarodnem spomeniku so zborovalci sprejeli protest, naslovljen na avstrijska sodišča, češ da izrekajo premile sodbe nacističnim zločincem, ki so krivi trpljenja in smrti nešteti žrtev v taboriščih.

D. A.

Slovenski zdravniki v boju za svobodo

dr. Karel Petrič

Rojen je bil 8. junija 1900 na Jesenicah. Promoviral je v Zagrebu leta 1927. Stažiral je v Ljubljani, služboval pa v Kranju, od koder je pomagal partizanski saniteti na tem področju. Po prihodu k partizanom je bil dodeljen 9. korpusu NOV in POJ na Primorskem. Na poti v štab 9. korpusa decembra 1944 je v trenutni duševni zmedenosti naredil samomor v Trebuši na Primorskem.

Rešitev križanke št. 24

VODORAVNO: Novak, usoda, Kadar, ona, kozmetični Iranec, kaos. Istrati, ZK, ar, rti strelvod, skelet, as transparent, cestar, rast, Lars, ST. Kim Anaa, stik, otitis, aa, raziskave, avto mi, karavela. adar. KN, tolpa. Romina, Kan, RL, Arila, tat, lok, del. ruta, tovarne, Rim, ata, Ina, čir, jer, Eka. Aco. kal.

Nagrade prejmejo: HROBAT BORUT, Na Kresu 11 64228 Zelezniki, knjigo »Zbrano delo« K. Destovnika-Kajuha; BELEC VOJKO, Prešernova 18. 61235 Radomlje, knjigo »Mladost na vasi«; MUROVEC MIRKO, Anhovo 33, 65210 Anhovo, knjigo »Ustaško taborišče Jasenovac«.

Nagrade bo razposlala založba »Borec« v Ljubljani po pošti.

Uredništvo in uprava

DELO

ČASOPISNO IN GRAFIČNO PODJETJE

Ljubljana, Titova—Likozarjeva—Tomšičeva

BLASNIKOVA TISKARNA TISKARNA »DELO«

- Tiska časopise, revije, knjige, publikacije, razglednice, prospekte in reklamne tiskovine
- Izdeluje enobarvne in večbarvne klišeje v najmodernejši tehniki
- V sklopu podjetja je specializirani obrat za večbarvni tisk, lakirnico in plastificirnico
- Izdaja osrednji slovenski dnevnik »DELO«
- zabavni tednik »TEDENSKA TRIBUNA«
- Ilustrirano revijo »TOVARIŠ«
- štirinajstdnevnik »NAŠI RAZGLEDI«
- revijo »AVTO«
- revijo »STOP«
- zabavni tednik »ZVITOREPEC«

Bil sem v posebni skupini

Vendar je neki esesovec, ki je zaradi zbiranja jetnikov v gruče postal prav tako pozoren, videl škornje, ki so izginili v peči. Pridrvel je in skušal zvedeti, koga so vrgli kar oblečenega in obutega v ogenj. To ne more biti drug kot kak esesovec ali pripadnik Sonderkommande. Nikoli ni zvedel, kdo je bil to: eden izmed jetnikov ga je zabodel in ga s pomočjo dveh tovarišev poslal za njegovim kameradom v peč.

Kot bi mignil so se znašle v rokah jetnikov brozrelke, ročne granate in škatle z ekrazitom. Na enem koncu upepeljevalnice so srdito streljali uporniki, na drugem so esesovci prav tako srdito odgovarjali, vmes pa so grmele eksplozije. Med esesovce je priletela ročna granata ter jih precej ubila ali ranila. Tudi med pripadniki Sonderkommande je bilo že nekaj mrtvih in ranjenih. Tako je njihov odpor postal še brezuspešnejši. Padlo je še nekaj esesovcev. Preostali — kakšnih dvajset — so menili, da je najbolje, če se umaknejo iz poslopja. Tekli so, ne da bi se ustavili, k vratom krematorija. Ondi so se priključili skupinam esesovcem, ki so jim prišli na pomoč in že nastopili proti upornikom.

Kaj se je potem zgodilo, že vemo...

Tistih dvanaest, ki so ušli, so ponoči pripeljali nazaj. Prebredli so bili Vislo in do kraja izdelani poiskali zavetje v neki poljski hiši, ki so se nanjo zanesli. Lastnik hiše pa je o tem obvestil oddelke esesovcev, ki je križaril po okolici. Ti esesovci so hišo obkrožili in zajeli vseh dvanaest.

Bil sem že v postelji in toliko da nisem zaspal

104

po razburljivem dnevu, ko me je zdramilo novo drdvanje brzostrelk.

Kmalu zatem zaslišim na hodniku težke korake. Vrata v mojo sobo se odpro in proti meni se opotečeta dva esesovca. Obadva imata krvav obraz. Tistih dvanaest ubežnikov je na krematorijskem dvorišču napadlo stražo, ki jih je pripeljala, in ji skušalo odvzeti orožje. Potem ko so z njimi opravili, so prišli esesovci k meni, da bi jim obvezal rane. Na ukaz moram ubogati.

Smrt dvanaestih tovarišev me je strašno potrla. Kljub velikim naporom in velikemu številu človeških žrtev ni nikomur uspelo pobegniti iz tega strahotnega kraja, da bi povedal svetovni javnosti, kaj se tu dogaja...

Kasneje sem zvedel, da se je novica o uporu kljub temu razširila.

Jetniki KZ so povedali novico civilnim delavcem, ki so bili z njimi skupaj na delu. Tudi nekateri esesovci niso držali jezika za zobmi. To je bil velik dogodek. Edini v zgodovini taborišča. Upor je terjaj življenja osemstotriinpetdesetih jetnikov in sedemdesetih esesovcev, med katerimi so tudi en obersturmführer, sedemnajst oberscharführerjev in scharführerjev ter dvainpetdeset sturmannov... Tre-tji krematorij je pogorel do temeljev, četrti pa je postal neuporaben, ker so v njem razbili stroje.

29.

Preživel sem burno noč. Ko se zbudim, sem vznemirljivo živčen. Jezijo me že pogovori mojih stanovskih kolegov, pa čeprav se menijo potihlo, prav tako hrup njihovih korakov.

Do kraja izdelan grem v secirnico. Pot nas vodi skozi upepeljevalnico. Vse do peči se razprostira betonski tlak. Sežiganje naših tovarišev je bilo končano že okrog polnoči. Peči so se že ohladile, od njih veje le še šibka toplota. Tistih trideset novih pripadnikov Sonderkommande je tra-

105

gedija, ki so jo videli prvi dan po svojem prihodu v krematorij, navdala z grozo. Zdaj sedijo ali ležijo na posteljah svojih mrtvih tovarišev, pogreznjeni v turoben molk.

To pa traja le nekaj dni, potem teče življenje spet po starem. To dokazujejo želje po dobri jedi in cigaretah, ki jim nekoliko olajšajo morečo pezo. Pomaga jim tudi žganje, ki je zdravilo in blagoslovljena kapljica vseh pripadnikov Sonderkommande. Žganje jim za nekaj ur prežene krematorijsko bolezen, pripomore, da pozabijo na minulost, na zmeraj tragično sedanost in zlasti na grozljivo prihodnost. V taboriščnih barakah se niso mogli obleči, tu pa bodo dobili dobre obleke, lahko se bodo umivali in kopali. Tu ne bodo pogrešali vodnih prh, mila in brisač. Gledam jih kot star kasarniški as rekrute. Kmalu se bodo privadili na vse.

Ker v secirnici ni pravega posla, premišljam, kako bi svoje podrejene zaposlil — ud aliquid videtur — samo da bi kaj počeli. Dam jim obrisati prah z rezil, ki bi sodila v kakšen muzej. Potem zložijo instrumente in popravijo mrežo proti komarjem na oknu, ki je med večerajšnjim spopadom dobila precej lukenj. Jaz pa sedim za mizo in skušam v svoji glavi, okrašeni s številnimi obliži, zbrati pritožbe in želje, ki bi jih rad posredoval doktorju Mengeleju.

Povedal mu bom, da ni noben prostor v krematoriju primeren za secirnico, ker se povsod slišijo grozni kriki iz ust tisočev na smrt obsojenih internirancev. Ti kriki gredo človeku skozi kosti in mozeg. Najsi je žrtvi namenjena smrt v zaplajnevalnici ali kroglja v tilnik — kriki so zmeraj enaki. Ne morem se dodobra poglobiti v svoje raziskovalno delo, saj sem že ob prihodu v krematorij spoznal, kakšno usodo so doživele prejšnje posebne skupine, štiri mesece pa sem vsak dan in vako uro čakal, kdaj bo odklenalo moji posebni skupini, dvanajesti po vrsti.

Zastave z vprašajem

V šestnajsti številki našega lista (13. aprila 1972) smo objavili fotografije šestih zastav, ki so jih dobile partizanske enote na Primorskem, v 20. številki pa smo objavili že tudi pojasnila za tri zastave, in sicer zastave št. 1, 4. in 5. Medtem smo prejeli pojasnila še za dve zastavi, in sicer za zastavo št. 3 (zastava 1. bataljona Gradnikove brigade) in zastavo št. 6, ki je bila podarjena ranjencem.

Francka Mikuž, poročena Kobal, doma iz Podkraj, zdaj živi v Kočuju, cesta na Trato 27, nam o nastanku zastave 1. bataljona Gradnikove brigade piše: »V Črnem vrhu nad Idrijo se je poleti 1944 zabunkala belogardijska posadka, v kateri je bilo precej domačinov, ki so poznali skrite poti in so zelo ovirali naše kurirje na poti proti Otlaci in v druge smeri. Ti belogardisti so se tako šopirili in lovili kurirje po vseh poteh, da je bilo več ranjenih, eden Franc Bajt iz Podkraj, kurir postaje P — 2, pa je v Kajnem dolu pri Črnem vrhu tudi padel. Prišel je čas obračuna — 1. september 1944. Prvi bataljon Gradnikove brigade in ruski bataljon sta pokazala izredno hrabrost, ko so naši jurišali na postojanko v Črnem vrhu in jo uničili. Nam aktivistom in kurirjem je bilo uničenje belogardistov v Črnem vrhu v veliko pomoč. Po končani borbi smo se zbrali in se dogovorili z Ivanom Čukom-Slavkom iz Črnega vrha nad Idrijo, komandirjem rešilne postaje P — 4 blizu Podkraj (sedaj živi v Novi Gorici), in z Marijo Kodre iz Podkraj, sedaj živi v Ljubljani, Gasilska 5, da bomo napravili zastavo 1. bataljona brigade Ivana Gradnika za priznanje hrabrosti pri uničenju postojanke na Črnem vrhu. Treba je bilo nabaviti blago, pa tudi hiteti, dokler se batalion še zadržuje v okolici Cola. Ivano Baht, mater padlega kurirja, sem poslala v Vinavo k moji sestri Micki Gröll, sedaj stanuje v Vi-

pavi 188. Micka je blago za zastavo dobila pri nekem trgovcu, ki je imel skritega v Vipavi, kjer je bila takrat nemška postojanka. Zenske so si zato ovile blago okoli žvota in ga prinesle do Senabora, od tam dalje pa je bila pot varnejša na Belo.

Zastavo sem naredila jaz, vesti mi je pomagala Marija Jež iz Podkraj, sestra kurirja Mira, sedaj živi v Matenji vasi pri Pivki. Napis na zastavi je izvezen z rumeno nitjo, nekako na kitico. Rumeno nit je dala Marija sama. Zlato nit, s katero je zastava obrobljena, smo dobile z nekega starega cerkvenega bandera. Ko je bila zastava zgotovljena, smo obvestili komandanta in političnega komisarja bataljona ter jih povabili na prevzem zastave. Pripravili smo miting in na njem sem zastavo podarila v imenu aktivistov in mladine iz Podkraj, sprejel pa jo je komandant 1. bataljona Gradnikove brigade tovariš Iztok.

Pojasnili o nastanku zastave št. 6, ki je nastala v Ozeljanu, nam je poslala Vera Špacapan, doma z Ozeljana, poročena Manfreda, živi pa v Tolminu, Gregorčičeva 4. Pravi, da je čakala, če se bo oglašil kdo drug, ker ji je spomin že precej zbledel. A ker se ni nihče oglašil, sporoča naslednje: »Zastavo smo podarili v maju ali juniju 1945 v Pahah nad Ajdovščino. Poleg zastave smo prinesle ranjencem pecivo, slaščice in druge dobrrote, med drugim tudi češnje. Kot sekretarka mladine iz Ozeljana sem zastavo izročila jaz in ob tej priložnosti ranjencem tudi govorila. Ne spominjam se, katere mladinke so sešile zastavo. Mislim, da so bile Stefanija in Bojka Špacapan, verjetno živita v Ajdovščini, in Suzana Belingar, sedaj živi v Novi Gorici. Pri izročitvi zastave so bile navzoče tudi članice AFŽ iz Ozeljana. Dobrote, ki so jih podarile ranjencem so pripravile one...«

Tovarišicama Francki Kobal in Veri Manfreda se za pojasnila najlepše zahvaljujemo. Prosimo pa vse, ki še karkoli vedo o nastanku zastav, katerih fotografije smo objavili v 16. številki TV-15 (13. aprila 1972), da premagajo strah pred pisanjem in nam pošljejo podatke. Posebej prosimo nekdanje mladinke iz Tolmina, da nam kaj sporoče o nastanku zastave »Pozadine Gradnikove brigade! O tej zastavi nismo dobili še prav ničesar. S. F

POZIV

VSEM TEČAJNIKOM PARTIJSKE ŠOLE ZA PRIMORSKO IN GORENJSKO V ČASU NOB.

Delovni odbor za postavitev osnovne šole — spomenika NOB v Cerknem predvideva, da bo nova šola odprta za pouk v septembru 1972. leta. Zato prosimo ponovno vse partijske tečajnike, ki so bili na partijskih tečajih I. in II partijske šole za Primorsko in Gorenjsko v letih 1943/45, če se niso poslali svojih osebnih podatkov s točnim naslovom sedanjega bivališča, naj jih pošljejo čimprej.

Dalje prosimo odbor vse partijske tečajnike, da sporočijo, če razpolagajo s spomini na partijske tečaje. Ves zbrani material oz. dokumentacija bo vključena v muzej NOB v Cerknem.

Sporočila poslati na naslov:

Odbor za postavitev šole — spomenika NOB v Cerknem, Republiški odbor ZZB NOV Slovenije, Ljubljana, Beethovnova 10.

Ponovno vljudno prosimo vse tečajnike, da po svojih močeh podpro z denarnimi zneski gradnjo šole, ker sredstev še primanjkuje. Denar pošljite na tekoči račun: 5202-652-66 pri SDK Idrija — Sklad za postavitev šole v Cerknem.

Odbor za postavitev šole spomenika NOB v Cerknem

Grob za pokopališkim zidom

Ob cesti, ki pelje s Črnuč proti Litiji, med Dolskim in Senožetmi, je vaška cerkev sv. Agate s pokopališčem. Zunaj pokopališča, za zidom, pa je skromen spomenik z napisom v francoskem jeziku, posvečen Paulu Richterju in štirim tovarišem, ustrelenim od Nemcev.

Vsaka vojna je polna nenavadnih človeških usod, posebno pa zadnja svetovna vojna. Po vojni smo to ali ono urejali z različnimi zakoni, predpisi in sporazumi, vendar, kot kaže, vsega nismo mogli urediti. Tako tudi ni bilo moč določiti mesta Paulu Richterju in njegovim štirim tovarišem.

V skladu s človečnostjo smo namreč pri nas kljub morju zla, ki nam ga je prinesla nacistična vojska, grobove njenih pripadnikov po sporazumu z Avstrijo in Zvezo republiko Nemčijo uredili. Glede na to, da je bil Richter s tovariši nemški vojak, bi bilo pričakovati, da bodo njegove posmrtni ostanke pokopali na nemškem pokopališču. Toda to se ni zgodilo. Zakaj?

Ze napis v francoščini sam po sebi zadostj pove. Posebno pa pristavek, da so jih ustrelili Nemci. Očitno gre torej za upornike. Nemški priimek Richter in napis v francoščini pa kaže, da gre bržkone za Alžacana ali Luksemburžana, ki so ga nacisti

80-letnica na Velikem polju

Konec maja je obhajala svojo osemdesetletnico Angela Jelerčič. Rodila se je na Velikem polju, na Primorskem. Živela je z družino pod fašističnim nasiljem v domačem kraju. Z možem Jožetom sta imela tri otroke, sina in dve hčeri. Jelerčičeva družina je bila zgledno narodno zavedna. Nikdar niso zatajili ne le, da so Slovenci, marveč da so narodno zavedni.

Sin Pepe se ni hotel vojskovati za fašistične imperialiste v Abesiniji in je rajši pobegnil v Jugoslavijo. Ko se je začel naš osvobodilni boj, je vsa Jelerčičeva družina začela sodelovati. Postali so aktivisti OF. Njihova dejavnost ni ostala skrita sovražniku. Leta 1943 so Italijani zaprli očeta Jožeta, kmalu potem še mater Angelo in hčeri Stanke ter Angelco. Zaprti so bili v tržaških zaporih. Mati in hčerki pa so trpele do italijanske kapitulacije še po drugih zaporih po Italiji. Ko so se potem vrnile domov, so našle le pogorišče doma. Oče pa se ni več vrnil. Iz Italije so ga odgnali v Dachau, odkoder ni bilo o njem več glasu. Zvedeli so le, da je mrtev.

Ob osemdesetletnici matere Angele pošiljamo tej zavedni slovenski ženi voščila borci, ki smo jo poznali med vojni. Še na mnoga leta v zdravju in sreči v krogu svojih!

FRANC GROZNIK-MIKLAVŽ

prisilno »osrečili« z vpoklicem v svojo vojsko in da se mu je zgodilo podobno kot številnim našim fantom.

Domačini vedo povedati, kako je bilo, ko so ustrelili Richterja in tovariše. Bilo je zadnje dni vojne, že med umikom nemške vojske. Pet vojakov je odrglo orožje in so se nameravali vdati. Tedaj pa je pridrvel esesovski oddelek in jih prijel ter po kratkem postopku obsodil na smrt. Nekega jutra so stali za pokopališkim zidom, nato so zagrmle salve in čez nekaj ur so domačini lahko videli samo še svežo prst na skupnem grobu.

Tako je bil Richter izobčen iz nemške vojske, ne da bi bil sprejet v kako drugo, na primer našo. Zato ga tudi zdaj še nobena od vojsk ne priznava za svojega in tudi sorodniki, ki so po dolgem iskanju našli njegov grob, nočejo, da bi bil pokopan skupaj z Nemci. Pri nas ga pa tudi ne morejo šteti ne za padlega borca, saj je bil ustreljen kot nemški vojak, in tudi ne za žrtev fašističnega nasilja, čeprav dejansko to je. Zato je tudi njegov grob zasebniški.

MP

dobro je, če veste

V PRIHODNOSTI NE BOMO POTREBOVALI CEST, menijo nekateri tehniki, ki se navdušujejo nad novo vrsto, doslej še malo cenjenih vozil. To so vozila, ki se ne premikajo na kolesih, pa tudi ne plavajo na vodi in ne letijo visoko nad zemljo, marveč drsijo na tako imenovani zračni blazini — na stisnjenem zraku. Slovenskega imena še ni za ta vozila, ki so jih iznašli v Angliji, kjer jih uporabljajo že redno v javnem prometu. Motorji sami niso kakšna posebna novost. Pogon je bil doslej razmeroma drag, ker motor mora biti dovolj močan, da nastaja pod vozilom dovolj trdna, nosilna zračna blazina iz stisnjenega zraka, da se vozilo dvigne kakšen meter nad tla ali vodno gladino. Kaže pa, da so donosne drsalne ladje, kakršne uporabljajo v prometu na Rokavskem prelivu med Anglijo in Francijo, ker imajo veliko površino ter hkrati prepeljejo številne avtomobile in potnike z mnogo večjo hitrostjo kot druge ladje. Izredna prednost zračnih »blazinjakov« je, da se lahko premikajo povsod, ne da bi potrebovali utrjeno cestišče — tudi nad močvirji, nad vsako vodno gladino, tako rekoč čez drn in strn, kjer ni mogoče voziti z nobenim drugim vozilom. To dobiva toliko večji pomen zdaj, ko je angleški inženir Robert Taylor izdelal v Avstraliji osebno dovolj ceneno vozilo ali »blazinjak«, veliko približno, kot je »fičko« ali »hrošč«. V njem je prostora za tri potnike in 130 kg prtljage. Leti ali drsi s hitrostjo 110 km na uro nad vsakim zemljiščem, tako čez močvirje kakor nad snegom, ledom ali vodo. Ne potrebuje cest ne mostov. Te vrste »blazinjakov« so začeli izdelovati serijsko.

ODKRILI SO PRVOTNO ABECEDO, kakor zatrjujejo ameriški učenjaki, ki raziskujejo izredno stare listine, napisane okrog leta 700 pred našim štetjem. Našli so jih v Jordaniji, pri Hebronu. Niso še mogli dognati, v kakšnem jeziku je pisano prastaro besedilo na velblodovi koži (pergamentu). Pisava je črkovna, ne slikovna, torej ne hieroglifi. Zato pa je zlasti pomembno, da je to verjetno prva abeceda, pisemska znamenja, po katerih so pozneje Etruščani in Grki razvili svoji pisavi, ki sta se iz njiju razvili latinica in cirilica.

KDO JE IZKLESAL VELIKE KAMNITE KROGLE, ki so jih odkrili visoko na mehkiškem gorovju? Krogle so tako velike, da tehtajo posamezne nad 10 ton. »Izklesane« so iz vulkanskega kamenja. Tako so vsaj mislili doslej — da so bile izklesane, ker so tako pravilno okrogle in takšne oblike, ki jih v naravi ne poznamo. Zdaj pa so učenjaki raziskali kamen skrivnostnih krogel in dognali, da so krogle nastale že pred 40 milijoni let! Tedaj pa seveda še ni bilo človeka na Zemlji. Krogle so nastale »same po sebi«, s kristalizacijo iz tekoče ognjeniške snovi. Med postopno kristalizacijo se je ohlajajoča kamenina tudi valila po pobočju ognjenika, tako se je oblikovala v kroglo, podobno kot nastane snežna krogla, ko začenja na pobočju nastajati plaz.

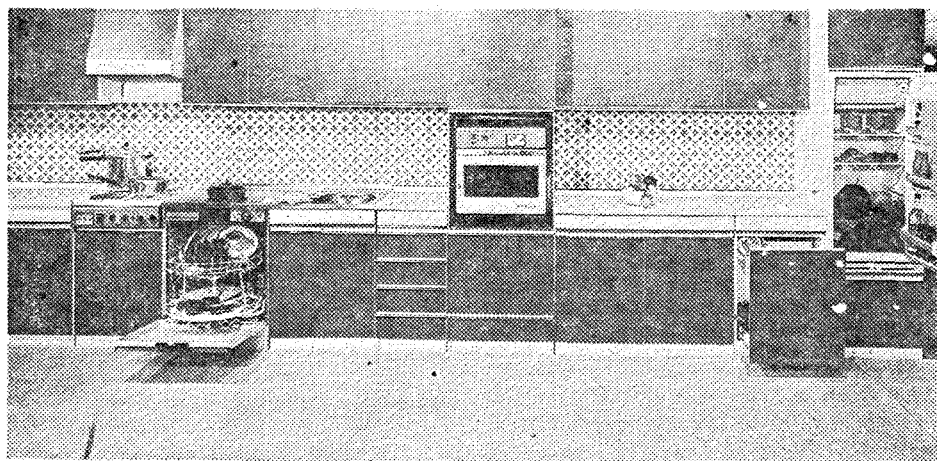
Tudi na Muljavi bodo slavili

Po vrnitvi z Janč se je II. grupa odredov premaknila na območje med Višnjo goro, Stično in Krko ter Trebnjim. Okupatorske posadke so bile ob železni ci Novo mesto—Ljubljana in Grosuplje Kočevje, sredi osvobojenega ozemlja pa tudi v Žužemberku. Če bi osvojili Žužemberk, bi bilo svobodno obširno ozemlje od Ribnice do Trebnjega. Zato so enote II. grupe začele pritiskati na posadko v Žužemberku, predvsem pa so ji skušale onemogočiti oskrbo. Tako so Italijani morali pošiljati v Žužemberk najpotrebnejše reči celo z letali in so se vojaki že precej postili. Z namenom pripeljati okrepitve so Italijani poskusili prodreti po cesti iz Stične proti Krki in nato ob reki Krki proti Žužemberku. Od tam je posadka poskusila z izpadom pomagati koloni, ki je prodirala iz Stične.

Boji so se začeli 7. julija 1942. Kolona, ki je izpadla iz Žužemberka, je štela 400 vojakov. Enote II. grupe so jo zadržale pri Valični vasi. Istega dne pa je v Muljavskem smrečju doživela hud poraz kolona, ki je prodirala iz Stične. Naslednje dni so Italijani zbrali na tem območju 3500 vojakov in več

tankov, tako da je na enega partizana prišlo 7 sovražnikov. II. grupa je uporabljala taktiko manevrske obrambe in je uspela sovražnika utruditi in zmešati, tako da se je čez šest dni vrnil v postojanko. Posledica tega sovražnikovega neuspeha pa je bil unik žužemberške posadke. Tako je bil Žužemberk osvobojen in v njem ustanovljena prva komanda mesta v Sloveniji. Šele med roško ofenzivo so ga Italijani spet zasedli.

Letos bodo slovesno praznovali obletnico muljavske bitke 4. junija na Muljavi, prijazni partizanski vasi ob cesti med Ivančno gorico in Krko. Vse potrebno organizirata občinski odbor ZZB NOV in odbor II. grupe odredov. Razen zbora borcev te grupe bo tudi vaja partizanske enote in enote civilne zaščite, kulturni program, ZB Muljava bo razvila svoj prapor, podelili bodo priznanja OF grosupeljske občine, na grade najboljšim pri tekmovanju o poznavanju zgodovine NOV, muljavski gasilci pa bodo tudi prevzeli nov avto in brizgalno. Govoril bo general Tone Marincšek-Bregar. Po slavnostnem delu bo tovariško srečanje. CIRIL JURČIČ

vega 60
brest cerknica

Koroški borec in komandir Breza

Zmagali smo. Zmagali pa smo predvsem zaradi tega, ker smo imeli ljudi kremenitega kova, ljudi, ki niso nikdar upognili glave pred nasiljem, nikdar zatajili slovenstva in nikdar zamolčali pravice. Čudoviti so bili v brezmejnem žrtvovanju za skupno in pravično stvar. Njihove domačije je pogoltnil plamen, svojci so trohnili po zaporih in uničevalnih taboriščih, a ni jih zlomilo: bojevali so se naprej, padali so in zmagovali. Eden takih kremenitih značajev je borec za severno mejo Miha Brovč iz Koritnice v Baški grapi in eden prvih partizanov s tistih krajev, ki ga ljudje še posebej poznajo pod partizanskim imenom Breza.

Miha Brovč se je rodil 25. septembra 1898 v Koritnici. Ze v otroških letih je izkusil vso trdoto kmečkega dela na strminah Baške grape, kot mladenič pa vse gorje strelskih okopov. Med vojake avstroogrške armade je bil vpoklican 11. maja 1916, še ne 18 let star. Z urjenja na Zgornjem Štajerskem so ga v sestavku 27. Landsturm poslali v prednje linije na Doberdob, kjer je preživel deveto italijansko ofenzivo. Pri Damjanu na koti 144 so bile italijanske in avstrijske žične ovire le 15 metrov narazen. Tam se mu je na mrtvi straži zgodilo, da je zaspal, a so mu v snu živci vseeno reagirali na vsak šum, tako da je še pravočasno vrgel puško, pripravljeno na strel, obhodnemu oficirju na trebuh. Tako mu niso mogli dokazati, da je spal, čeprav so to vedeli, s tem pa si je rešil življenje. Od tam je moral še trikrat v prednje linije čez Morhoro in Gorjansko, kočno pa so jih premestili čez Velike Zablje, čez Čaven nekam nad Trnovo. Od tam so morali na Krvavce na Banjski planoti in na Kanalski vrh. Tam so morali uničiti italijanski klin pri Podre-

žali, potem pa so se morali umakniti še z drugih dveh postojank. 5. junija pa smo šli naprej. Pri Lipnici smo šli čez Dravo, železniški most so Nemci porušili, in smo šli na Velikovec, z Velikovca v Grebinj. Od tam je naša četa po nalogu komandanta Janežiča, doma iz Gorice, odšla prva naprej čez polje in čez most. Nato pa smo zavzeli hribovje blizu Djekš. S tistih hribov smo se morali umakniti čez reko Krko v cono »B« in tam sem bil potem pet tednov na straži. Takrat se je bilo tisto zgodilo, ko je komandant sosednjega bataljona Bleiweis pobegnil v Celovec, pa ni bilo nekaj časa takorekoč nobene komande. Tam smo potem dočakali plebiscit in žalostni umik s Koroškega, nato pa sem dobil odpustnico...

Domov se je Miha najprej vrnil tajno s pomočjo tihotapcev še v vojaški uniformi, v domačo hišo pa ni mogel, ker so bili v njej italijanski vojaki. Dokočno se je vrnil v februarju 1920 in se 1923. leta poročil. Zaradi udeležbe v bojih za severno mejo so ga Italijani vseskozi nadzirali ter ga vznemirjali s pogostimi hišnimi preiskavami. Posebno sumljivi so jim bili ravno koroški borci in povratniki iz Rusije, ki so kot ujetniki doživeli oktobrsko revolucijo. Miha pa je imel med vaščani in okoličani velik ugled. Izbrali so ga za računovodjo mlekarne. Zato so mu Italijani prek vaškega ovađuha ponudili vstop v fašistično stranko, češ da je samo za koroške borce in povratnike z Rusije izjemoma še dovoljen vpis. Miha pa je to odločno odklonil, češ kar sem bil, to ostanem. Odklonil je tudi plačilo članarine za šolsko fašistično organizacijo »Babilila« in prispevek za vojskovanje v Abesiniji. Tako so ga fašisti še bolj dobili na piko.

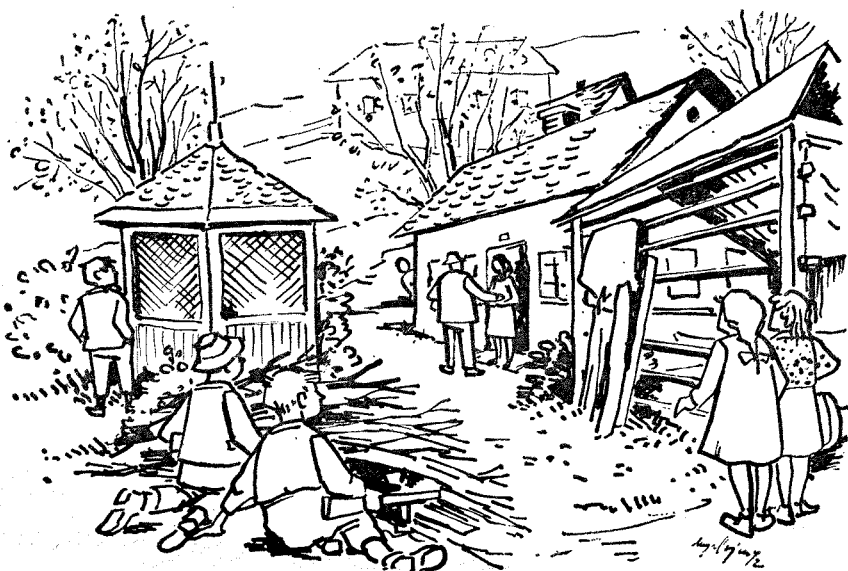
»Leta 1941 je bila na pošti neka Fulanka,« pripoveduje Miha. »Prišel sem po denar od masla in mleka. Zahtevala je od mene, naj se podpišem po italijansko, drugače mi ne da denarja. Prav, sem si mislil sam pri sebi, mene ne boš dobila. Pa me je učila 'Michele, Michele'. Saj je bilo treba staviti samo tisto »e«, jaz pa sem kar naprej ponavljal, ne znam pa ne znam. In se nisem podpisal po italijansko.«

V Baški grapi je osvobodilno gibanje organiziral Andrej Brovč-Janko Baški. Po njegovih navodilih je Miha pridobil somišljenike za boj proti Italijanom. Ze 17. septembra 1941 sta šla v Nemški Rut do Stendlerja, da sta dobila revolverje mauserje od organizacije TIGR. Andrej je bil že prej enkrat tam, pa mu jih niso dali, ko je bil z njim Miha, šele takrat je prišlo do sporazuma, da so jim odstopili to orožje. Dobili so prvih 11 pištol. In s tistim orožjem so oborožili prve partizane. 8. septembra 1942 je Miha odšel k partizanom tudi sam skupaj s sinom Domnom in še devetimi drugimi Koritničani. Nadel si je ime Breza, sin Domen pa partizansko ime Gaber. Spominja se še Janka Celika-Hrasta, Vlada Cveka-Javorja, padle Jožka Cveka, Mirka Cveka in Rada Lesjaka, potem pa še Egidija Šorlija-Smrekarja in Jakoba Mraka-Joba. Breza jih je odpeljal na Obloški vrh, kjer so prišli v 4. četo 2. bataljona Soškega odreda.

»Moja hiša je kot prva v Baški grapi gorela 13. septembra 1942 in isti dan sem nesel sina Domna, ranjenega skozi roko. Škvadrasti so se strahotno znesli nad mojo domačijo. Vse so poropali, nato pa hišo polili z bencinom in zažgali. Hčerka je odpela krave in odprla vrata da bi se živina lahko rešila. Toda fašisti so vrata zaprli, da je morala živina poginiti v strahotnih mukah. Dve kravi so potem ustrelili, ko sta bili že vsi ožgani. 29. septembra 1942 so hčerko Vero, Marico in ženo Marijo odgnali v pregonstvo v Forzenone, kjer so bile točno eno leto...«

Brezo so hoteli tovariši postaviti za komandirja čete že leta 1942 pri tisti četi v Drežnici na Bovškem. Tedaj se je izgovoril, da je prestar v Tolminskem Lomu je bil oktobra 1942 sprejet v partijo. V Knežkih Ravnah je bil dodeljen v oboroženo spremstvo 604 novincev, ki so jih spremljali čez Baško grapo, Idrijo in Črni vrh na Krekovše, kjer jih je prevzela Kraška četa 3. marca 1943. Po vrnitvi je bil imenovan za komandirja kurirske postaje P-22 blizu Sel pri Podmeljcu. Kasneje je bil komandir P-21 v Koritah pri Pečinah. Tako je kljub mnogim spopadom dočkal svobodo brez praske. Vojne pa ni preživel sin Domen, s partizanskim imenom Gaber, ki se je bil hudo prehladil. Kar teklo je iz njega in 19. januarja 1945 je umrl pri Kokalju na Zajalovku. Hčerko Vero so v Jesenicah pri Cerknem ujeli domobranci, a jih je preliščila in ušla.

Kljub trombozi in dvem operacijam Breza še kljubuje nadlogam in zadovoljno živi v Koritnici. FRANCIS STRLE

Ilustracija: Evgen Sajovic

MARJANCA ŠEME:

SREČANJE S PARTIZANSKIM ZDRAVNIKOM

Zgodilo se je spomladi leta 1942 na osvobojenem ozemlju v dolini reke Krke... Za varnost tamkajšnjih prebivalcev so skrbeli borci druge grupe odredov, ki so budno pazili, da bi jih ne presenetil sovražnik. Tiste dni sem v vasi Znojile orvič srečala partizanskega zdravnika dr. Franca Novaka-Luko, ki je zdaj univerzitetni profesor in predstojnik klinike za porodništvo in ženske bolezni v Ljubljani.

Ivan iz Znojil je tiho pristopical k meni. »Kar po partizanskega zdravnika pojdite, dobro ga poznam in vem, da bo rad prišel!« mi je rekel. Šla sem in ni minila ura, ko je na vrata našega doma potrkal prijazen tovariš Luka.

Nekateri moji učenci niso hoteli domov. Ivan je postavil stražo okrog hiše. Marta in Zlata sta bili za kozolcem, na vrhu pa sta se sprehajala Janez in Tonček z lesenima brzostrelkama, Ivan je čepel za uto, nekaj pa se jih je skrilo za šolo.

Šele ko se je dr. Luka poslavljaj na pragu hiše, sem začudena opazila, kako iz skrivališča kukačo radovedne glavice mojih malčkov. Od sreče so jim žarele ličice. Kaj jim ne bi, saj so videli pravega partizanskega zdravnika in še za njegovo varnost so poskrbeli!

Drugi dan so v šoli vsevprek pripovedovali, da so stražili partizanskega zdravnika. Zvedela sem tudi, da so si ga v svoji otroški glavici predstavljali v lepi obleki, z zdravniško torbo v roki in s partizansko kapo, na kateri naj bi se bleščala velika rdeča peterokraka zvezda. V resnici je bil oblečen prav tako kot njihovi očetje in vsi možje v krški dolini... »A se ga nismo nič bali, saj je tako zelo dober in prijazen!« so čebliali. Rada sem jim verjela. Človeku se kar na obrazu bere, kakšen je.

Srečanja s partizanskim zdravnikom dr. Luko pa se še vedno spominjajo živo in z ljubeznijo.

Ilustracija: Evgen Sajovic

Zbolela je moja teta Francka. Do zdravnika takrat ni bilo lahko priti. Moral si v Stično, kjer je bila italijanska postojanka ali pa v Ljubljano.

berilo za mlade

Srečanje mladih v herojskem mestu

Dne 19. in 20. maja je bil v Ljubljani sedmi zbor slovenskih pionirjev, ki ga je ob trideseti obletnici zveze pionirjev Jugoslavije priredila zveza prijateljev mladine Slovenije. Udeležilo se ga je več kot dvajset tisoč mladih, med njimi tudi gostje iz drugih republik in pokrajin ter zamejstva; iz sevniske občine se je zbor slovenskih pionirjev udeležilo petindvajset učencev četrtih, petih, šestih in sedmih razredov, naši gostitelji pa so bili pionirji iz Pirniča.

Ko smo se z vlakom odpeljali proti Ljubljani, smo vedeli samo to. Prvo presenečenje smo doživeli že na železniški postaji, kjer nas je čakal tovariš ravnatelj pirniške šole z avtobusom. Takoj smo se odpeljali na grad in nam razkazali glavno mesto Slovenije. Potem smo šli do pirniške šole, kjer so nas pogostili s sendviči in čajem. Vedeli smo, da je osnovna šola Tineta Rožanca v Pirničah samo štirirazredna in že stara. Lahko pa povem, da je čista in prijetna. Drugo leto bodo dobili novo, osemletko. Učenci so nam pripravili tudi kulturni program, ogledali smo si rojstno hišo Franca Rozmana—Staneta in spomenik padlim. Na kosilo smo odšli v gostišče »Mihovc«, kjer smo v prijetnem kramljanju preživeli kakšno urico in se med seboj bolje spoznali.

Popoldne smo se zbrali v hali Tivoli, kjer je bila ob šesti uri osrednja slovesnost slovenskih pionirjev ob tride-

ZA TVOJ IN NAŠ PRAZNIK BI TI RADI PRINESLI POLNA NAROČJA CVETJA, ZAPELI VESELO PESEM IN TI POVEDALI KAJ LEPEGA. VEMO, DA SI PREDVSEM ŽELIŠ, DA BI SE PRIDNO UCILI IN ZRASLI V LJUDI, VREDNE NAŠE LEPE, S TOLIKIMI ZRTVAMI PRIBORJENE SVOBODNE DOMOVINE.

SREČNI SMO, KER NAS POGUMNO VODIŠ NA POTI URESNITVE CILJEV NAŠE SOCIALISTIČNE SAMOUPRAVNE DRUŽBE.

VESELI SMO, KER ČUTIMO NA VSAKEM KORAKU UTRIP NOVEGA ŽIVLJENJA IN NAPREDKA;

PONOSNI SMO NA TVOJE IDEJE O MIRU IN PRAJATELJSKEM SOZITJU MED VSEMI NARODI SVETA, KI STA JIM PRI SRCU MIR IN SVOBODA.

OBLJUBLJAMO TI, DA BOMO VESTNO IZPOLNJEVALI PIONIRSKO DOLŽNOSTI, DA BOMO NADALJEVALI DELO NAŠIH VELIKIH LJUDI, KI SO NAM POD TVOJIM VODSTVOM PRIBORILI SREČNO MLADOST.

Slavnostnemu govoru predsednika slovenske skupščine Sergeja Kraigherja je sledil kulturni program. Najprej je pel slovenski oktet, ki je moral zaradi navdušenja mladih poslušalcev še enkrat na oder. Nekaj partizanskih pesmi je zapel partizanski invalidski pevski zbor pod vodstvom Radovana Gobca. Znani slovenski umetnik Lado Kosorsec je za nas pionirje zapel dve pesmi.

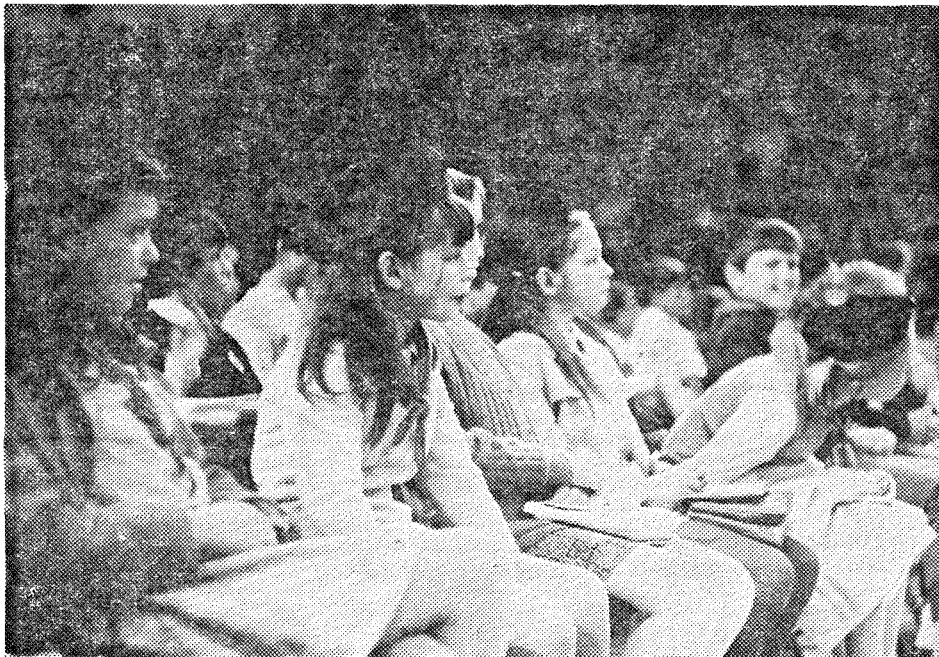
Posnetek z zaključka kurirčkove pošte 1972 v hali Tivoli, kjer jo je prejšnji petek sprejel prvi partizanski komandant Franc Leskošek-Luka.

ljudske milice pod vodstvom Jožeta Hriberška, pionirska folklorna skupina osnovne šole Ljubljana-Vič pod vodstvom Tatjane Remškarjeve, folklorna skupina France Marolt ter združeni pionirski pevski zbori iz Zagorja, Trbovelj in Hrastnika pod vodstvom Riharda Benermana.

Po končanem programu smo se odpeljali na domove naših gostiteljev. Moja gostiteljica je bila Marjana Tomšič iz četrtega razreda pirniške šole. Sprejeli so me zelo gostoljubno. Ima še bratca, ki bo star sedem let. V spomin sem jim izročila knjižico, kjer je opisana zgodovina Sevnice, in značko, ki

je izšla ob stoletnici slovenskega tabo-
ra. Zjutraj smo si skupaj ogledali elek-
trarno blizu Medvod in njeno okolico.
Ob vstopu so nas pozdravile srne in ve-
verice. Malo pred enajsto smo se z
avtobusom odpeljali na prireditve v Mo-
stecu, ki jo je za nas organizirala ob-
čina Ljubljana-Siška. Težko bi z be-
sedami opisala, kako prijetno je bilo to
srečanje ob tabornjem ognju... Z le-
pimi spomini smo se poslovili od he-
rojskega mesta, zato pa: hvala zvezi pri-
jateljev mladine Slovenije in vsem, ki
so nam omogočili prisostvovati zboru
slovenskih pionirjev v Ljubljani!

BRIGITA GABRIČ

Udeleženci sedmega zbora slovenskih pionirjev, ki ga je priredila zveza prijateljev mladine Slovenije v počastitev tridesete obletnice pionirske organizacije, pazljivo spremljajo kulturni program osrednje prireditve v hali Tivoli.

seti obletnici zveze pionirjev Jugoslavi-
je.

Prisostvovali smo sklepni slovesnosti kurirčkove pošte 1972, ki jo je sprejel prvi komandant partizanske vojske Franc Leskošek — Luka; v torbi je bila tudi čestitka slovenskih pionirjev pred-
sedniku Titu za njegov osemdeseti rojstni dan:

NAŠE MISLI IN NAJLEŠPE ŽELJE
SO DANES PRI TEBI ZA TVOJ OSEM-
DESETI ROJSTNI DAN. POŠILJAMO
TI JIH S KURIRČKOVO POŠTO, KI
JO ORGLANIZIRAMO ŽE DESETO LE-
TO. PREHODILI SMO SKRIVNE POTI
JUNAŠKIH KURIRJEV TER SPOZNA-
VALI ŽIVLJENJE IN DELO PRVIH
PIONIRJEV PRED 30. LETI.

Poslušali smo tudi Ota Pestnerja, ki
ga je spremljal ansambel Boruta Lesja-
kaj z znano pesmijo »Ko vi vsi...« in
še enega mladega Celjana. Janez Hoče-
var in Branko Ivanc, boljše Rifle in Ra-
fle, sta povedala nekaj veselih. Kot edi-
na recitatorja sta nastopila pionir in
pionirka osnovne šole Deskle. Članica
mladinskega gledališča iz Ljubljane Alja
Tkalčeva se nam je predstavila v vlogi
Pike Nogavičke. Zlasti mlajši pionirji
so bili z njenim nastopom močno za-
dovoljni in so še drugi dan pripove-
dovali samo o Piki. Čudovit program na
parterju so izvajali študentje visoke šole
za telesno kulturo pod vodstvom Bori-
sa Gregorke in Jelce Vazzas. V pro-
gramu so sodelovali še: pihalna godba

V kolpski dolini

Ko sem v časniku »TV 15« pred krat-
kim bral prispevek svojega sošolca Iva-
na Liparja o partizanskih bojih na Gor-
jancih, sem se odločil napisati nekaj
vrstic tudi o svoji rojstni vasi Spodnji
Bilpi in sosednjih Lazah ob Kolpi.

Vem, da marsikomu ni znano, kje le-
ži ta moja vasica, čeprav so jo — in
tudi vse okoliške kraje — mnogi parti-
zani dobro poznali. Kaj jih ne bi, saj je
po kolpski dolini med vojno držala zna-
na kurirska pot... Na tej poti so
se ustavljali v več vaseh. Naj začnem
pri spodnjem koncu in vasi Dol, nad
njo je Stari trg s Predgradom, potem pa
so Laze in Spodnja Bilpa. Pri kraju
smo, kajti tam na drugi strani je že
bratska republika Hrvatska.

Skoda, da so tod zelo slabe ceste. Če
bi jih popravili, bi se lahko v teh krajih
razvil turizem in prinesel tudi zaslu-
žek. Tako pa je tod čedalje manj ljudi.
Posebno mladi odhajajo v Belo krajino
in na Kočevsko. Starejši ljudje so
osamljeni in večkrat jih slišim tarnati,
da so mnogi partizani pozabili na lepo
dolino reke Kolpe. »Obljubljali so, da
bodo po vojni večkrat prihajali...« go-
vorijo. A nikar ne mislite, da samo to-
žijo. Radi in z ljubeznijo v srcih se spo-
minjajo tistih težavnih, a vendarle ne-
pozabnih dni.

Ljudje tod okoli so bili zelo zavedni

in so pomagali partizanom, če so le mo-
gli. Zato ni čudno, da so že Italijani
mnoge odpeljali v zapore. Posebno je
bilo hudo, ko so te kraje zasedli Nemci.
V znani jesenski ofenzivi oktobra 1943
so prebivalcem prizadejali mnogo gor-
ja. Kolpska dolina je znova zadržala,
posebno hud krvni davek pa sta plačali
vasi Laze in Dol.

**TV-15
za
mladino**

kramljanje

Spoštovana urednica!

Pošiljam vam prispevek o ku-
rirčkovi torbici, ki je osemindvajse-
tega aprila obiskala tudi Prestra-
nek. Bila je to lepa prireditev, vre-
dna zapisa. Organizacijo je ob po-
moči mladine in tovarišev učiteljev
prevzela ravnateljica šole tovari-
šica Vera Brgočeva, ki se ji za
trud najlepše zahvaljujemo.

Vas pozdravlja!

Darka Tomšič,
Prestranek 41/a,
66257 Prestranek

Draga Darka!

Zadnje številke smo posvetili
osemdesetletnici tovariša Tita in ta-
ko je več prispevkov obležalo v pre-
dalju, med njimi tudi tvoj. Veliko
lepih misli si nanizala v njem in

pozorno sem jih prebrala. »Nihče ni
stal ob strani v tem velikem boju:
videl si ranjenega borca, ki je v
svoji nemoči stiskal v roki bombo
in jo hranil zase, pa vaškega aktivi-
sta, ki mu je bila edina skrb po-
magati partizanom, celo belobrad
starček je skrival v sebi neverjetno
moč...!« je bila samo ena izmed
njih. Kar je ostalo, vpleti v nove
zapiske in rada jih bom objavila.

Lepo pozdravljena!

MILENA

Draga Milena!

Najprej te prav lepo pozdrav-
ljam. S prijateljico Majdo Šlamber-
ger sva zelo užaljeni, ker nama ne
objavljata zapisa »France Kobal se
spominja«. Če boste prispevek sedaj
le objavili, bi vas prosila, če mu
pošljete en izvod »TV 15«. Za spo-

min in zaradi obljube, ki sva mu
je dali.

Prejmite lep pozdrav!

Lojzka Korošec,
Sp. Brežnica 10,
62319 Poljčane

Draga Lojzka!

Naloga je bila za vaju pretežav-
na, tovariša Franceta Kobala bi
morali ponovno obiskati in še bi se
lahko v prispevek vrinila kakšna
netočnost. Na duri njegovega doma
potrkajta raje čez leto dni, medtem
seveda pridno pišita, in takrat bo-
sta enega izmed prvih organizator-
jev OF v Poljčanah našim bralcem
predstavili z novim prispevkom. Po-
zdravi Majdo, užaljenost v kot, za-
pis o kurirčku Matjažu pa bom ob-
javila v eni prihodnjih števil.

Lepo pozdravljena!

MILENA

Vaščani Laz pripovedujejo:

»Nemci so prihrumeli v vas in iz-
praševali po partizanih. Ker niso nič-
sar izvedeli, so pobrali može in jih od-
gnali proti Hreljinu. Šest jih je bilo:
trije Kobetovi bratje, eden Gorjupov pa
še Rauhov in Kapšev iz Hreljin, ki sta
bila slučajno na obisku v Lazah. Mučili
so jih in potem ustrelili. Domačini iz
sosednjih vasi, pa tudi iz Spodnje Bil-
pe in Laz so slišali streljanje. Ko je za-
vladala tišina, so pohiteli proti Hrelji-
nu. Videli so presunljivo sliko: šest
mož je ležalo v krvi. Pozneje je izve-
dela, da jih je izdala starejša ženska,
domačinka. Ovadila je vse, ki so sode-
lovali s partizani. Življenje samo jo je
kaznovalo: izgubila je vse svoje sinove,
ki so padli kot belogardisti.«

Ustreljene so pokopali v bližnjem
Starem trgu in jim postavili lep spo-
menik. Istega dne so zaradi izdajstva
padli v Dolu štirje možje. Vsako leto
običajno grobove padlih v Starem
trgu, jim prinesemo cvetje in prižge-
mo lučke.

IVAN RAUH

besede in dejanja

BREZ NOTRANJE KONTROLE

Na podlagi ankete, izvedene v pristijskih delovnih organizacijah, je SDK prišla do neverjetnih podatkov: od 48 delovnih organizacij v občini jih ima samo 13 ne- kakšne oblike notranje kontrole. Celovite kontrole pa ni niti v eni delovni organi- zaciji; celo največja delovna organizacija v občini — rudarsko-energetski kombinat »Kosovo« nima notranje kontrole!

Delavska enotnost — 20. V. 1972

VEDNO NAJDEMO POVOD ...

Ob srečnem koncu epidemije črnih koz na območju Kruševca je predsednik te občine Slobodan Jovanović prejšnjo sredo priredil sprejem za 350 povablencev, in to ob godbi in priložnostnem programu. Sicer na območju Kruševca — kot je znano — ni nihče zbolel za črnimi kozami. Smo pač veseli ljudje: vedno najdemo povod, da se lahko poveselimo.

NIN — 28. V. 1972

TIHOTAPCI TOBAKA

Te dni so v Pristini prišli skupino ti- hotapev, ki so iz bujanovskega območja prenašali in preprodajali tobak. Sodnik za prekrške prizrenske občine Ajvas Dža- teri je najstrožje kaznoval Džumšita Aba- zi, kmeta iz Velikega Trnovca pri Buja- novcu in njegovega sobočana Aslana As- lanija s 4.000 oziroma 2.000 dinarji. Nji- ma in še nekaterim drugim so zaplenili nad 1.500 kg tobaka.

Politika — 24. V. 1972

AVTOMOBILI

Ko so se predstavniki jugoslovanske avtomobilске industrije sestali v zvezni gospodarski zbornici, so samo tarnali in tarnali.

»Pravite, da je položaj tako težak, ven- dar se sprašujem, kako je mogoče, da smo v zadnjih sedmih letih dobili šest avtomobilskih tovarn.« je rekel predsed- nik zvezne gospodarske zbornice Rudi Kolak.

Tovariš — 22. V. 1972

BREZ PRIGRIZKOV

Pred kratkim se je v Franciji mudila delegacija izvršnega sveta Srbije. Kjer- koli so se člani naše delegacije pojavili, ko so obiskali razne ustanove in podjetja, so jih pristrčno in po protokolu sprejeli. Toda nikjer jim niso ponudili prigrizkov, niso jim prirejali kosil in večerj niti jih niso postregli s kavo ali konjakom. Cudni so tile Francozi! Če pa pridejo k nam tujei, se v potokih nalivajo in pijejo naše »narodne pijače« Martell, Courvossier in šampanjec.

Večernje novosti — 24. V. 1972

ZALOGE ZARADI CEN

Na seji predsedstva sveta ZSJ je v raz- pravi o ukrepih ZIS za odpravljanje ne- likvidnosti Milutin Baltić opozoril, da v nekaterih delovnih organizacijah nimajo denarja za izplačilo osebnih dohodkov predvsem zato, ker vodilni ljudje v teh organizacijah zadržujejo izdelke v skladi- ščih, na zalogi. Toda zalog izdelkov ne ustvarjajo zato, ker bi izdelkov ne mo- gli prodati, temveč zato, ker čakajo, da se bodo cene izdelkov zvišale, je pojasnil Milutin Baltić.

Delo — 23. V. 1972

Poslednji Robinzon na otoku Guam

Osebnost vojna Šoigija Jokoi, narednika japonske cesarske vojske, ki so ga »ujeli« 25. januarja letos na otoku Guamu, sredi Tihega oceana, se zdi za današnji čas ne- razumljiva: ker se ni hotel vdati sovražni- ku, se je 28 let skrival v otoški goščavi.

Narednik Jokoi še ni pripovedoval svoje zgodbe, ampak je zgolj odgovarjal (seveda še sila previdno) na običajna vprašanja, ki so mu jih zastavljali: iz tako zbranih od- govorov zvedemo, da je pripadal japonski eno- ti, ki so jo leta 1943 poslali iz Mandžurije na tihomorski otok Guam. Ko so se na otoku izkrcali Američani, se je z drugimi vojaki svoje enote zatekel v goščavo, da bi se ta- ko izognil ujetništvu, in šele leta 1952 je zvedel, da je vojna končana. Njegovi tova- riši so ga nato eden za drugim zapustili in zadnjih osem let je živel popolnoma sam. Odkrila sta ga dva ribiča, ko si je skušal oskrbeti hrano z ribarjenjem ob obali.

Četudi se ta zgodba zdi nesmiselna, je vendarle moč najti zanjo svojo razlago: ob- našanje Jokoi bomo lahko razumeli, če bomo spoznali prave razmere, v katerih se je njegova zgodba pripetila. Te razmere pa dandanašnji že večinoma poznamo po pri- povedovanju nekega drugega vojaka, ki je doživel podobno usodo kot Jokoi: to je na- rednik Ito Masaši, ki so ga »ujeli« na otoku Guamu maja 1960, skupaj z njegovim tova-

zanteme, da ne bi padle v roke sovražniku». Tako se je začelo dolgo čakanje na japonsko izkrcanje na otoku.

Tudi zaloge hrane so vtem posle in za- čeli so iskati sadeže, korenje, jagode in ko- kosove orehe. Gosto zaraščeno tropsko ra- stlinje je nudilo dobro skrivališče in otok je bil dovolj velik, tako da bi jih tudi s si- stematično hajko le stežka našli (Guam je dolg prek 50 kilometrov in je preprečen z verigami gričev in tako poraščenih džungel, da ponekod niti živali ne morejo vanje pro- dreti). Stevilne naravne votline so nudile varno zavetje ponoči: že kmalu so se Ma- saši in njegovi tovariši navadili skrivati svo- jo opremo v drugih votlinah, ne v tistih, v katerih so prebivali, tako da bi jo lahko kasneje našli, če bi morali na vrat na nos bežati. Ta navada se je izkazala za izredno pametno in so jo ohranili vsa naslednja leta.

Zaradi nenehnega bežanja, ki ga je po- vzročilo nenadno pojavljanje sovražnikovih patrulj, so že takoj na začetku razpadle enote in skupine so se čedalje bolj manj- šale. Vrh tega so sami japonski vojaki kmalu spoznali, da je dosti bolje živeti v skupinah po tri ali štiri, ker so jih tako teže opazili in so laže za sabo zabrisali sle- dove (zakopavali so celo lastne iztrebke).

Zdi se neverjetno, toda res je, da so se po tistem, ko so se končale ameriške vo- jaške operacije v notranjosti otoka, še po- večale nevarnosti za japonske vojake. Na- mesto tankov so se pojavile smrtno nevar- ne patrulje, sestavljene iz domačinov oto- škega plemena Chamorros. Ti so od začet- ka leta 1945 sprožili nove sistematčne haj- ke, da bi odkrili ostanke cesarske vojske. Odveč je omenjati, kolikšno maščevanje je gnalo v te akcije domačine, ki niso poza- bili na čas vojaške okupacije. Ito Masaši piše o tem tole: »Glede na to, da so bili tako sovražno razpoloženi do Japoncev in da so tako dobro poznali teren, smo se jih veliko bolj bali kot pa Američanov in Av- stralcev. Uporabljali so pse, in komaj so zagledali kakšnega našega, so pri prič ustre- lili, ne da bi mu dali možnost, da bi si re- šil golo življenje. Povrh tega so bili moj- stri v neslišnem premikanju: brez najmanj-

Japonski narednik Šoigi Jokoi se leta 1944, ko so se na tihomorskem otoku Guamu izkrcali Američani, ni hotel pre- dati. Skril se je v džungli in v njej pre- živel kot nekakšen Robinzon 28 let. Našli so ga šele letos januarja in mu povedali, da je vojne nepreklicno konec.

šega šuma so ti prišli za hrbet in vrgli ro- ne bombe ali za iznenada usuli nate rafale.

Ito Masaši je večkrat sam doživel te ne- slisne pohode plemena Chamorros. Nekoč so ubili vojaka, s katerim se je skupaj skri- val, ravno ko sta se gostila z govejim zrez- kom, prvim po dolgih mesecih (izdal ju je vonj po praženem salu); drugičkrat so ra- nili njega samega, ko so mu z razdalje ne- kaj metrov obstrelili hrbet.

Prvo leto, ki so ga preživel v džungli, je bilo najtežje, ker so se šele privajali na novo hrano, na skrivanje, na nevarnosti. Pravo revolucijo je za Masašijevo skupino, ki se je skrčila najprej na tri, potem pa na dva človeka, pomenilo odkritje skladi- šča vojaške zavržene opreme. Odpadki, ki jih je od časa do časa stresal na nekem od- ročnem kraju ameriški tovarnjak, so pred- stavljali pravi rudnik: konzerve, škatle, ob- leke, guma, vijaki, železna žica, vse to je za tistega, ki je moral v džungli preživeti, pomenilo neprecenljivo bogastvo. Iz ploče- vinastih posod so nastali lonci, vzmeti iz žimnic so postale šivanke, razcefrane tka- nine so dale nitke, iz rabljenih oblek so si naredili hlače, srajce ali torbe.

(Nadaljevanje prihodnjic)

Jana

sodoben ženski tednik

rišem Minakavo. Nekaj let po svoji vrnit- vi na Japonsko je Ito Masaši napisal knji- go, v kateri je povedal, zakaj se je tako dolgo skrival v džungli, kakšni so bili tisti ukazi, upi in zmote, ki so ga, skupaj z nje- govimi tovariši, zadrževali, da se ni predal. To je svojevrstno pričevanje, ki ga je vred- no obnoviti.

Tudi Masaši je prišel na Guam s tisto enoto, ki so jo poslali iz Mandžurije leta 1943. Do ameriškega napada je prišlo 21. julija 1944. Ko so se 25. julija ameriški prvi oddelki na otoku že dodobra utrdili, so ja- ponske vojake obvestili, naj bodo priprav- ljeni na splošni protinapad, predviden opol- noči. Toda opolnoči je iz poveljstva prišlo namesto ukaza o protinapadu tole poroči- lo: »Za napovedani protinapad je še pre- zgodaj Vzdržite za vsako ceno.«

Enote so se razkropile po džungli in se začele pripravljati na odpor. Prišlo je do nekaj posamičnih akcij, septembra pa so ameriške in avstralske čete prodrele v not- ranjost otoka in začele loviti vojake. »Vedeli smo«, piše Masaši, da so naši protitankov- ski izstrelki praktično nemočni ob ameri- škkih tankih, toda za nas je vojna morala trajati vse do poslednjega naboja.«

Sicer pa jih je poročnik Asada v svojih zadnjih navodilih spodbujal k temu, da se upirajo in tudi, da upajo: »Kmalu se bodo izkrcali okrepitev, zato je treba ta čas osta- ti pri življenju in se ne predajati. Najsi se vam bo zdel položaj že tako brezupen, mo- rate ostati skriti v džungli in čakati na ugo- den trenutek.«

Ko so jim pošli protitankovski izstrelki in tudi naboji, so vojaki zakopali »puške z vtisnjenim svetlim simbolom cesarske kri-

ZALOŽBA MLADINSKA KNJIGA

Pomemben prispevek k počastitvi 60. obletnice rojstva velikega slovenskega revolucionarja, borca in misleca

BORIS KIDRIČ:

IZBRANO DELO

Evropske krize in slovenski narod; Pripombe k slovenski literarni zgodovini; Lik slovenskega intelektualca med Prešernom in Levstikom; Slovenci in republika — so nekateri naslovi desetih najpomembnejših teoretskih sestavkov uvršče- nih v knjigo Izbranih del Borisa Kidriča, ki je izšla kot posebna izdaja zbirke Naša beseda. Veliki revolucionar Boris Kidrič se nam v tej izbrano oprem- ljeni knjigi pokaže ne toliko kot neustrašen borec, temveč predvsem kot velik politik, napreden družbeni delavec ter globok analitik in mislec, ki ga ne zanimajo samo trenutni pojavi, temveč se enako uspešno pogloblja v prete- klost kot kaže smeri nadaljnjega razvoja.

(Opomba: naročniki zbirke Naša beseda bodo izbrano delo Borisa Kidriča dobili skupaj z ostalimi knjigami tega letnika!)

V črno platno vezana in z belim ščitnim ovitkom opremljena knjiga Izbranih del Borisa Kidriča stane 40 din. Kupite jo lahko v vseh knjigarnah ali na- ročite pri zastopnikih in poverjenikih na šolah, pri akviziterjih ali neposred- no pri založbi Mladinska knjiga. Oddetek za direktno prodajo, Ljubljana, Titova 3-III s priloženo naročilnico

NAROČILNICA

Podpisani(a) _____

natančen naslov _____

zaposlen(a) pri _____

štev. osebne izkaznice _____ izdane od _____

nepreklicno naročam knjigo IZBRANO DELO BORISA KIDRIČA.

Jeno 40 din bom poravnal(a) naenkrat po prejemu računa in položnice na tekoči račun Mladinske knjige, Ljubljana, 501-130/1.

Datum: _____

Podpis: _____

no

inles

Tudi pri nas lahko kupite vezana okna. Vgrajeno najboljše uvoženo okovje omogoča odpiranje po horizontalni in vertikalni osi.

Sprejemamo naročila! Zahtevajte prospekte!

Informacije: »INLES« Ribnica, maloprodaja, tel. 87-212